

^KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır

Heydər Əliyev

DİPLOMAT

№ 34 (546) 08 - 14 Sentyabr, İlon sal. il 2023
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û siyasî

Qiyməti: 40 qəpik
Həjəye:

Bilirsən, nə etmiş kürdlər bir zaman?
Qurtarmış İslamı çox ağır dardan!

Qədim Avropanın xaçpərəstləri,
Yüz illər sındırmış göy məscidləri.

Müsəlman keçmişin öyrənsə əgər,
Kürdün dərgahına daim baş əvər.

Səbāhəddin Eloğlu

Səh. 2

Düşənbədə Prezident İlham Əliyevin Tacikistan Prezidenti Emoməli Rəhmon ilə təkbətək görüşü olub

Səh. 2

Nêçîrvan Barzanî: Pirsgirêkên me bi Bexdayê re, ne tenê pirsra mûçe ye.. Pirsra madeya 140 û pirsra Şingalê jî heye

Səh. 2

“Şoreşa İlonê şoreşa herî mezin a siyasî û çekdarî û civakî ya gelê Kurdistanê bû”

Səh. 14

Kurdên Azeraycanê: Başûrê Kurdistanê mala kurdan e û divê em wek çavên xwe wê biparêzin

Səh. 11

Mesrûr Barzanî: Heya niha jî azadixwazên tevahiya cihanê bi rêzdarî ve li şoreşa İlonê dinêrin

Səh. 15

Sefin Dizeyî: Veberhênerên Avusturya'yê hewla bidestxistina derfetên veberhênerana li Herêma Kurdistanê didin

Prezident İlham Əliyev Xırdalan şəhər 11 nömrəli tam orta məktəbin yeni binasının açılışında iştirak edib

Jiyana Simkoyê Şikak...

TARIXDƏ İLK KÜRD LƏR VƏ ONLARIN KRALLIQLARI

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN “ŞƏRƏFNAMƏ” ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

FƏTƏLİ XAN İSGƏNDƏRXAN OĞLU XOYSKİ, DÜMBÜLÜ KÜRD TAYFASINDAN OLAN MƏŞHUR AZƏRBAYCAN KÜRDÜDÜR. O, AZƏRBAYCAN CUMHURİYYƏTİNİN BAŞ NAZİRİ OLMUŞDUR

Şoreşa Neteweyî ya İlonê encama serhildanên neteweyî ye...

Səh. 3

ADİL KÜRDOĞLU CƏFAKEŞİ DIRİ GƏZMƏYİN

Səh. 3

ŞƏHİD BƏXTİYAR GÜLOĞLU OĞLU MURADOV

Səh. 5

Azərbaycanın sovetləşməsi və Qarabağın qara günləri

Səh. 17

Ji Evîna Rojên Kevin: Ez û Şoreşa Barzaniyê Nemir

Düşənbədə Prezident İlham Əliyevin Tacikistan Prezidenti Emoməli Rəhmon ilə təkbətək görüşü olub

Sentyabrın 14-də Düşənbədə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Tacikistan Respublikasının Prezidenti Emoməli Rəhmon ilə təkbətək görüşü olub.

Dövlətimizin başçısı İlham Əliyevi salamlayan Prezident Emoməli Rəhmon dedi:

- Hörmətli İlham Heydər oğlu, Sizi Tacikistanda salamlayıram. Elə bu yaxınlarda biz birlikdə Sizin Tacikistana dövlət səfərinizi həyata keçirdik. Sizə ölkəmizdə xoş vaxt keçirməyi

arzu edirəm. Sammitdə - Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıları Məşvərat görüşündə iştirak etmək üçün dəvətimizi qəbul etdiyinizə görə sağ olun.

Prezident İlham Əliyev: Emoməli Şaripoviç, sağ olun. İlk növbədə, bu mühüm tədbirdə fəxri qonaq qismində iştirak etmək üçün dəvətinizə görə təşəkkürümü bildirmək istədim. Mən bunu çox yüksək qiymətləndirirəm. Belə mühüm tədbirdə iştirak etmək mənim üçün böyük

şərəfdir və xüsusilə yenidən gözəl Düşənbə şəhərində olmaq xoşdur.

Prezident Emoməli Rəhmon: Sağ olun.

Prezident İlham Əliyev: Siz mənim çox uğurla və yaxşı nəticələrlə keçən dövlət səfərimi qeyd etdiniz. Mən dialoqumuzu davam etdirmək məqsədilə Sizin üçün əlverişli vaxtda Azərbaycanca dövlət səfəri etməyinizlə bağlı artıq Sizə rəsmi məktub göndərmişəm.

Prezident Emoməli Rəhmon: Çox Sağ olun.

Prezident İlham Əliyev Xırdalan şəhər 11 nömrəli tam orta məktəbin yeni binasının açılışında iştirak edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev sentyabrın 12-də iki min şagird yerlik Xırdalan şəhər 11 nömrəli tam orta məktəbin yeni binasının açılışında iştirak edib.

Elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev və Abşeron Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Abdin Fərzəliyev dövlətimizin başçısına məktəbdə yaradılan şərait barədə məlumat verdilər.

Qeyd edək ki, bu məktəbin layihəsi Xırdalan şəhərinin ərazisindəki təhsil ocaqlarında şagird sıxlığı nəzərə alınaraq dövlətimizin başçısının tapşırıqlarına əsasən hazırlanıb və uğurla icra olunub.

Məktəb binasının tikintisinə 2021-ci ilin fevral ayında başlanıb və bu ilin sentyabr ayında başa çatdırılıb. Ən müasir avadanlıqla təchiz olunan funksional bina tədrisin yüksək keyfiyyətlə təşkili üçün hər cür şəraitə malikdir. Yeni məktəbdə 74 sinif, 6 informatika otağı, məktəbəqədər 2 hazırlıq otağı, 8 otaqdan ibarət STEAM Mərkəzi, 2 idman

zalı, 2 əmək otağı, hərbi hazırlıq, xarici dil, musiqi, rəsm, tibb otaqları, fizika və biologiya kabinetləri, kimya laboratoriyası, kitabxana, yeməxana və 400 nəfərlik akt zalı yaradılıb.

Prezident İlham Əliyev yeni təhsil ocağının məktəbəqədər hazırlıq, ibtidai sinif otaqlarında, biologiya kabinetində, çağırışa qədər hərbi hazırlıq otağında, STEAM Mərkəzində, fizika kabinetində, kimya laboratoriyasında, informatika otağında, idman zalında və yeməxanada yaradılan şəraitlə tanış oldu.

STEAM layihəsi birinci xanım Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə 2019-2020-ci tədris ilinin əvvəlindən məktəblərimizdə tətbiq edilir. STEAM təhsili praktik məşğələlər vasitəsilə elmi, texniki biliklərin gündəlik həyatda tətbiqini şagirdlərə aşılamaqla yanaşı, onlara mühəndislik sənətləri öyrədir.

Bu məktəbin STEAM Mərkəzi də elektron lövhələr, kompüterlər, 3D printerlər, müvafiq öyrədici qurğular,

elektron komponentlər və dəftərxana ləvazimatları ilə təmin olunub. Burada, həmçinin mühəndis emalatxanası, kiçik yaşlı uşaqlar üçün zona, təlim və robototexnika otaqları var.

Müasir dünyada hər bir ölkənin gələcəyi təhsilin səviyyəsi ilə ölçülür. Təhsildəki nailiyyətlər ölkələrin inkişaf konsepsiyasının mühüm tərkib hissəsidir. Azərbaycan da bu ölkələr sırasındadır. Son illərdə ölkəmizdə təhsilin inkişafı ilə bağlı həyata keçirilən tədbirlər deməyə əsas verir ki, Azərbaycan öz gələcəyini daha etibarlı və inamlı görmək istəyir. Bundan başqa, zəngin təbii sərvətləri ilə dünyanın diqqətində olan Azərbaycan bu sərvətlərdən səmərəli istifadə ilə insan kapitalının daha da inkişaf etdirilməsini başlıca hədəf seçib.

Xırdalan şəhəri 11 sayılı tam orta məktəbin ən müasir standartlara cavab verən binasının inşası da bir daha təsdiqləyir ki, ölkəmizdə təhsil islahatları Prezident İlham Əliyevin diqqət və qayğısı sayəsində uğurla davam edir.

“Şoreşa İlonê şoreşa herî mezin a siyasî û çekdarî û civakî ya gelê Kurdistanê bû”

Serok Mesûd Barzanî bi boneya destpêkirina Şoreşa İlonê peyamek belav kir û ragihand: “Şoreşa mezin a İlonê bi rêberiya Barzaniyê Nemir ezmûneke bêhempa ya xebat û

Bi navê Xwedayê mezin û dilovan Şoreşa İlonê şoreşa herî mezin a siyasî û çekdarî û civakî ya gelê Kurdistanê bû ji bo parastina nasname û berevanîkirina mafên rewya yê gelê

têkoşinê bû”.

Di peyama Serok Barzanî de hatiye: “Şoreşa İlonê şoreşa herî mezin a siyasî û çekdarî û civakî ya gelê Kurdistanê bû ji bo parastina nasname û berevanîkirina mafên rewya yê gelê Kurdistanê û berqarkirina demokrasiyê li Iraqê”.

Serok Barzanî diyar dike: “Di 62emîn salvegera destpêkirina Şoreşa İlonê de pêzanînen min ji bo xebat û westana hemû şoreşger û Pêşmerge û kadroyên Şoreşa İlonê heye, ku rola wan hebû di şoreşa mezin de û şanazî ji bo gelê xwe tomar kirin”.

Peyama Serok Barzanî wiha ye:

Kurdistanê û berqarkirina demokrasiyê li Iraqê. Şoreşa mezin a İlonê bi rêberiya Barzaniyê Nemir ezmûneke bêhempa ya xebat û têkoşinê bû ku hemû navçeyên cuda cuda yê Kurdistanê û hemû çînen civakê û tevaya pêkhatyên olî û netewî yê Kurdistanê tê de beşdar bûn.

Di 62emîn salvegera destpêkirina Şoreşa İlonê de pêzanînen min ji bo xebat û westana hemû şoreşger û Pêşmerge û kadroyên Şoreşa İlonê heye, ku rola wan hebû di şoreşa mezin de û şanazî ji bo gelê xwe tomar kirin.

Mesûd Barzanî, 11ê Îlona 2023an

Daxuyaniya Nêçîrvan Barzanî li ser hewlên dabînkirina mûçeyan

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî, di konferanseke rojnamevanî de derbarê hewlên berpîrsên Herêma Kurdistanê ji bo çareserkirina pîrsgirêka neşandina

kiriye. Em çaverê dikin ku Bexda jî bi heman awayî li hember Herêma Kurdistanê reftarê bike.”

Nêçîrvan Barzanî got: “Pîrsgirêka mûçe ne mijareke ku were gotûb-

mafên darayî yê Herêma Kurdistanê ji aliyê Hikûmeta Federal ve got: “Me hemûyan ji bo çareserkirina pîrsgirêka hewl daye. Serokwezîrê me bi berdevamî ligel Serokwezîrê Iraqê li ser xetê ye. Ez jî her tim li ser xetê me.”

Serokê Herêma Kurdistanê got: “Pêwîst e mijara mûçe bi ti mijareke din re neyê tevlihevkerin. Hikûmeta Herêma Kurdistanê hemû erkên xwe yê li pêş yasaya bûdçeyê bicih anîne û bi şefafiyet jî reftar li gel Bexdayê

êjkerin, ew mafê gelê Herêma Kurdistanê ye. Weke beşek ji welatîyên Iraqê, divê Hikûmeta Federal di zûtîrîn dem de pîrsa mûçeyên Herêma Kurdistanê çareser bike. Ji bo vê mebestê em li ser xetê ne û di demek nêzik de şandeke bilind bi serokatiya Serokwezîr, Cîgirê Serokwezîr û Wezîrê Darayî dê serdana Bexdayê bike. Em hevîdar in ku ev pîrs û pîrsgirêkên din bi hevtegi-hîştina ligel Bexdayê bèn çareserkerin.”

rojvakurd.com

ADİL KÜRDOĞLU CƏFAKEŞİ DIRİ GƏZMƏYİN

Adil Cəfakeş Ziyadxan oğlu 1966-cı ildə Laçın rayonunun Şeylanlı kəndində anadan olub.

Şuşa Kənd Təsərrüfatı Texnikumunun İqtisadiyyat və Qazax Müəllimlər İnstitutunun İbtidai Təhsilin Metodikasi fakültələrini bitirib. Hələ uşaqlıqdan şeirə həvəs göstərib, kiçik şeirlər yaz-

mağa başlayıb.

Şeirləri 1980-ci illərdən dövrü mətbuatda, jurnallarda və çoxsaylı qəzetlərdə çap olunur. "Bir aği de, ay Ana", "Yolçu hara gedirsən" və "Ağam alidi", "Azmışam öz içimdə" (2019), "Özümə cəza yeriyyə" (2021), "Bir misrayam" (2022) adlı təcnislər kitabının müəllifidir.

Sinəsi dolu olan şair gözəl saz ifaçısıdır. 130-a qədər saz havasını bilir və ifa edir. Çoxlarının bilmədiyi elə saz ifalarını bilir ki, bəlkə də başqaları bilmir. Həmin havalardan "Zəngəzur gözəlləməsi" və "Laçın gülü" havalalarını misal gətirmək olar.

2012-ci ildə özünü ilə tələbəsi Təşəkkül Əmrəliyevin ifasında "YUNESKO"-nun milli mədəni irs siyahısına daxil edilmişdir. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin və

"Sazlı-sözü Borçalı" Ədəbi Məclisinin üzvüdür.

LAÇIN

Sənə qovuşanda gül - çiçəkdən yox,
Əvvəl torpağından öpəcəm Laçın.
Əyilib diz üstə bir buz bulağın,
Soyuq dodağından öpəcəm Laçın.

Tarixin oxuyub daş yaddaşının,
Biləcəm çəkdiyən nələr başının,
Durursa, atamın məzarı daşının,
Qaya yanağından öpəcəm, Laçın.

Namusunu çəkən balan əsgərin,
Səni yağılardan alan əsgərin,
Döyüşüb qələbə çalan əsgəlin,
Düşüb ayağından öpəcəm, Laçın.

Boylanıb kəndimin yuxarisından,
Koluna, kosuna can deyəcəm, can.
Dağılmış damımın buxarisindən -
Sönmüş ocağından öpəcəm, Laçın.

Danışıb ahəstə, dinib ahəstə,
Məna axtaracam hər gələn səsdə.
Diz çöküb bir şəhid məzarı üstə,
Vətən bayrağından öpəcəm, Laçın!

OXUCULARIMA

Birinci kitabıma ön söz əvəzi.
Sizə arxalanıb mətin oluram,
Ay mənim istəkli oxucularım.
Həvəsim bircə an olmayır aram,
Əyilməz, yenilməz olur vüqarım,
Ay mənim istəkli oxucularım!

Siz mənim ilhamım, siz mənim təbim,
Siz mənim əvəzsiz həyat məktəbim,
Siz mənim məlhəmə, siz mənim həbim,
Siz mənim ürəyim, siz şah damarım,
Ay mənim istəkli oxucularım!

Daim arzularam elimə xeyir,
SİNƏMDƏ TELLI SAZ, DİLİMDƏ ŞEİR.

Həm saz bəndəm, həm bir ozan, həm şair,
Sənət adlı bağam, sizindi barım,
Ay mənim istəkli oxucularım!

Cəfakeşəm, çəkinməyin, izindi,
Söhbətiniz musiqidən həzindi,
Ön sözü mən dedim, son söz sizindi,
Son sözü deməyə yox ixtiyarım,
Ay mənim istəkli oxucularım!

Ta şeir yazmağın başın buraxdım,
Yazsam bundan sonra ağı yazacam.
Daha bar vermədi ömür bostanım,
Çiçəyi qurumuş tağı yazacam.

Binam tikilmədi, təməlim qalıb,
Dilimdə nə yoxum, nə bəlim qalıb.
Allaha uzalı sol əlim qalıb,
Çiyimdən kəsilməmiş sağı yazacam.

Keçir sınıq-sökük ömür şayədə,
Tapım təsəllimi hansı ayədə?
Daha şeirlə yox, bir hekayədə,
SİNƏMƏ ÇƏKİLƏN DAĞI YAZACAM.

Şairdə xoş günümü, bir xoş anımı var?
Əriyib, canında məgər canımı var?
İndi şəriyyəti oxuyanımı var?
Şairə edilən lağı yazacam.

Adiləm, nə yazdım, bəxtədən nə sildim?,
Haqqım tapdalandı, daim əzildim.
Mən özüm özümə qənim kəsildim,
Özümü özümə yağı yazacam.

ADİL CƏFAKEŞİ DIRİ GƏZMƏYİN

Gəzib əgər məni soraqlasalar,
Kövrəlib deyəcək biri, gəzməyin.
Sonra deyəcək ki, bu dam çökübdü,
Sınıbdı bu damın tiri, gəzməyin.

Deyəcək bir şerin nəqarət edin
Hər bir kəlməsinə nəzarət edin.
Gedin uçuq evin ziyarət edin,
Ocağı gəzməyin, piri gəzməyin.

Dünya bir quyudu, itib dərinədə,
Yoxdu indiyədək bilən yerin də.
Yaşayır yazdığı şeirlərində,
Adil Cəfakeşi diri gəzməyin.

YENƏ

Yenə çarığıni geyib getdi yay,
Yenə sarı donun geyindi payız.
Yenə də yel kimi gəlib ötdü yay,
Yenə donquldanıb, deyindi payız.

Yenə də kövrəklik, yenə də sükut,
Yenə də yaylaqlar qəribsəyəcək.
Yenə də səmada at çapıb bulud,
Yenə payız qışa gəl - gəl deyəcək.

Sərhəd məfilləri kaman çalacaq,
Yenə də küləklər vızıdayacaq.
Yenə də gözləri yaşla dolacaq,
Şair Vətən üçün sızıldayacaq.

Yenə qəmli şeir yazılacaqdı,
Yenə də misralar sıralanacaq.
Həsərə, hicrana hədəf seçilib,
Yenə də bir şair qaralanacaq.

Davam eyləyəcək adəti üzrə,
Təbiətdə dəyişməzdi ənənə.
Bir yenə qurtardı, başlayacaqdı,
Növbəti yenələr, yenə, və yenə!

ŞƏHİD BƏXTİYAR GÜLOĞLAN OĞLU MURADOV

Muradov Bəxtiyar Güloğlan oğlu 24 avqust 2003-cü ildə Sumqayıt şəhərində anadan olmuşdur. Əslən Zəngəzur mahalı Qubadlı rayonundan olan Bəxtiyarın, atası Xallava kəndindən, anası isə Cibikli kəndindəndir. Bəxtiyar Muradov 2007-2018-ci illərdə Sumqayıt şəhər 29 nömrəli tam orta məktəbdə orta təhsil almışdır. Subay idi.

Bəxtiyar, 2021-ci ildə Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin Sumqayıt şəhər baş idarəsi tərəfindən hərbi xidmətə çağırılmışdır. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin sıralarında, "N" sayılı hərbi hissələrdən birində müddətli həqiqi hərbi xidmət qulluqçusu idi.

2022-ci il sentyabrın 12-si gecə və 13-ü səhər saatlarında Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Azərbaycan-Ermənistan dövlət sərhədinin Daşkəsən, Kəlbəcər, Laçın və Zəngilan istiqamətlərində genişmiqyaslı təxribat törədilmişdir. Təxribat nəticəsində Azərbaycan-Ermənistan sərhədində sərhəd toqquşması baş vermişdir. Döyüşlərdə sırasıyla əsgər kimi iştirak edən Bəxtiyar Muradov 13 sentyabr 2022-ci ildə Kəlbəcər rayonu istiqamətində döyüş tapşırığını yerinə yetirərkən şəhid olmuşdur. Nəşi yaşadığı evə gətirilərək Sumqayıt "Şəhidlər Xiyabanı"nda dəfn edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi uğrunda gedən döyüş əməliyyatlarında iştirak edərək igidlik və mərdlik göstərmiş, hərbi hissə qarşısında qoyulmuş tapşırıqların icrası zamanı vəzifə borcunu şərəflə yerinə yetirərək şəhid olmuş Bəxtiyar Muradov Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 05.11.2022-ci il tarixli Sərəncamına əsasən ölümündən sonra 3-cü dərəcəli "Vətənə xidmətə görə" ordeni və "Vətən uğrunda" medalı ilə təltif edilmişdir.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

**Vüqar Həsənov
Teymur Müskanlı.**

TARİXDƏ İLK KÜRDLƏR VƏ ONLARIN KRALLIQLARI

Kürd dövlətləri və krallıqları haqqında araşdırmalar : Tarixdə ilk kürdlər və ilk kürd krallıqları...

Fli Cahit Kıracı

Bir zamanlar biz Kürdlər, Böyük Med İmperatorluğuna sahib olarkən əməyimizin, zənginliyimizin və ölkəmizin sahibiydik. O zamanlar özümüz üçün mübarizə aparır, savaşırdıq. Amma bu gün bəzi kürdlər, ölkəmiz Kürdüsünü talayanların əmrinə boyun əyirlər. Neden...? Görəsən onlar, heçmi atalarımızın qüdrətli tarixindən utanmırlar? Bütün dünya tarixçilərinin yazdığına görə, tarixdən əvvəlki dövrlərdən yeni Miladdan əvvəl, başlayıb bugünkü şəxsiyyətləri bildiren "Kurdi" və "Guti" qəbilələrinin (əşirətlərinin) inkişafı və böyüməsiylə kürd milləti yaranmışdır. Kürdlər Miladdan 2 min il əvvəl Kiçik Asyanın şərqində dövlət quraraq nüfuzlarının şərqdə Hindisandan sərhəddinə, cənubda Bəsrə Körfezinə və Umman Dənizinə qədər gedərək, uzanmış olduğunu tarixdən öyrənirik. Şərq və qərb alimlərinin tarixi mənbələrinə görə; Miladdan 10 min il əvvəl olan əsaslı bir köç əsnasında İskandinavyadan cənuba və cənubdan şərqə dağılmışlar. Kürdlər Hind-Avropalı (ari) irqinin bir parçasıdır. Kürdlər savaş və bənzəri səbəblərdən dolayı köçərək Qafqazı keçib Ararat Dağına, Rusiyanın Elburus (el bu rus-el rus oldu) dağlarına gəlib, geniş bir bölgəyə yerləşmişlər. "Kurti" və "Guti" adları iki böyük qəbilə (əşirət) durumunda olan bu Kürdlərdən Gutilər, Şərqdən Xəzər Dənizinə doğru gedərək Hindistanın qərb sərhəddinə, Cənubdan Bəsrə Körfezinə və Umman Dənizinə qədər yayılmışlar. Unutmamaq lazımdır ki, Qara Dənizin şərqindəki iki böyük şəhərlərdən sonra, üçüncü şəhərin bir qismini əhatə edən Kürd qəbilələrinin (əşirətlərinin) idarəçiliyi var idi. Miladdan əvvəl 302-ci ildə Rum hökumdarı Mithridates Pontos Kırallığını qurdu. Qısa bir vaxtda güclənən Pontos Kırallığı Şərqi Qaradənizdəki Kürd hökumdarlığına qarşı böyük savaşlar verərək torpaqlarını işğal etdilər. Ancaq Monqol və Səlcuqlardan sonra yaranan Barbar Osmanlının Vampiri, Fatih Sultan Mehmet Xan 1461-də Rum Pontos Kırallığını sona çatdıraraq, digər işğal etdiyi əraziləri öz torpaqlarına qatdı. Kürdlərin ölkəsinin xəritəsi 4 dənizə yetişdiyini tüm açıqlığıyla tarix bizə bildirir. Miladdan 4 min il əvvəl Kürdlər, bu böyük əraziyə yerləşmişdilər. Böyük İsgəndərin Asya fəthi sıralarında bu geniş ölkənin sahibiydilər. O tarixlərdə bu geniş ölkənin, danışılan əsas dili Kürdçə, sahib olan dini də Zərdüşt (indiki Yezidilərin itaət etdiyi inanc) diniydi. Tarixin yazılı məlumatı-

na əsasən, ilk Kürd padışahının adı Tosa, digər adıyla Diyakos imiş. Diyakos, Miladdan 1808 il əvvəl Bəhl şəhərində və ətrafında qurmuş olduğu hökumətə padşahlıq etmişdi. Miladdan əvvəl IX yüz ildə Keykubad,

hökumət Hititlərlə və Misir Firavunları ilə yüzillərcə kərə qəhrəmancasına savaşırdılar. Bir çox savaştan sonra da Firavunlarla barışdılar. Bu barışdan sonra Miladdan 1405 il əvvəl Misir Firavonu, Totmsmi-

sonra Ermənilər buralara gəlmişlər. Elmi araşdırmalara görə Mərduh Tarixinin verdiyi bir çox bilgilərdən anlaşılır ki, Kürdlər Kiçik Asyada dövlət quran ilk və ən qədim millətlərdəndir. Tarixdə MED adıyla bilinən millətin eyni və eyni Kürd milləti olduğunu ispatlayan tarixi elmi sənədlərdən bir neçəsini burda açıqlayaq. Asur kitabələrində (yazılarında) adı görülen, Guti və Kürdlərin Asurilərlə savaşan Med-Kürd qəbilələri olduğunu, dəqiq bir tarix olaraq bizə bildirməkdədir. Erməni tarixçiləri Kürtik, Kürdiyan, Mar, Med və Kürd terimlərini eyni anlamda istifadə etmişlər. VIII əsr tarixçilərindən Yertan, yazılarında Med ismi yerinə Kürd adını işlətməmişdir. Tarixçilərdən Hartom, 1316-cı il miladi tarixində yazdığı tarix kitabında açıq bir şəkildə "Med'in öz qohumlarına Kürd deyiblər" demiş. Məşhur tarixçi Strabon öz əsərlərində Kürdlərə "Guti" deməkdədir. Və "bütün tarix boyunca Medləri Kürdlərdən ayırı göstərəcək bir mənbəyə rast gəlməyəcəksiniz" deyirdi. İranlı Dr. İqbal yazdığı "Eski İran Tarixi" adlı əsərində "Medlər Kürd əşirətləri idilər, vətənləri Suriyanın Şimalından Xəzər Dənizinə qədər uzanırdı" deyir. İran tarixçisi Muşirüddövlə yazdığı "İran Bostan"-ı tarixi kitabında o, göstərir ki, bir çox tədqiqatçı və şərqşünasların araşdırmalarında, "Med millətinin dili, bugünkü Kürdlərin danışdıqları dildir." deyilmişdir. Türkiyə dövləti 1965-ci ildə Fransız dilində çap etdirdiyi "Türkiyədə Turizm" adında kitabda bunları deyir: "Diyarbakirin nə zaman və kimlər tərəfindən qurulduğu bilinməməkdədir. Bu qədim şəhər, mədəniyyət və kultürün ən eski mərkəzlərindəndir. Qədimdən Diyarbakirin adı Aməd idi. Bu əraziyə mədəniyyət sahibi olaraq ilk yerləşən xalq Hurilərdir. Hurilər Miladdan əvvəl 4000-ci ildən 2000-ci ilinə qədər bir çox tarixi abidələr quraraq hökumdarlığını sürdürmüşlər." Hurilər, Subarilərlə eyni irqdəndir. 2000 il əvvəl Hurilərin iktidarı zəifləməyə başladığında iki hissəyə ayrıldılar. Bu parçalardan biri Mitaniyədi. Mitaniyə inkişaf edərək genişləniş Miladdan əvvəl 1750-ci ildən 1350-ci ilinə qədər davam edən böyük bir İmperatorluq qurmuşlar. - Həzrəti Mərduhun Tehrandə yayımladığı "Tarix-i Mərduh"un 22, 26, 66-cı səhifələrində bu haqqda belə məlumat verilməkdədir: "Kəşf edilən əsərlər bizə göstərir ki, Lolo, Guti, Kasi və Huri adındakı millətlər Zagros Dağı Kürdlərindəndirlər. Bu Kürdlər, Şumer, Elam və Akad hökumətləriylə eyni

dövlətlərdə yaşamışlar. Və bu hökumətlərlə bir çox müharibələr etmişlər.

Bu tarixdə yeni Miladdan 4000 il əvvəl bu yerlərdə nə Kildani və nə də Asuri hökumətlərindən bir nişanə vardı." Kürd yazarlarından merhum Əmin Zəki Bəy, "Tarix-i Kurd u Kurdistan" adlı əsərində belə izah edirdi: "Qərbdə İskəndərün körfəzinin şimalından başlayaraq, şimali-şərq yönündə Maraş, Elbistan, Axçadağ, Həkimxan və Xaruka qədər çıxdıqdan sonra Anadolunun ortasında yerləşən Sivas şəhərinin yaxınlığında Şərqə doğru Bayburt və Ərzurum şəhərləri üzərindən doğru bir cizgi halında Qafqazın Şimalında, Kars şəhərinə qədər uzanırdı. Və buradan cənubi-şərq yönündə bir sürə Qafqaz sərhəddi boyunca davam etdikdən sonra İran toprakları içində Urmiyə gölünün qərbinə və şimalına əhatə edərək İran daxilində yenə cənubi-şərq yönündə Həmədan-Ekbənyan və Bəxtiyarilər bölgəsini içinə alaraq Fars körfəzinin şimali-şərqdən bu körfəzə enir. İskəndərün cənubi-şərqindən başlayan bir cizgide Suriyanın Hələb yaxınlığında Kürd dağı bölgəsini içinə alan, sonra güney yönündən İraqın Kərkük - Musul şəhərinə qədər bəzi dolayılar xaricində yenə bir doğru cizgi halında davam etdikdən sonra Musuldan etibarən cənubi-şərqə doğru Tikrit və Şəhribanidən keçərək və Xuzistan bölgəsini qərbdə buraxaraq Bəndərdilindən keçərək yenə Fars körfəzinə enir. Bu cizgi də Kürdüsünün cənubi-qərbi sərhədlərini cızır." deyir. Bəzi yazarlar və tarixi mənbələrə görə, Orta-Anadolunun ƏNQƏRƏ şəhərində Kürdlər yəni "Kurdi və Guti" əşirətləri yaşamışlar. Bu ərazilər də kürd hökumətlərinin sərhədləri içərisindəymiş. O zamanın Kürdləri bu şəhərdə qara üzüm bağlarını əkməmişlər. Ənqərə şəhərinin adı o zamanki Kürdçədə qara üzüm mənasını verirmiş. Bu gün bu şəhər Türkiyənin paytaxtıdır. Mən bu yazımda, Kadri Cəmil Paşanın yazdığı "DOZA KURDİSTAN" adlı əsərindən faydalandım. Hər Kürd fədakarı kimi Kadri Cəmil Paşa da Kürdüstən üçün mücadilə vermişdi. Onu və mübariz yoldaşlarını hörmətlə anıram. Kürdüsən tarixi ilə bağlı, bir çox parti, qurum və şəxsiyyətlərlə görüşmələr və araşdırmalar davam etməkdədir. Və bu çalışmalardan sonra tarixlə bağlı yazıların davamı veriləcəkdir.

Davamı növbəti sayımızda Kürd dilindən tərcümə edən Tahir Süleyman

bütün Kürdləri birləşdirib bir araya gətirərək, böyük bir Med İmperatorluğu qurmuşdu. Təkrar Miladdan 612 il əvvəl Keykubadın nəvəsi olan Kaykaxsar digər adıyla Hohistər, Asur hökumətini yıxaraq Asurların paytaxtı olan Ninovanı öz idarəçiliyinə almışdı. Bütün Gutilər :- Subari, Huri, Lolo, və Kasi adlarıyla dörd qəbiləyə (əşirətə) ayrılmışlar. Subari qəbiləsi (əşirəti) Ararat, Toros, Anti Torosda və Ağ dəniz sahilində yerləşən İsgəndərün şəhərindən sonra, sahil boyunca Fənikə şəhərinin sonuna qədər varlıqlarını sürdürmüşlər. Bu varlıq, Qərbi Kürdüstanda (Kürdüsünün Kiçik Cənubunda: - "Quzey Suriya") Mitani, Nayri, Halti və Muşki isimləriylə müxtəlif hökumətlər qurmuşlar. Toroslarda qurulan Muşki hökuməti varlığını yüz ildən artıq sürdürmüşdü. Ancaq yunanlılar böyük ordularla bu dövləti yıxıb, özlərinə tabe etdilər. Tarixdən tanıdığımız "Memê Alan"- dastanının qəhrəmanının gerçək kökeni Alanya şəhərindən imiş. Ehməde Xani özünün görkəmli "Məm və Zin" məhəbbət poeməsindəki Məmin şəhərini tərif etmişdi. Bu tərif İskəndərünə deyil, Alanyaya bənzəyir. Çox uzun tarixi olan Alanya şəhəri Kürd Əmirliklərinin (Mirliliklərinin) bir şəhəridir. Məm bu şəhərdəki bir Əmirin oğludur. Alanya və Ağdəniz Yunanlıların əlinə keçdiyi zaman, Əmirlikləri və (Mirlilikləri) əşirətləriylə bərabər İsgəndərünə qədər geri çəkilir və orada yaşayırlar. İndiki adıyla Samandağı da, Mitani, Nayri və Muşki dövlətlərinin paytaxtları kimi böyük şəhərlərdən idi. Bu şəhərlərdə yaşayan insanların sayı 9 milyondan artıq idi. Mitaniyə miladdan XVI əsr əvvəl güclü bir hökumət qurdular. Bu

tanın Padışahı Sovartanın torunu və Vartamanın kızı ilə evləndi. Və bu evlilikdən doğan üç uşaq, Amamotis, Firavunda, Dilehepa adındakı Kürd şahzadəsi ilə evlənmişdi. Həyatının sonuna doğru da ikinci dəfə yenə Kürd şahzadələrindən Totohepa ilə evlənmişdi. Totohepa, tarixdə Nəfərtiti adıyla böyük ad qazanmışdı. Hurilər, Dicle və Fırat dərəyaçaylarının guzeyində Aməd / Diyarbakir şəhəri civarında Miladdan 2 min il əvvəl kiçik olan şahzadəliklər əmirliklər (mirliliklər) qurdular. Onlar 2 min il boyunca hökumətləri hüquqi və mədəni yöndən güclü bir şəkildə davam etdi. Lolo və Kasilər, Araratdan Zagros Dağlarına keçərək Dicle hövzəsi boyunca güneyə endilər. Buralarda Miladdan 2 min il əvvəl Üllam, Şomar və Akad isimlərində üç böyük dövlət vardı. Lololar və Kasilər: - Üllam, Şomar, Akad - isimlərindəki 3 böyük dövlət bir neçə yüz il içində işğal etdilər.

- Hər zaman belə olmuş qəhrəman Kürdlər səbirli və əzimidirlər. Müstəqillikləri üçün barışçıl bir çarə qalmamışsa, qəhrəmanca düşmənlərini tarixdən silirlər. Kürdüstanın indiki düşmanları Kürdlərin asılılığını bir az düşünsünlər... - Lolo və Kasilər, Üllam, Şomar və Akad dövlətlərinin hökumət mərkəzləri olan Soz, Lakas və Babil şəhərlərini ələ keçirdilər. Bu gəlişmələrdən sonra KURDİ-VAN adıyla qurdular dövlət 700 il Babilə höküm sürdü. Bu dövrlərdə Ermənilər, Yunanistanın Təsəlyə qitəsində yerləşmişdilər. Miladdan 600 il əvvəl Kiçik Asyaya gəlmişdilər. Yəni Kürdlərin Zagros Ararat Dağlarıyla Ağ dəniz arasındakı bölgələrə yerləşib, böyük dövlətlər qurmasından 35 yüz il

Cəmil HƏSƏNLİ

Tarix elmləri doktoru, professor
“Media forum” saytı tarixçi
alim Cəmil Həsənlinin
“Azərbaycanın sovetləşməsi və Qarabağın qara günləri (1920-1923)”
araşdırmasını oxuculara təqdim edir.

Əvvəli ötən sayımızda

Lenin, Stalin və Çiçerine birbaşa xətlə verdiyi digər bir məlumatda Q.Orconikidze açıq şəkildə bolşevik liderlərinə bildirdi ki, Ermənistan hökuməti düşünlümlüş şəkildə sizə yalan informasiyalar verir. O deyirdi: “Bu gün Qabrielyan mənə bildirdi ki, Azərbaycan Şərur-Dərələyəzdən və Naxçıvandan imtina etsə, erməni nümayəndəliyi təxirə salınmadan Qarabağ və Zəngəzurun Azərbaycana birləşdirilməsinə razıdır. Biz onunla şərtləşdik ki, Bakıya gələndə Nərimanovla bu ruhda söhbət apararaq. Gördüyünüz kimi, burada aydın və məlum olmayan bir şey yoxdur. Sizi əmin etmək istəyirəm ki, biz sülh siyasətimizi kifayət qədər aydın təsəvvür edirik və həyata keçiririk. Mən əminəm və mənim dərin inamıma görə, Azərbaycanda sovet hakimiyyətini möhkəmləndirmək və Bakını əlimizdə saxlamaq üçün Dağlıq Qarabağı - aran Qarabağ haqqında heç bir söhbət ola bilməz - Azərbaycana birləşdirmək lazımdır. Azərbaycan bu rayonun erməni əhalisinin təhlükəsizliyinə öz başı ilə təminat verir. Burada muxtariyyət elan edib, müsəlman ordu hissələrini ora buraxmadan erməni əhalisini təşkilatlandıraraq”.

Orconikidze xəbərdarlıq edirdi ki, “bu məsələnin digər həlli bizim Azərbaycanda vəziyyətimizi dayanıqsız edir və Ermənistanda da heç nə udmuruq. Mən gözəl başa düşürəm ki, Ermənistanın məlum siyasətində bizə gerek ola biləcəyi istisna təşkil etmir. Necə lazım bilirsinizsə, elə də həll edin. Bizə nə göstəriş verilərsə, biz onun hamısını həyata keçirəcəyik. Lakin icazə verin, sizin nəzərinizə çatdıraraq ki, Azərbaycana belə münasibət bizi geniş kütlələrin gözündə nüfuzdan salır və bizim əleyhdarlarımızın fəaliyyəti üçün yüksək dərəcədə əlverişli zəmin yaradır”.

1920-ci ilin aprel çevrilişindən sonra Orconikidzenin bir müddət Azərbaycan-Gürcüstan və Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərində “Sovet Rusiyasının Şərqdə ilk övladı” sayılan Azərbaycanın tərəfində dayanması Məhvada, xüsusilə XXİK-da bəzilərinə əsəbiləşdirirdi. Həmin dairelərin başında dayanan Çiçerin bu mövqeyinə görə Orconikidzeni şantaj edir və hətta onu “müsəlmanpərəst oriyentasiyaya gizli cəhddə” ittiham edirdi.

Bütün bu atmacalara cavab olaraq Orconikidze Çiçerine məruzə edirdi ki, “müsəlman millətçiliyini heç bir aidiyyətim yoxdur və olmayıb. Mənim əcdadlarım arasında bir nəfər

Azərbaycanın sovetləşməsi və Qarabağın qara günləri

də olsun tatar yoxdur”.

Eyni zamanda iyul ayının 10-da Nərimanov, Viktor, Qarayev, Bünyadzadə, Yeqorov, Mikoyan, Karakozov və Ermənistandakı Rusiya nümayəndəsi Leqranın iştirakı ilə AK(b)P MK-da Qarabağ məsələsi müzakirəyə çıxarılmışdı və Sovet Rusiyası XXİK-nın tövsiyələrinin əksinə olaraq müzakirə əsasında qərara alınmışdı ki, “erməni kəndliləri Ermənistanın tərkibinə daxil olmaq istəmir. Onların Rusiyaya güclü meyli var. Rusiyaya gedən yol isə Bakıdan keçir. Və indiki anda mərkəzin irəli sürdüyü məsələ qərribə görünür”.

Q.Orconikidze mərkəzə bu işlərə kimin maneçilik törətdiyini yaxşı bildirdi və ona görə də o, sonuncu məlumatla bağlı birbaşa xətlə Xalq Komissarları Soveti aparatının işçisi N.Aliluyevadan xahiş edirdi ki, onun sonuncu məlumatının nüsxəsini əgər Çiçerinə verməyib, onun adını oradan çıxarsın və söhbətin məzmununu Leninə və Stalinə versin.

Orconikidze deyirdi: “Məni, ümumiyyətlə, bizim hamımızı bu məsələ ilə bağlı onun (Stalinin - C.H.) fikri maraqlandırır. Heç olmasa ona (Stalinə - C.H.) çatdırın ki, Karaxanla birlikdə Çiçerin məni yenidən burada çıxılmaz vəziyyətdə qoyur”.

Stalinin cavabını çox gözləmək lazım gəlmədi. Bir gün sonra, iyulun 8-də o, Orconikidzeye bildirdi ki, “sonsuzluğa qədər tərəflər arasında manevr etmək olmaz. Aydın şəkildə tərəflərin birini, indiki halda isə, əlbəttə, Türkiyə ilə Azərbaycanı müdafiə etmək lazımdır. Mən Leninlə danışdım, o etiraz etmir”.

Bunun əksinə olaraq elə iyul ayının 8-də Çiçerin Orconikidzeye teleqramında tamam ayrı mövqə nümayiş etdirirdi. O yazırdı: “Biz əla bilirik ki, Ermənistanın da sovetləşdirilməsi üçün zaman yetişəcək, lakin indi ona getmək

Ermənistanla sülh bağlamağın dayandırılmasını mütləq mənada zəruri hesab edirdi. O yazırdı: “Azərbaycanın iştirakı olmadan Ermənistanla sülh bağlamaq buradakı yoldaşları güclü şəkildə əsəbiləşdirir”.

Eyni mövqeyi Azərbaycan K(b)P MK-nın üzvü A.Mikoyan da müdafiə edirdi. İyun ayının 29-da o, Orconikidzeye yazırdı ki, “Biz Mərkəzin Qarabağ və Zəngəzura yönəlik siyasətindən hiddətlənmişik. Siz də həmçinin bizim nöqtəyi-nəzərimizi Mərkəzin qarşısında qoyun. Biz Ermənistanla sülhün əleyhinə deyilik, lakin heç bir halda bu sülh Qarabağın və Zəngəzurun hesabına olmamalıdır”.

Göründüyü kimi, Ermənistanla münasibətlərdə ən qərribəsi o idi ki, Azərbaycanın məlumatı və iştirakı olmadan Sovet Rusiyası ilə daşnak Ermənistanı onun barəsində gizli danışıqlar aparırdılar. Bir ay əvvəl eyni ilə Gürcüstanla baş verənlər indi Ermənistanla təkrar olunurdu. Həmin vaxt Orconikidze və Kirovun Lenin və Stalinə göndərdikləri teleqramının şifrlı yerlərində bəzi maraqlı məqamlar var idi. Gürcüstanla müqavilə bağlayarkən Azərbaycanın mövqeyinin soruşulmamasını onlar sovet siyasətini iflasa aparacaq addım kimi qiymətləndirirdilər və yazırdılar: “Nə üçün Gürcüstanla müqavilə bağlayaraq biz dost Azərbaycanla müqavilədən imtina edirik? Əgər Azərbaycan məsələsi fərqli formada həll edilirsə, bizi də məlumatlandırın”.

Daha sonra onlar xüsusi şifr vasitəsi ilə Mərkəzi xəbərdar edirdilər ki, bu məsələlərdə “heç bir halda şərq siyasətinin rəhbəri kimi Karaxanın adını önə çəkmək olmaz. Bütün Zaqatala qalmaqlı burada ermənilərin firnı dağı kimi başa düşülür”.

Şübhəsiz ki, Karaxan Sovet Rusiyasının XXİK-da Azərbaycana qarşı yönəlməmiş siyasətin formalaşmasında və həyata keçir-

haldə bütün qalan ərazilər Ermənistanla çatır. Belə bölgü Ermənistan nümayəndələri üçün qəbul ediləməzdir. Ona görə bu məsələ Ermənistan hökuməti ilə yalnız birbaşa danışıqlar yolu ilə həll edilə bilər. Moskvadakı nümayəndəlik belə ciddi ərazi güzəştlərində özünü səlahiyyətli hesab etmir”.

Eyni tarixdə Ermənistanın xarici işlər naziri Ohancanyana göndərdiyi digər bir teleqramda Çiçerin erməni naziri əmin edirdi ki, “Sovet Rusiyasının Qafqazda bütün fəaliyyəti erməni xalqının əmin-amanlıq şəraitində inkişafına dostcasına yardım göstərmək məqsədi daşıyır”. O, rus qoşunlarının tutduğu Azərbaycanla Ermənistan arasında olan “mübahisəli torpaqlar” məsələsinin sakit və təhlükəsiz şəraitdə müzakirə ediləcəyini bildirdi. S.Kirov da öz növbəsində Leqrana əmin edirdi ki, “əgər ermənilər Zəngəzur və Naxçıvanın onlara verilməsi şərti ilə bütün Qarabağdan imtina etsələr, Çiçerin işlərin belə gedəcəyindən şad olacaq. Sənin vəzifən İrəvanda buna nail olmaqdır”.

Lakin Kirovun ciddi cəhdlərinə baxmayaraq Azərbaycana təzyiq etmək hesabına onun mövqeyini Ermənistanla yaxınlaşdırmaq mümkün olmadı. Onun Azərbaycan xarici işlər komissarı Mirzə Davud Hüseynov və erməni nümayəndələri ilə Tiflisdə apardığı danışıqlar elə bir nəticə vermədi. Avqust ayının 6-da o, Çiçerine yazırdı: “Bütün bunların nəticəsində azərbaycanlılardan yalnız bir şeyə nail olundu - onlar Şərur-Dərələyəz qəzasını Ermənistanla güzəştə getməyə hazırkırlar, qalanlarına gəldikdə isə, yəni Naxçıvan qəzasını, Ordubad, Culfa, Zəngəzur, Qarabağı azərbaycanlılar qəti olaraq özlərininki hesab edirlər. Öz növbəsində Ermənistan nümayəndələri qəti olaraq bu vilayətlərə iddia edirlər. Azərbaycanlıların əsas dəlili ondan ibarətdir ki, bu vilayətlər Müsavat hökuməti dövründə Azərbaycana məxsus olub və indi bu vilayətlərin güzəştə gedilməsi, onların fikrincə, sovet hakimiyyətini yalnız Azərbaycanda deyil, İran və Türkiyədə də gözdən salacaq”.

İyulun 20-də Leqrana göndərdiyi digər bir teleqramda Çiçerin Nərimanovun narazılığını əsas götürərək sovet qoşunlarının Ermənistanla doğru irəliləməsinin dayandırılmasının Xarici İşlər Komissarlığından deyil, Hərbi İnkilab Şurasından gəldiyini bildirdi. Hərbi İnkilab Şurası guya türklərin Naxçıvanda olmasından ehtiyatlanaraq Qırmızı Ordunun Ermənistanla doğru hərəkətini dayandırmışdı.

Nərimanovu sakitləşdirmək üçün o, Leqrana yazırdı: “Yoldaş Nərimanova izah edin ki, onun arzusuna uyğun olaraq Azərbaycanın öz hüddudlarında daşnakların hücumundan müdafiə olunması üçün Hərbi İnkilab Şurası qarşısında məni təkid edərim”.

Lakin Nərimanov Nərimanov Georgi Çiçerinin ikibaşlı oyun oynadığını yaxşı bildirdi. O, avqustun ilk günlərində Moskvaya yenidən, iyulun 31-də yetişmiş Azərbaycanın səlahiyyətli nümayəndəsi Behbud Saxtaxtinskiyə yazırdı: “Erməni quldur dəstələri sərhəd kəndlərini tamamilə talayıblar, lakin son vaxtlar müharibəyə bənzər bir şey gedir, daha doğrusu, müharibə deyil, ermənilərin Azərbaycan ərazilərini sistemətik ələ keçirməsi prosesi gedir. Son məlumatlar ondan xəbər verir ki, erməni nizami dəstələri artıq Gorusa gəlirlər. Yoldaş Çiçerin mənə yazır ki, biz milli qırğına yol verə bilmərik, Azərbaycan hissələri hərəkət etməməlidir və s. Lakin nə üçün Ermənistanla bütün sərhəd boyu yerləşən müsəlman kəndlərinin ermənilər tərəfindən qırılmasına yol verilir? Bəyəm Çiçerin görə bilmirdi ki, mərkəzin yeritdiyi siyasətin nəticələri belə olacaqdır?”

Ardı var

tezdür. Ən başlıcası, indi nəyə nail olmaq olar, indi Qarabağ və Zəngəzuru mübahisəli yerlər elan etmək olar, bunun üçün isə Azərbaycan hökumətinin razılıq verməsi gərəkdir. Bu bizim üçün zəruridir, biz mütləq Ermənistanla müqavilə bağlamalıyıq. Bunu qəti şəkildə beynəlxalq vəziyyət tələb edir, bunun üçün isə ən azından Qarabağ və Zəngəzuru mübahisəli elan etmək lazımdır”.

Georgi Çiçerin və Lev Karaxanın başçılığı ilə XXİK-nın yeritdiyi, Azərbaycanın hesabına Ermənistanla əməkdaşlıq siyasətinin qarşısını ala bilmədikdə iyul ayının 16-da Orconikidze Leninə, Stalinə və Çiçerine teleqramında Azərbaycan nümayəndələri gələndə qədər

ilməsində mühüm rol oynayırdı və Orconikidze ilə Kirov da teleqramdakı şifr vasitəsi ilə məhz bu məqama işarə edirdilər. Qarabağ məsələsində də onun proseslərin arxasında dayandığı şifrlı və şifrsiz sənədlərdən aydın sezilməkdədir. Orconikidze açıq yazırdı ki, “Qarabağ bizim xarici işlər komissarlığımızın ikinci Zaqatalasıdır. Burada çox böyük təxribat gedir və bunların hamısını Moskvadakı ermənilər törədirlər”.

Georgi Çiçerin iyul ayının 19-da Leqrana göndərdiyi şifrlı teleqramda yazırdı ki, “Azərbaycanın da razılaşdığı təklifiniz ondan ibarətdir ki, Qarabağ Azərbaycana keçir, Zəngəzur isə mübahisəli ərazi kimi tanınır. Hər

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN “ŞƏRƏFNAMƏ” ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

Əvvəli ötən sayımızda

«Şərəfnamə»dən istifadə edən Avropa müəlliflərinə gəldikdə, demək olar ki, XVII əsrdən başlayaraq, həmin əsər bir mənbə kimi onların nəzərini özünə cəlb etmişdir. Tədqiqat zamanı məlum oldu ki, 1632-1668-ci illərdə fransız səyyahı Jan Batist altı dəfə Orta və Yaxın Şərq ölkələrinə səfər etmişdir. O, həmin səfərlərində Kürdüstanı gəzmiş və Bidlis əmiri Əbdal xanla şəxsən görüşmüşdür.

Jan Batistin yazdığına görə o, Əbdal xana hədiyyələr vermiş və Əbdal xan da öz növbəsində ona öz hörmətini göstərmişdir (74, 382).

Jan Batist özünün «Səfərnəmə» əsərində «Şərəfnamə»də qeyd olunan bir hadisə haqqında belə yazır: «Van əyalətində varlı bir tacir balığı çox olan çayı paşadan icarəyə götürür... və ovçular hazırlayır. Lakin ov vaxtı hər nə tuturlarsa balıq yox, ilan olur. O, ildən sonra həmin çay bir daha icarəyə verilmir» (74, 382). Bidlisi bu haqda qeyd edir ki: «Yaz aylarında çayın suyu çoxaldığından balıq göldən çaya gəlirdi. Əhali istədiyi qədər balıq tuturdu. Mənim zamanımda dövlət məmurları həmin çayı icarəyə verirdilər. Təsadüfən o il balıq sudan kənara çıxmırdı... Beləliklə də, o çay daha icarəyə verilmədi» (76, 355-356)

Jan Batistin əsərində «Şərəfnamə» dəkilərə oxşar hadisələrə təsadüf etdiyimizə baxmayaraq, müəllif öz əsərinin heç bir yerində Bidlisinin əsərinin adını çəkmir. Fransız səyyahının Bidlis əmiri ilə görüşməsi və hər iki müəllifin əsərlərində balıq hadisəsinin eyni məzmununda verilməsi, V.Velyaminov-Zernovun yazdığına görə «Şərəfnamə»nin ən yaxşı əlyazmasının Fransada olması (76, 22) belə bir fikir doğura bilər ki, Jan Batist «Şərəfnamə»dən istifadə edən və onun əlyazmasını Fransaya aparan ilk avropalıdır. Ancaq XIX əsrin əvvəllərində Avropada D'Erbelo özünün «Tarix eş-Şərəf xan əl-Bidlisi» və «Tarixi əkrad» adlı məqaləsində «Şərəfnamə»dən geniş bəhs etmişdir. O, bu məqaləsini yazarkən, Katib Çələbinin biblioqrafik cədvəlindən istifadə edərək onun «Şərəfnamə» haqqındakı qeydinin bədii tərcüməsini vermişdir. Artıq bu dövrdən etibarən «Şərəfnamə»nin əlyazmalarının Avropada mövcud olması ayrıca kürd tarixi ilə məşğul olan şərqşünasların nəzər-diqqətini cəlb edirdi.

Məşhur ingilis şərqşünası Con Malkolm 1815-ci ildə özünün «İran tarixi» adlı əsərini nəşr etdirdi. O, həmin əsərində «Şərəfnamə»yə istinad edərək, kürdlərin iranlı olduqlarını irəli sürürdü (97, 8)

1826-cı ildə «Şərəfnamə»nin tərcümə edilməsi fikri rus şərqşünaslarının nəzər-diqqətini cəlb edirdi. Həmin ildə rus şərqşünası M.Volkov «Asiya» jurnalının 8-ci nömrəsində çap etdirdiyi məqaləsi ilə «Şərəfnamə» və onun müəllifi haqqında bir sıra məlumatlar verdi (133, 210).

V.Velyaminov-Zernov qeyd edir ki: «1826-cı ildən sonra «Şərəfnamə» Avropada öz elmi dəyərini tapdı. Elmə bu xidməti etmək şərəfinə isə Rusiya və rus alimləri nail oldular» (76, 14).

Bu zaman Peterburq Şərq Dilləri İnstitutunun professoru Ş.Fren «Şərəfnamə»ni tərcümə etmək fikrinə düşdü. Lakin onun səhhətinin pozulması belə bir işin icrasına mane oldu (76, 15).

1856-cı ildə Peterburqda Peter Lerxin redaktorluğu ilə kürdlərin əcdadları haqqında bir tədqiqat əsəri hazırlandı. Həmin əsərin yazılmasında «Şərəfnamə»nin əlyazmasından tarixi bir mənbə kimi istifadə edilmişdir (20, 25).

Qeyd etmək lazımdır ki, «Şərəfnamə»nin pərakəndə əlyazmalarından tarixi bir mənbə kimi istifadə olunması prosesi qərb tədqiqatçıları arasında bir də ona görə sürətlə yayılıb elmi əhəmiyyət kəsb etmişdi ki, artıq bu zaman Kürdüstan coğrafiyasını, onun tarixini öyrənmək və kürd dilini tədqiq etmək şərqşünas alim və səyyahlarını maraqlandıran ən vacib və aktual bir məsələ olmuşdur10.

Elmin və siyasətin alimlər qarşısında qoyduğu bu tələb «Şərəfnamə»nin ayrıca bir tədqiqat obyektinə çevrilməsini və onun pərakəndə əlyazmalarının kitab halına salınması zəruriyyətini sürətləndirdi. Bu vəzifəni isə görkəmli rus şərqşünası V.Velyaminov-Zernov yerinə yetirdi. O, bu haqda yazır: «Mən kürd tarixinə aid elmin tutduğu mövqeyi nəzərə alaraq, «Şərəfnamə»nin nəşrinə

zəruri hesab edib və bu işə başladım» (76, 20).

V.Velyaminov-Zernov «Şərəfnamə»ni fars dilində tərtib edib, elm üçün daha faydalı olan kitab halında tədqiqatçıların istifadəsinə verməkdən ötrü təxminən 30 il emək sərf etmişdir. O, bu işlə məşğul olarkən, «Şərəfnamə»nin dörd əlyazmasından istifadə etmişdir. Lakin V.Velyaminov-Zernov qeyd edir ki: Bu dörd əl yazmalarından ən çox fayda verən M.Xanikovun əlyazması və Peterburq İmperator Akademiyasının Asiya muzeyindəki əlyazması olmuşdur» (76, 20).

V.Velyaminov-Zernov bu əlyazmaları bir-birilə müqayisə edərək düzgün nəticəyə gəlmiş və nəhayət, elmə olan xidmətini 1860-cı ildə müvəffəqiyyətlə başa çatdırmışdır11.

V.Velyaminov-Zernovdan sonra Fransız Bernard Şarmua «Şərəfnamə»ni fars dilinə hazırlamaq işi ilə məşğul olmuşdur. Lakin 1869-cu ildə o, ölmüşdür. «Şərəfnamə»nin fars dilinə tərcüməsinin hər iki cildi 1875-ci ildə qurtarmış və Peterburq İmperator Akademiyası tərəfindən nəşr olunmuşdur.

Beləliklə, Kürdüstan tarixinin tədqiqi üçün ən faydalı bir mənbə olan «Şərəfnamə»nin tərtibə salınmasına ilk dəfə olaraq rus şərqşünasları təşəbbüs göstərmiş və bununla da kürd tarixşünaslığının sonrakı inkişafına şərait yaratmışlar. Buna görə də, müasir şərqşünasların əksəriyyəti kürd tarixindən bəhs edərkən, onun inkişaf dövrünün başlanmasını XIX əsrin II yarısından hesab edirlər. Bu haqda fikir söyləyən Yasəmi göstərir ki, «1863-cü ildən sonra kürdlər haqqında əlimizdə daha dəqiq məlumat vardır» (69, 102).

1897-1911-ci illərdə İranda olan fransız elmi heyətinin başçısı coğrafiyaşünas Jak Dümorqan, İran, Azərbaycan və Kürdüstan coğrafiyası haqqında 2 cildən ibarət cəzəl əsər yazmışdır. Müəllif həmin əsərini yazarkən Bidlisi «Şərəfnamə»sindən bir mənbə kimi istifadə etmişdir (71, 238).

1915-ci ildə Peterburqda şərqşünas alim V.F.Minorskinin kürd tarixinə aid yazdığı əsəri çap oldu. Müəllif həmin əsəri üzərində işləyərkən «Şərəfnamə»dən bir mənbə kimi istifadə etmiş və kürd tarixşünaslığında onun əhəmiyyətindən danışmışdır (22, 9).

Yenə həmin ildə Berlin Şərqşünaslıq Akademiyasının professoru Fric tərəfindən hazırlanmış «Kürdlər» adlı kitab nəşr oldu. Fricin bu əsəri «Şərəfnamə»nin izahı tərzində yazılmış və bəzi kürd qəbilə adlarının düzgün ifadəsi verilmişdir.

Müasir İran tarixçisi Əbdüləziz Cavahir Kəlam 1928-ci ildə nəşr etdirdiyi «Asar eş-imamiyyət»ə adlı kitabının çox yerində «Şərəfnamə»yə istinadən faktlar göstərmişdir (88, 205).

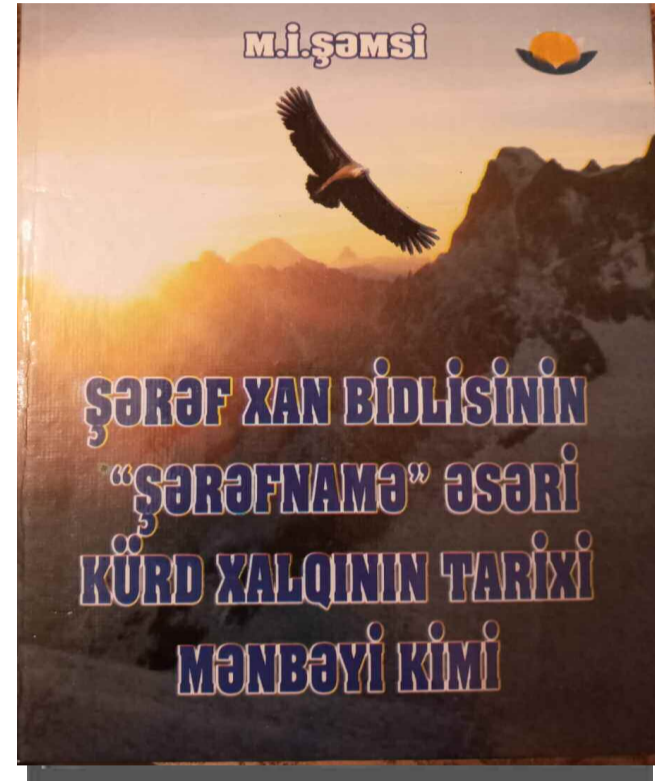
1930-cu ildə Şərq dilləri mütəxəssisi professor Seyid Məhəmmədəli Avni Qahirədə «Şərəfnamə»nin fars nəşrini çap etdirir. O, həmin əsərin hər bir səhifəsinə ətraflı izah vermişdir. Bu dövrdə «Şərəfnamə» əs-Seyyid Fərəculla Zəki əl-Kurdi tərəfindən ərəb dilinə tərcümə edilir. O, bu tərcüməni V.Velyaminov-Zernovun tərtib etdiyi mətn əsasında hazırlamış və müəllifin bir müqəddimə və geniş izahatla yazdığı bu əsərini «Kürd ensiklopediyası» (121, 2-3) adlandırmışdır. Həmin əsər sonralar bir çox müasir dillərə tərcümə edilərək, alimlərin və ədiblərin kürd tarixini öyrənməsi üçün əsas mənbə oldu.

1930-cu ildə müasir kürd müəllifi Bilec Şirkuvenin Əl-qəziyyət-ül Kordiyətə adlı əsərində «Şərəfnamə»dən bir çox faktlar göstərilir (55, 6-9).

Müasir kürd tarixçisi Məhəmməd Əmin Zəki öz əsəri üzərində işləyərkən, «Şərəfnamə»dən tarixi bir mənbə kimi istifadə etmişdir.

Müasir İran tarixçisi Ələskər Şəmimi Həmədaninin 1932-ci ildə çapdan çıxan «Kürdüstan» adlı əsərinin bir çox hissəsində «Şərəfnamə»yə istinadən çoxlu faktlar vermişdir. O, həmin əsərində kürdlərin fars mənşəli olduqlarını isbat etməyə cəhd göstərmişdir12. «İslam ensiklopediyası»nda İran və Kürdüstan tarixindən bəhs edilərkən, «Şərəfnamə»yə istinadən bir neçə fakt göstərilmişdir (132, 1206) ki, bu da tədqiqatçılar üçün çox faydalıdır.

1932-ci ildə A. Bukşpanın nəşr etdirdiyi əsərdə Sovet Azərbaycanında yaşayan kürdlər haqqında ilk məlumat «Şərəfnamə»yə istinadən verilmişdir. Qarabağ mahalında yaşayan bu kürd tayfaları «Şərəfnamə»də «iyirmi

dörd» lər adı ilə qeyd edilir (76, 32-39; 11, 57).

Məhəmməd Mərdox Kürdüstanı «Tarixə Mərdox» adlı əsərində «Şərəfnamə»dən çoxlu faktlar gətirmişdir.

Sovet kürdşünası Ə.Ş.Şamilov, 1936-cı ildə nəşr etdirdiyi əsərini yazarkən «Şərəfnamə»dən tarixi bir mənbə kimi istifadə etmişdir.

Sovet alimlərdən akademik Ə.Əlizadə XIII-XIV əsrlər Şirvan tarixindən və Şirvanşahlar dövlətindən bəhs edərkən, «Şərəfnamə»yə istinadən bir sıra faktlar göstərir (7; 5).

I.P.Petruşevski Azərbaycan tarixinə aid elmi-tədqiqat işi ilə məşğul olarkən «Şərəfnamə»dən tarixi bir mənbə kimi istifadə edir. O, Bidlisinin qısa tərcüməyi halını qeyd etdikdən sonra, onun Azərbaycanda I Şah Təhmasib və II Şah İsmayıl zamanında müxtəlif vəzifələr daşdığını və buna görə də Azərbaycanı yaxşı öyrənə bildiyini göstərmişdir. O, təkcə XVI əsr hadisələri haqqında Azərbaycan tarixinə aid son dərəcə qiymətli məlumatlar verir (25, 304).

Beləliklə, Bidlisinin «Şərəfnamə»sini təkcə Kürdüstan tarixi üçün deyil, eyni zamanda Azərbaycan və İran tarixi üçün də faydalı bir mənbə hesab etmək olar.

Kürd müəlliflərindən Məhəmməd Əmir Zəkinin 1945-ci ildə nəşr etdirdiyi «Əd-düvəl və əl-imarət əl-kürdiyyə Fi-l-əhd əl-islam» (119) və 1947-ci ildə yazdığı «Məşaher əl-kürd və Kürdüstan Fi-l-əhd əl-islam» (118), adlı əsərlərində «Şərəfnamə»dən bir çox faktlar gətirilmişdir. Həmin müəllif 1951-ci ildə çap etdiyi «Tarix eş-Sülyemaniyyə» (120) adlı əsərini yazarkən yenə də «Şərəfnamə»dən bir mənbə kimi istifadə etmişdir. Müasir kürd tarixçisi M.Cəmil 1953-cü ildə çap etdirdiyi «Əş-Şərəfnamə» əsərində «Şərəfnamə»nin geniş izahını vermişdir.

Şərqşünas alim V.F.Minorski 1953-cü ildə ingilis dilində nəşr etdirdiyi «Səfəvi dövlətinin idarə təşkilatı» əsərini yazarkən «Şərəfnamə»dən tarixi bir mənbə kimi istifadə edərək onu XVI əsrin dəyərli mənbələri sırasında göstərir (116, 71).

Müasir İran tarixçisi və milliyətçə kürd olan Rəşid Yasəmi 1952-ci ildə nəşr etdirdiyi «Kürd və onun əcdadının tarixi bağlılığı» əsərini yazarkən Kürdüstan tarixinə aid bir sıra faktları «Şərəfnamə»yə istinadən vermişdir. O, kürdlərin fars mənşəli olmalarını isbat etmək üçün «Şərəfnamə»dən istifadə edərək yazır: «Kürdlərin iranlı olması haqqındakı rəvayətlərdən biri də «Şərəfnamə»nin qeydiyyatıdır ki, İranın tarixi şəxsiyyətlərini kürd hesab edir» (69, 117). Yasəmi də Şəmimi Həmədani kimi kürdləri fars mənşəli göstərməklə, onların demokratik hüquqlar uğrunda mübarizələrini İranın ərəzi bütövlüyü üçün zərərli hesab etmişdir və əsərini də elə bu münasibətlə yazmışdır13.

Ardı var

YASİR KÜRDOĞLU

A DOĞMA KƏNDİM

İşğaldan azadsan, gəldim qoynuna,
Yaylağım, yazlağım, a doğma kəndim!
Qaş-qabaq sallama, qurbanın olum,
Ay ata ocağım, a doğma kəndim!

Çoxda ki, talanıb evim, eşiyim, Çölündə
yurd salım, donum, üşüyüm.
Anamın laylası, güllü beşiyim,
İsticə qucağım, a doğma kəndim.

Buludlu, şimşəkli, leysan yağışlı,
Dərəsində seli coşğun axışlı,
Ala yaylaqları güllü, naxışlı,
Buz kimi bulağım, a doğma kəndim.

Qarasu adlanan çiçəkli düzdə
İnsan ömür sürər doxsan da, yüz də.
Anamın, bacımın məzarı sizdə,
Sinəmdədir dağım, a doğma kəndim.

Yasir səndən ayrı çox çəkdi zəhmət,
Tökdü göz yaşını gizlincə, xəlvət. Adın
Qarakeçdi, məkanın cənnət, Axirət
bucağım, a doğma kəndim.

06.09.2022

ZƏNGİLAN

Laçın, Şuşa, Ağdam, Kəlbəcər kimi,
Sən də döndün köçkün elə, Zəngilan.
Bülbülün qanını düzə tökdülər,
Xar qondu çiçəyə, gülə, Zəngilan.

Heyran qalmış idim güllü bağlara,
Zirvəsi qar olan uca dağlara.
Heyif keçirdiyin o xoş çağlara,
Tez gəldin qarğışlı dilə, Zəngilan.

Üstümüzə düşmən gəldi gələnələr,
Yenə gülümsədi bizə gülənələr.
Ailəsiz qaldı neçə gəlinlər,
Ağ dən düşdü qara telə, Zəngilan.

Bu ağır fikirlər dəhşətdir mənə,
Qələmim süngüyə çevrilib yenə.
Canını vermədin beş il düşməne,
Sonda niyə oldun belə, Zəngilan?!

Od-alovdan zirvələrin qarı az,
Niyə çağlamırsan, çağla, ay Araz!
Salamat qalmışdı millətdən bir az,
Onlar da töküldü selə, Zəngilan.

Rast gəlmişdik dərələrin bicinə,
Almadılar heç kimsəni vecinə,
Kimlərsənə arxasına, gücünə
Tülkülər dönüdü filə, Zəngilan.

Çoxu torpaq satıb qalxdılar hula,
Vaxt gələr, dönərlər nökrə, qula.
Səni də satdılar qızıla, pula,
Gətirdilər fitnə-fele, Zəngilan.

Elin bir-birinə vardı hörməti,
Təxribat bu günə saldı milləti.
Cəbrayıl, Qubadlı, Laçın həsrəti
Bağrımı döndərib külə, Zəngilan.

GİLEYLİYƏM DÜNYADAN

Kürdoğlu Yasirəm, ürəyim ilə,
Dağlara üz tutub dönəydim yelə.
Gələcək günlərə ümid var hələ,
Vətən qayıdacaq ələ, Zəngilan!

02.11.1993

DÖNƏYDİM KAŞ

*Sınmayaydı qanadlarım,
Quş yerinə mən olaydım.
Sücaət*

Yenə vətən yada düşdü,
Uçan quşa dönəydim kaş.
Dəlidağın zirvəsində
Məğrur daşa dönəydim kaş.

Öz yuvamda ac olaydım,
Laçınımda qocalaydım.
Murov kimi ucalaydım,
Onla tuşa dönəydim kaş.

Kürd Yasirəm, sözlərindən,
Od almışam közlərindən.
Nazlı yarın gözlərindən
Axan yaşa dönəydim kaş.

02.11.1993

AY LAÇINIM, KƏLBƏCƏRİM

Düşmən sizi bizdən aldı,
Ay Laçınım, Kəlbəcərım!
Millətimiz qaçqın oldu,
Ay Laçınım, Kəlbəcərım!

Zirvələrdə durdun mətin,
Basılmazdı mərd millətin,
Hanı o birlik qüvvətin,
Ay Laçınım, Kəlbəcərım?!

Səngər idi hər qayası,
Hər kahası, mağarası.
Qarabağın darvazası,
Ay Laçınım, Kəlbəcərım!

Köçkünəm, olmuşam qərib,
Dərd bağrımın başın dəlib.
Tülkü aslana güc gəlib,
Ay Laçınım, Kəlbəcərım!

Araz dönüb gözdə yaşa,
Dəli Kürüm gəlmir çuşa.
Qəfəsdədir doğma Şuşa,
Ay Laçınım, Kəlbəcərım!

Füzuli, Ağdam, Ağdərə,
Qubadlı – düşüb kədəre.
Cəbrayıl – düşməne bərə,
Ay Laçınım, Kəlbəcərım!

Xain düşmən qurdu plan,
Xocalını etdi talan.
Satqınlara mal-pul olan,
Ay Laçınım, Kəlbəcərım!

Kürd Yasirəm, güləcəyik,
Lazım gəlsə, öləcəyik.
Axır sizə gələcəyik,
Ay Laçınım, Kəlbəcərım!

LAL OLMUŞAM

Vətən deyənler yanında
Danışmıram, lal olmuşam.
Yazıq-yazıq sızlayıram,
Ürəklərdə xal olmuşam.

Odlanıb yanırım yenə,
Dərd alovum çətin söne.
Qəm yükləyib zaman mənə,
Ağırlaşdı sal olmuşam.

Məndən inciməsin çəmən,
Göynəyirəm qəfəsdə mən.
Sözlərimə zəhər demən,
Şandan süzən bal olmuşam.

Buz bulağa tay istəmə,
İç, sağlam ol, çay istəmə.
Əl uzadıb pay istəmə,
Meyvələri kal olmuşam.

Yasir, yaşın çalxalanıb,
Yanağında dalğalanıb.
Öz gücünə arxalanıb,
Demə, Rüstəm-Zal olmuşam.

03.11.1993

KÜRDƏM

*Düz tanıdın, a qardaşım,
O sən deyən həməni kürdəm.
Əlqəmə Əmrahoğlu*

Düz tapmısan ünvanımı,
Laçınliyam, haman kürdəm.
Oylağımdır dağlar başı,
Yaylaqlarda çoban kürdəm.

Kəlbəcərə mənzil vuram,
Köhlənimi sürüb yoram.
Dəlidağ başında qaram,
Zirvəsində duman kürdəm.

Qarakeçdi – ilk məskənim,
Zalımlara olub qənim,
Əsil kürdür babam mənəm,
Sanma əslin danan kürdəm.

Yüz mənə var kürd dilimdə,
İgid çoxdur mərd elimdə.
Titrəyər namərd əlimdə,
Heç vermərəm aman, kürdəm.

Kürd Yasir xəyala dalıb,
Ustadlardan dərşin alıb.
Qəm sazını dərdli çalıb,
Açıq gözlər yuman kürdəm.

04.11.1993

AĞLAYIRAM

Dostum, göydə bulud olub,
Yağa-yağa ağlayıram.
Arandayam, dağlarıma
Baxa-baxa ağlayıram.

Dərd, mələl var şirin canda,
Didərginlik gəzir qanda.
Şimşək olub asimanda
Çaxa-çaxa ağlayıram.

Yasirəm, can tabsızlayır,
Meh gözüme qəm tozlayır.
Kövrək qəlbim hey sızlayır,
Yuxa-yuxa ağlayıram.

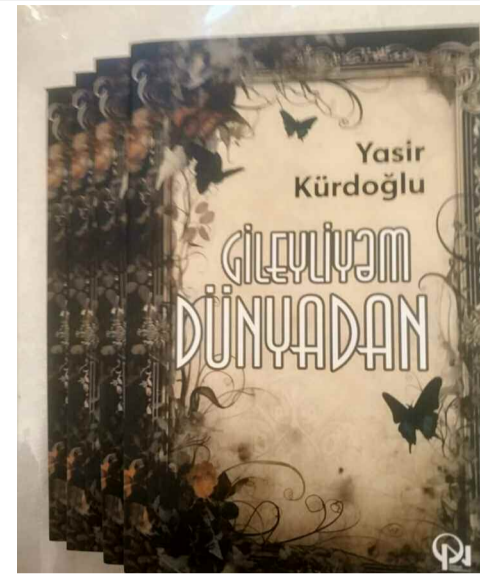
03.01.1995

QARABAĞLIDIR

Yurdumu o qədər çox sevirəm ki,
Köksümdəki bu can Qarabağlıdır.
Ölkəmizi qarış-qarış gəzmişəm,
Gözlərimdə hər yan Qarabağlıdır.

İbrahimxəlil xan, mərd Xosrov paşam,
Əmr eyləyə, düşmənimlə savaşam.
Mədəniyyət beşiyimdir Xan Şuşam,
Xanəndə, tar-kaman Qarabağlıdır.

Yasirəm, mən haqqam, gözü-könlü tox,
Ana vətənimin vurğunuyam çox.
Təkçə Qarabağda doğulanlar yox,
Bütöv Azərbaycan Qarabağlıdır.

YAYLAQ

Şükür yaradana, şükür Allaha,
Qovuşdun elinə, obana, yaylaq.
Köçkünler qayıtdı ata yurduna,
Ocaqlar qalandı sobana yaylaq.

Qalmışdın əlində düşmənin, yadın,
Bir an dilimizdən düşməzdi adın.
Sənə salam verir çoban övladın,
Əleykəm-salam de çobana, yaylaq.

Gavur erməniylə savaşı eylədik,
Şuşada düşmənin bağrın teylədik,
Qırx dörd gün içində "zəfər" söylədik,
Qurbanam bu dövrə, zamana, yaylaq.

Yorğa at belində, hər kəs özündə,
Yarısacaq Qarasuyun düzündə.
Qarakeçdi kəndi cənnət gözündə,
Bənzəyir füsunkar ümmana, yaylaq.

Yasirəm, görəndə gözlərim doldu,
Şair vətəninə nökrədi, quldu.
Naxırlar, sürülər bəzəyin oldu,
Qalmanın donuza, qabana, yaylaq.

AZAD OLDUN, QARABAĞ

İki min iyirmi, payız ayında
Sən işğaldan azad oldun, Qarabağ!
Qardaş qardaşının durdu tayında,
Sən işğaldan azad oldun, Qarabağ!

İyirmi yeddi sentyabr ordumuz,
Həmlə etdi çaqqal üstə qurdumuz.
Təmizləne-təmizləne yurdumuz
Sən işğaldan azad oldun, Qarabağ!

Paşinyanı əzdi yumruğuyla div –
Ali Baş Komandan İlahim Əliyev.
Qaytarıldı neçə oba, neçə ev,
Sən işğaldan azad oldun, Qarabağ!

Alındı Cəbrayıl, Hadrut, Füzuli,
Sevindi Zəngilan, Qubadlı eli.
Şuşada düşmənin qırıldı beli,
Sən işğaldan azad oldun, Qarabağ!

Ağdamdan başlandı Laçına kimi,
Kəlbəcərdə döyüş planı, himi.
Düşmən mərd meydandan qaçdı it kimi,
Sən işğaldan azad oldun, Qarabağ!

Yolunda qan tökdü qazi, mücahid,
Üç mindən çox oldu qəhrəman şəhid!
Tarix yazanlara biz olduq şahid,
Sən işğaldan azad oldun, Qarabağ!

Yasirəm, qoy deyim, qalmayın darda,
Yağı ağ bayrağı qaldırdı harda:
Şanlı zəfər çaldıq on noyabırda,
Sən işğaldan azad oldun Qarabağ!

11.11.2020

Jiyana Simkoyê Şikak...

Simkoyê Şikak an Smayîl Axayê Şikak an jî Simko (z. 1887 Kela Çariyê – m. 30'ê pûşperê, 1930 Şino), serhildêr û rêberê kurd ê ji êla şikakan bû. Smayîl Axayê Şikak, yê ku pîrranî bi navê Simko (an jî Simkoyê Şikak) di nava kurdan de hatiye naskirin, yek ji wan rêbera ye ku di dîroka azadîxwaziya gelê Kurdistanê de xwedî rûmet û xebateke berbiçav e. Girîngiya serhildana Simkoyê Şikak ku nêzî 25 salan dom kir, ew e ku piştî şerê cihanê yê yekem nêzî %50 ji axa rojhilatê Kurdistanê ji desthilatdariya dewleta Îranê rizgar kir û mîna desthilatdarekî kurd karê xwe yê hukimariyê meşand. Ev karê han (ku Simko dikarî hemû hêzên êl û eşîretên kurdan li dora hev bicivîne), di serdemeke ku sîstema feodalîzmê li hemû Kurdistanê di bin nîrê axatiyê de bû, pêkhat.

Secerename û nasnameya êla Şikak

Kela Smayîl Xanê Mezin (bapîrê Simko yê mezin, bavê Elî Xanê bapîrê Simko) li nêzî çemê Berandizê li herêma Urmiyê ye û ev keleh wek şûnewarekî dîrokî di nava kurdan de weke ziyaretgehekê tê hesabandin.

Şikak di rojhilatê Kurdistanê de piştî eşîreta Kelhûr (li herêma Kirmaşan), mezintirîn eşîreta vê para axa Kurdistanê ye ku di çaxê desthilatdariya Qacarî û Pehlewîyan de li Îran û Kurdistanê xwedî rolekî aktîv yê siyasî bûne.

Piştî ku Mihemed Xanê Qacar (damezrînerê silsîleya Qacariyan) bi ji navbirina desthilatdariya Zendiyan, desthilatdariya hemû Îrana mezin girt destê xwe, fermandarê kurd Sadiq Xanê Şikak jî hevkarê wî bû. Lê Mihemed Xanê Qacar zor û sitemkariya xwe gihand radeyekê ku heta li dijî mirovên mîna Sadiq Xanê Şikak jî kete liv û lebatê û hewilên ji navbirina wî jî dane. Sadiq Xan ku xwedî hêzeke zêdetir ji 10.000 kesan bûye, bi kuştina Mihemed Xanê Qacar jî hatiye tawanbarkirin ku di sala 1797'an de li bajarê Şuşa (Şoş) di nava xîveta xwe de tê kuştin.[1] Sadiq Xanê Şikak yekemîn kes e ku navê wî di serûkaniyên dîrokî de weke fermandarekî kurd yê girêdayî êla Şikak hatiye nivîsandin. Piştî wî malbata Simkoyê Şikak di qada siyasî ya herêma bakurê rojhilatê Kurdistanê de, xwedî navekî xuyakirî ye. Ji wan kesayetiyên Smayîl Xanê Mezin, Cazê (jina Smayîl Xanê Mezin û dayika Elî Xan), Elî Xan, Mihemed Paşayê kurê Elî Xan, Cewer Axa û Simkoyê Şikak ku tev bi nemerdî û awayê xapandinê ji aliyê Îraniyan ve hatine kuştin.

Êla Şikak ji du tîreyan (Kardarî û Ebduyî) pêk tê:

Tîreya Kardarî ji deh şaxan pêk tê: Fenekî, Mamedî, Nîsanî, Delan (Delanî an jî

Delî), Xidirî, Botan, Hinare, Pisaxa, Gewirik û Xelûfan.

Tîreya Ebduyî jî ji neh şaxan jêre pêk tê: Kizîni, Keçelî, Pisaxa (malbata Simkoyê Şikak), Etmanî, Çerkoyî, Mendolekî, Neimetî, Êverî û Şekerî.

Ji van her du tîreyan tev di bin desthilatdariya Pisaxayan de bûne ku di çaxê serhildana Simkoyê Şikak de û di bin

rêbertiya wî de, bi awayê konfederasyona eşîretan hev-girtinek bihêz di navbera eşîreta Şikak, Milan, Herkî, Ertûşî, Dirî û hinekên din de hat çêkirin.

Mîna ku mezin û rihspiyên eşîreta Şikak didin diyarkirin, esilê wan ji Cizîra Botan hatiye û navê yekemîn kesê vê malbatê Ebdû bûye ku bi neh kurên xwe re ji wir ber bi herêma Urmiyê û Soma ya Bira-dostê koç kirine. Li gorî hevpeyvîneke di sala 1993'an de bi apê Evdî re hatiye çêkirin. (Ew şervanekî çaxê şoreşa Smayîl Xan bû ku heya roja şehîdbûna wî li bajarê Şinoyê, pîre bû.) Apê Evdî li ser koka malbata Smayîl Xanê Şikak wiha dibêje: "Ebdula Veg (Ebdû an jî Evdû) xwediyê neh kuran bû ku ji Cizîrê hatin Somayê. Kurekî Evdû Begê yê bi navê Îbrahîm Aşayê Çep hebû ku pir mîrxas bû. Ji wî re kurek çêbû ku jêre Smayîl Aşayê Mezin digotin. Ango bapîrê mezin (bavê bapîr) ê Simkoyê Şikak bû. Elî Xanê kurê Simkoyê mezin xwediyê 6 kuran bû: Ehmed Aşa, Mihemed Aşa (bavê Simko û Cewer Aşa), Temer Axa, Îbrahîm Aşa, Hecî Aşa û Qasim Aşa. Mihemed Aşa jî xwediyê 6 kuran bû: Cewer (Ceifer) Aşa, Smayîl Aşa ango Simko, Şukir Aşa, Ehmed Aşa, Xurşîd Aşa (di şerê bi asûriyan re li Dîlemanê hate kuştin) û Elî Xan (di çaxê şandina bombeya ku ji aliyê dewleta Îranê bi navê şirînî ji bo kuştina Simko hatibû şandin, li çariyê şehîd bû)."

Di Rojhilatê Kurdistanê de ji çaxê serhildana Kela Dimdimê heya roja îro, hemû rêberên kurd bi navê çareserkirina pirs-girêka kurd û hevdiîtinê, hatine xapandin û di bi awayekî dûr ji exlaqê siyasî û mirovanetiyê ji aliyê desthilatdarên Îranê ve, hatine kuştin.

Ji serokên êla Şikak Simkoyê Mezin (Smayîl Xan), Elî Xan, Cewer Axa û Simkoyê Şikak tev bi navê hevdiîtin û çareserkirina pirs-girêkên siyasî

bi nemerdî ji aliyê desthilatdarên Îranî ve hatine kuştin. Mihemed Axayê Şikak jî piştî kuştina kurê wî (Cewer Axa) çû Stenbolê ku ji sultanê Osmanî (Sultan Ebdulhemîd) dawa hevkarîyê ji bo tolhildana xwîna kurê xwe bike. Li wir rêzek taybetî jêre hat girtin û nasnavê Paşa dane wî. Lê bi hewldanên berdevkên Îranê, Mihemed Axa

negihîşt armanca xwe û wek jêder didin xuyakirin ew li Stenbolê bi kompoyekê hatiye kuştin. An jî ji ber tîkiliyên wî yên bi malbata Bedirxanî û mezinên din yê kurd li Stenbolê, ji wir hatiye dîrxistin û di jiyana dîrî Kurdistanê de wefat kiriye.

Kuştina Cewer Aşa

Cewer (an jî Ce'fer) Axayê Şikak ku li sala 1905'an de li Tewrêzê hat şehîdkirin di nava êla Şikak de wek cîgirê bavê xwe dihate hesabandin. Bi awayekî fermî bi destûra dewleta Qacarî li herêmên rojavayê gola Urmiyê hukimdarî dikir. Cewer Axa ji ber hinek taybetmendiyên xwe yê mîna mîrxasî, merdayetî û destvekirîyê di nava çîna feqîr û hejarên herêmê de pir dihat hezkirin. Sedem jî ew bû ku wî parek ji wê talana ku ji dewlemendan distand, di nava feqîr û hejaran de belav dikir. Ji bona wê jî Cewer Axa ji aliyê jêredên ewropî û gerîdokên Rojavayî ve wek Robin Hoodê Kurdan hatiye binavkirin. Sala 1905'an dema ku Muzeferedîn Şahê Qacar, bi seferê çû Ewropayê, li bajarê Tewrêzê kurê xwe Mihemed Eçlî Mîrza wek cîgirê xwe hilbijartibû. Wê demê Huseyîn Qulixan (Nizamûl Seltene) jî kiribû waliyê giştiyê Azerbaycanê. Dîroknivîsê azerbayecanî Ehmed Kesrewî di vê derbarê de dibêje: "Nizamûl Seltene bi awayekî fermî Ce'fer Axayê Şikak vexwînd bajarê Tewrêzê û jê dawa kir ku ji bo gotûbêja li ser pirs-girêkên sinorê dewleta xwe û dewleta Osmanî bi hev re bişewirin. Herwiha wan soz da Cefer Axa ku dewlet yê li wî xweş be û daxwazên wî jî yê bîn bicikirin. Lê piştî ferman da Mihemed Husên Xanê Zerxam (Qeredaxî) ku Ce'fer Axa vexwîne bo seraya xwe û bi awayekî ku ew pênehesin, wî û mirovên pîre bikujin". Havîna sala 1905'an piştî ku Cewer Axa bi mezinên êla xwe re şewirî, di gel heft siwarên xwe yên ku di

karê şervanî û mîrxasiyê de zîrek û netirs bûn, ji Kela Çariyê ber bi bajarê Tewrêzê meşiyen. Heft kesên hilbijartî ku bi Cewer Axa re çûn ev bûn: Mistefa Newrozî (Xalê Mistê), Xalê Mîrîzê (xalê Cewer û Simko), Sedo, Hacî (Haco), Caço, Seyîd Mihemed (Seydo) û Qasim (Qaso). Piştî 40 rojan ji aliyê wêlîhdê Îranê Mihemed Elî Mîrza ve fermana kuştina Cewer Axa bi telegrafekê, gihişt destê Nizamûl Seltene û ew di seraya dewletê de hat kuştin. Ji heft kesên ku bi Cewer Axa re bûn, pênc kesan karî bi şerekî giran xwe ji bajarê Tewrêzê bigehînin kela Çariyê û xebera bûyerê bigehînin kurdên herêmê. Mihemed Axa ji bo tolhildanê bi rîya Sultan Ebdulhemîdê Osmanî çû Stenbolê, lê nekarî raya wan ji bo vî karî bikîşîne aliyê xwe. Wek hat gotin ew bi kompoyên konsulosê Îranê, êdî jî Stenbolê venegerî Kurdistanê û bi her awayê ku bû, hat wenda kirin. Kurdan ku bi şeweyek aktîv di şoreşa meşrutexwazên Îranê (1905 – 1911) de, xebat dikirin, ji vî karê Nizamûl Seltene nerazîbûna xwe dan xuyakirin. Herwiha azadîxwazên din yên Îranî li bajarên mîna Tewrêz û Tehranê jî ev karê dewleta Îranê şermezar kirin. Li pey kuştina Cefer û Mihemed Axayê bavê wî, Simko ku xortekî ciwan bû, li ser daxwaz û şewra rihspiyên eşîreta Şikak, bû cîgirê birayê xwe yê mezin. Ev di rewşekê de bû ku du hissên niştimanperwerî û tolhildanê di dil û mejiyê Simkoyê ciwan de gelek bihêz bûn.

Destpêka Serhildana Simkoyê Şikak û Sedemên Binge-hîn

Piştî şoreşa Şêx Ubeydelayê Nehrî (sala 1880'an), serhildana Smayîl Axayê Şikak di rojhilatê Kurdistanê de şoreşa herî mezin û domdirêjê tê hesabandin. Di çaxê vê şoreşê de bû ku kesayetiya tehqîrbûyî ya kurd wek neteweyekê, hinekî bişkivî û hissên millî di nava kurdên vê perça Kurdistanê de zêdetir ji berê zindî bûn. [çavkanî pêwîst e] Kurdan karî wek netewe hebûna xwe di hemû Îranê de bidin selmandin û berevajî xwesteka şovînistên faris, hurmeta xwe ya civakî û siyasî wek mîrsekî dîrokî biparêzin. Ji bona wê jî nivîskar û dîroknivîsê Kirîs Koçêra, Simkoyê Şikak bi weke bavê nasyonallîzma kurdî ya di rojhilatê Kurdistanê de binav dike.

Li gor gotina mezinên Evduyiyên Simko di çaxê şehîdbûna Cewer Axa de xurtekî 18-19 salî bûye. Yanî sala ji dayibûna wî 1887 an jî 1888'ê zayînî ye. Herwiha Tahirxanê Kurê Simko dide diyarkirin ku dema bavê wî li bajarê Şinoyê hatiye şehîdkirin, temenê wî 42 an jî 44 sal bûye. Simko ku ji aliyê Xalê Mîrîzê û mezinên din yên êla Şikak ve wek cîgirê bav û birayê xwe yê mezin hatibû

hilbijartin, di dilê xwe de ji bêbextî û nemerdiya desthilatdarên dewleta Îranê, kînek mezin ji wan girtibû. Wek tê gotin Simko di ciwanîya de xurtekî şervan, netirs û di liv û lebatên wî de hissa tolhildanê gelek bihêz bûye. Ji ber wan hemû derd û belayên ku bi ser malbata wan de hatibûn, mirovekî kêm axiftin û xemgîn bûye û gelek bi xwe re ponjiyê.

Hissa tolhildanê jî bi sedemên dîrokî ve girêdayî bû. Simko baş dizanî ku ji bapîrê wî yê mezin Smayîl Xan bigire heya birayê wî Cewer Xan tev bi nemerdî ji aliyê berpirsyarên dewleta Îranê ve hatine xapandin û kuştin. Ji bona wê baş dizanî ku desthilatdarên Îranî li wî jî nagerin û yê rojekê bela xwe li wî jî bidin. Çimkî Simko xwedî hêzeke mezin ya leşkerî bû û wek mezinê eşîreta Şikak di nava kurdan de mirovekî bi qedir û rûmet bû. Wî dizanî ku Îranî dixwazin wî jî weke bira, bav û bapîrên wî, bikujin. Lê ferqa di navbera Simko û bira û bavê wî de, di vir deye ku bîr û rayên Simko yên siyasî (wek rêber û kesayetiyeke siyasî yê kurd) ji bo azadî ya Kurdistanê bêtir geş bûn. Çaxê ku cîgirê waliyê Azerbaycanê (Mukerrem el Mulik) di sala 1919'an bi hevkarîya ermenîyan, bombeyek çêkirin û di nava qotiyekê de bi navê şiranî ji Simko re şandin, neyartiya Simko bi dewleta Îranê re derbasî pêvajoyek siyasî û eşkere-tir bû.

Têkiliya Simko bi du kesayetiyeke kurd Ebdulrezaq Bedirxan û Seyîd Teha Gîlanî (neviyê Şêx Ubeydulahê Nehirî) re, şoreşa di bin desthilatdariya Smayîl Xanê Şikak de, di rojhilatê Kurdistanê de û heya radeyekê jî li bakurê Kurdistanê, berfirehtir kiriye. Lê wek jêder û şahidên zindî dibêjin Seyîd Teha Gîlanî heya dawiyê bi Simko re nemaye û navbera wan li ser awayê tîkiliya bi îngilîzan re, tîk çûye.

Kirîs Koçêra di derbarê tîkîna Simko bi dewleta Îranê re dibêje: "Bi vî hindê re ku Simko kîna xwe ya li hemberî Îranê venedîşt, gotibû ku bizava min li dijî Îranê tolhildan jî tîde bû, çimkî bav û bapîrên min, xizim û kesên min yên nêzîk û cotek birayên min, tev bi destê karbidestên Îranê hatine kuştin. Lê bi vî re jî Simko gelek caran behsa vî rastiyê kiriye ku armançên şoreşa wî ji bo berjewendiyên netewî bûne û tenê ji bo tolvêkirinê nebûye. Di vî derbarê de Simko gotiye: Hemû kes dizane ku gelê kurd heya niha çî bi ser de hatiye. Mirovên wan yên mezin yên weke Smayîl Xan û Elî Xan bi şeweyek gelek zalimane ji aliyê Îraniyan ve ji nav çûne. Ez niha ji bo gelê Kurd tîkîşînê dikim, lê tolhildana ji zordar û bedkaran hê jî maye û ji bîr nabe".

FƏTƏLİ XAN İSGƏNDƏRXAN OĞLU XOYSKI, DÜMBÜLÜ KÜRD TAYFASINDAN OLAN MƏŞHUR AZƏRBAYCAN KÜRDÜDÜR. O, AZƏRBAYCAN CUMHURİYYƏTİNİN BAŞ NAZİRİ OLMUŞDUR

(1875-1920) Dümbülü kürd tayfasından olan Fətəli (Fəth Əli) Xan İsgəndər Xan oğlu Xoyski 1875-ci ildə Şəki şəhərində anadan olmuşdur. Onun atası rus ordusunun general-leytenantı idi. Onların əslİ İran Azərbaycanın Xoy şəhərindəndir. F.Xoyski 1918-ci il dekabrın 26-da təşkil etdiyi III hökumət kabinetində də Nazirlər Şurasının sədri və Xarici İşlər naziri vəzifəsini tuturdu. Məhz onun dövründə Azərbaycan dövlət orqanlarının özülü qoyulmuşdu. Müstəmləkə siyasətinin rəmzi olan Yelizavetpol şəhəri və quberniyasının yenidən Gəncə və Gəncə quberniyası adlandırılması, Qaryagin qəzasının Cəbrail qəzası adı ilə əvəz edilməsi, çoxpartiyalı parlament sisteminin yaradılması, Azərbaycan Cümhuriyyətinin pul və poçt markalarının buraxılması, ana dilində məktəb və seminariyaların açılması və digər mütərəqqi tədbirlər Xan Xoyskinin rəhbərlik etdiyi hökumət kabinetləri dövründə həyata keçirilməyə başlanmışdı.

Fətəli Xan Xoyski görkəmli dövlət xadimi idi

Dümbülü kürd tayfasından olan Fətəli (Fəth Əli) Xan İsgəndər Xan oğlu Xoyski 1875-ci ildə Şəki şəhərində anadan olmuşdur. Onun atası rus ordusunun general-leytenantı idi. Onların əslİ İran Azərbaycanın Xoy şəhərindəndir.

F.Xoyski 1918-ci il dekabrın 26-da təşkil etdiyi III hökumət kabinetində də Nazirlər Şurasının sədri və Xarici İşlər naziri vəzifəsini tuturdu. Məhz onun dövründə Azərbaycan dövlət orqanlarının özülü qoyulmuşdu. Müstəmləkə siyasətinin rəmzi olan Yelizavetpol şəhəri və quberniyasının yenidən Gəncə və Gəncə quberniyası adlandırılması, Qaryagin qəzasının Cəbrail qəzası adı ilə əvəz edilməsi, çoxpartiyalı parlament sisteminin yaradılması, Azərbaycan Cümhuriyyətinin pul və poçt markalarının buraxılması, ana dilində məktəb və seminariyaların açılması və digər mütərəqqi tədbirlər Xan Xoyskinin rəhbərlik etdiyi hökumət kabinetləri dövründə həyata keçirilməyə başlanmışdı.

XX əsrin əvvəllərindən Azərbaycanada güclənməyə və genişlənməyə başlayan milli azadlıq hərəkatı millətinin qabaqcıl övladlarının səyi ilə düzgün istiqamətləndirilərək qalibiyyətlə başa çatdırılmış və 1918-ci il mayın 28-də bütün müsəlman Şərqiində ilk demokratik respublikanın yaradılması ilə nəticələnmişdi. Milləti bu müqəddəs amala doğru aparən görkəmli siyasi və dövlət xadimlərindən biri də Fətəli xan Xoyski olmuşdur.

1875-ci il dekabr ayının 7-də Şəki şəhərində anadan olmuş Fətəli xan Xoyskinin atası İsgəndər xan əslən Cənubi Azərbaycanın Xoy şəhərindəndir. Buradan Qafqaza, Azərbaycanın Nuxa qəzasına köçmüş və Nuxada ailə həyatı qurmuşdur. İsgəndər xan rus ordusunda general-leytenant rütbəsində yüksəlmişdir. İsgəndər xanın Cahangir xan, Hüseynqulu xan, Fətəli xan və Rüstəm

xan adlı dörd oğlu olmuşdur. Onlardan Fətəli xan ilə Rüstəm xan Moskva Universitetinin hüquq fakültəsini bitirmişdilər (muvafiq olaraq 1901 və 1913-cü illərdə). Hər ikisi uzun müddət rus ədliyyəsinə prokuror, sonra isə vəkil işləmişdilər (Hüseyn Aypara Azərbaycan ictimai mübarizəsi tarixi, Bakı, 1991, səh 235-236). Mövsüm Əliyevin Rüstəm xan Xoyski haqqında məqaləsində ("Odlar yurdu", 1990-cı il, iyun, № 12-13) oxuyuruq ki, Xoyskilərin əsl-nəslİ Cənubi Azərbaycanın Xoy şəhərindəndir. Onların nəslinin adı Dümbülü Batman Qılıncıdır. 1803-1806-cı illərdə Azərbaycanı işğal edən rus ordusunun komandanı general Sisyanov Peterburqa göndərdiyi raportda Fətəli xanın ulu babası, Xoy xanı olan Cəfərqulu xanı Xan Xoyski kimi təqdim etmişdir. Həmin dövrdən bu nəsil Rusiyanın müstəmləkəsi olan Azərbaycanda Xoyski familyası ilə məşhurlaşmışdır.

1902-1907-ci illərdə Fətəli xan əvvəlcə Suxumda barışıq hakiminin köməkçisi, sonra həmin məhkəmədə müstəntiq, daha sonralar isə Yekaterinador dairə məhkəməsinə prokuror nəzarəti prokurorunun müavini olmuşdur. Onu da qeyd edək ki, hələ Moskva Universitetində təhsil aldığı tələbəlik illərində gənclər hərəkatına qoşulmuş, Moskva Universitetini təkcə hüquqşünas kimi deyil, həm də geniş dünyagörüşlü bir siyasətçi kimi başa vurmuşdu. 1905-ci ilin avqustunda Nijni Novqorod şəhərində keçirilən Rusiya müsəlmanlarının I qurultayında yaradılmış "İttifaqi müsəlmin" təşkilatının işində fəal iştirak etməsi, hüquq və iqtisadiyyat komissiyalarının tərkibindəki gərgin fəaliyyəti də bu deyilənləri bir daha təsdiq edirdi. 1907-ci ildə Fətəli xan Xoyski Yelizavetpol quberniyasından II Dövlət Dumasına deputat seçilir və Dumanın müsəlman fraksiyasına daxil olur. Dumadakı fəaliyyətində xüsusilə aqrar məsələ və onun həlli yolları haqqında fikirləri böyük əhəmiyyətə malik olmuşdu. Fətəli xan öz çıxış və təkliflərində çarizmin aqrar məsələnin həllində də müstəmləkəçilik siyasəti yeritməsini pisləyir və göstərirdi ki, bu məsələdə yerli xalqların hüquqlarının bundan sonra da tapdalanmasına heç bir vəchlə yol vermək olmaz və çarizmin köçürmə siyasəti torpaq məsələsi ədalətli həllini tapana qədər dayandırılmalıdır.

1996-cı il yanvarın 6-da "Azərbaycan" qəzetində Dilare Seyidzadə və Asif Rüstəminin dərc etdikləri "Vətənə, xalqa sdaqət rəmzi" adlı məqalədə göstərilir ki, F.Xoyski deputat səlahiyyət-

lərindən istifadə edərək həmkarları X.Xasməmmədov və M.Mahmudovla birlikdə Rusiyanın Müdafiə Nazirinə sorğu göndərmiş, hərbi səhra məhkəməsinin ölüm hökmü çıxardığı qafqazlı hərbiçilərin əfv olunmasını xahiş etmişdi. Xoyski eyni zamanda mayın 18-də 173 deputatın imzası ilə milli və dini fərqlərə görə vətəndaşların siyasi və mülki hüquqlarını məhdudlaşdıran qanunların ləğv olunması haqqında Dövlət Dumasına layihə təqdim etmişdir. Yalnız 1907-ci il iyunun 3-də Dövlət Dumasının qovulması həmin layihənin müzakirəsinə imkan verməmişdir. Bir sözlə, F.Xoyski xalqının mənafeyi ilə bağlı bütün məsələlər ətrafında öz fikrini bildirmək üçün Duma tribunasından məhərətlə istifadə etmişdir. Görünür, bu sahədə əldə edilən təcrübə F.Xoyskinin sonrakı siyasi fəaliyyətində də silinməz izlər buraxmışdır. O, 1908-ci ildən 1917-ci ilin əvvəllərinə kimi əvvəlcə Gəncə, sonra isə Bakı dairə məhkəmələrində andlı müvəkkil və hüquq məsləhətçisi işləsə də, siyasi xadim kimi fəaliyyətini dayandırmamış və xalq arasında böyük nüfuz qazanmışdır.

Rusiyada 1917-ci il Fevral inqilabından sonra yaranmış əlverişli şəraitdə onun dərhal geniş siyasi fəaliyyətə qoşulması da həmin sahədə artıq zəngin təcrübə qazanmasından irəli gəlmişdi. O, 1917-ci ilin martında Bakıda yaradılmış Milli Müsəlman Şurası müvəqqəti İcraiyyə Komitəsinin üzvü seçilir. Həmin ilin aprelində isə Bakıda çağırılmış Ümumqafqaz Müsəlmanları Qurultayında iştirak edir.

1918-ci il fevralın 23-də Tiflisdə Zaqafqaziya qanunvericilik orqanı olan Ümumrusiya Məsislər Məclisinə seçilmiş deputatlardan ibarət Zaqafqaziya seym fəaliyyətə başlayır. Seymin müsəlman fraksiyasına F.Xoyski də daxil idi.

1918-ci il aprelin 22-də Zaqafqaziya Seymi müstəqil Zaqafqaziya Federativ Respublikasını yaratdı. Aprelin 26-da yaradılmış yeni Zaqafqaziya hökumətində F.Xoyski ədliyyə naziri vəzifəsini tutdu. Lakin Zaqafqaziya Federasiyası da nə xarici, nə də daxili siyasətdə elə bir mühüm dəyşikliklə nail ola bilmədi, daha doğrusu, çox mürəkkəb siyasi vəziyyətdə Zaqafqaziyanın üç əsas millətinin iradəsini ifadə etməyə qadir olmadığını nümayiş etdirdi. 1918-ci il mayın 26-da son iclasına toplaşmış Seymi gürcü nümayəndələri tərk edərək Gürcüstanın istiqlaliyyətini elan edirlər. Mayın 27-də F.Xoyskinin də daxil olduğu Seymin azərbaycanlı deputatları Azərbaycan Milli Şurasını yaradırlar. Mayın 28-də Milli Şura Azərbaycanın istiqlaliyyəti haqqında bəyannaməni elan edir və hökuməti təşkil etməyi F.Xoyskiyə tapşırır. Həmin gün F.Xoyskinin təqdimatı ilə Nazirlər Şurasının tərkibi təsdiq edilir.

May ayının 30-da o zamankı dünyanın 20-yə yaxın əsas mərkəzlərinə aşağıdakı məzmununda radio-teleqram göndərilir: "Xarici işlər nazirinə. Gürcüstanın çıxma-

sı və Zaqafqaziya Federativ Respublikasının dağılması ilə Azərbaycan Milli Şurası 1918-ci il mayın 28-də Şərqi və Cənubi Zaqafqaziya ibarət olan Azərbaycanın istiqlaliyyətini elan etmiş, Azərbaycan Respublikasını yaratmışdır. Deyilənləri nəzərinə çatdıraraq, zati-alinizdən bu barədə hökumətinizə xəbər vermənizi rica edirəm. Milli hökumətim müvəqqəti olaraq Yelizavetpol şəhərində yerləşir. İmza Xoyski, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Şurasının sədri".

Azərbaycan hökumətinin ilk addımlarından biri 1920-ci il iyunun 4-də Osmanlı imperatorluğu ilə "Sülh və dostluq" müqaviləsi imzalaması oldu. Bu müqavilə ilə Türkiyə Azərbaycanın müstəqilliyini tanıyan ilk xarici dövlət kimi ona hərbi yardım göstərdi. Sonralar bu müqavilənin zəruriliyi Fətəli xan Xoyskinin 1918-ci il dekabrın 7-də Azərbaycan parlamentinin açılışındakı nitqində belə şərh edilirdi: "Türkiyə Azərbaycan sülhnaməsinin bir maddəsinə görə məmləkətimizə nə vaxt lazım olsa, hüququmuzun müdafiəsi üçün türklər bizə bir qədər əsgər verməli idilər. Ona görədir ki, darda qaldıqda bu çarəyə tənəssül edildir."

Bizim xaricdən qüvvə almaq üçün başqa millət və dövlətə müraciət etməyimiz bəzi şəraitdən mümkün deyildi: müraciət etsəydik də bir nəticə hasil olmazdı, ona görə də dindəş və millət-daşımız olan Türkiyəyə müraciət edildi".

1918-ci il iyunun 16-da Milli Şura və hökumət Gəncəyə köçdü. İyunun 17-də isə Milli hökumət o zaman türklərlə münasibətdə yaranmış gərginliyi aradan qaldırmağa müvəffəq oldu. Həmin gün Milli Şuranın Gəncədə keçirilən iclasında Azərbaycan Milli Şurasının buraxılması, bütün qanunverici və icra hakimiyyətinin Azərbaycan müvəqqəti hökumətinin əlində cəmləşdirilməsi haqda iki mühüm qərar qəbul edildi. Milli Şura F.Xoyskinin müxtəlif partiyaların nümayəndələrindən təşkil etdiyi yeni hökuməti təsdiq etdi. Hökumət proqramı ilə çıxış edən F.Xoyski bildirdi ki, onun başlıca vəzifəsi Azərbaycanın azadlıq və istiqlaliyyəti uğrunda mübarizə aparmaqdır. F.Xoyskinin rəhbərliyi ilə Azərbaycan hökuməti ilk növbədə dövlət aparatının təşkili işini davam etdirir. Nazirlər Şurası və ayrı-ayrı nazirliklərin aparatı yaradılır. İyunun 19-da Azərbaycan ərazisində hərbi vəziyyət elan olunur. İyunun 27-də Azərbaycan dili dövlət dili elan edilir. Avqustun 11-də hərbi mükəlləfiyyət haqqında qənun qəbul olunur. Bir sözlə, paytaxt Bakıya köçürülənə qədər F.Xoyski hökuməti ölkənin iqtisadi və siyasi həyatı ilə bağlı bir sıra mühüm tədbirlər də həyata keçirmişdi (poçt-teleqraf, pul məsələsi və s.). Hökumətin bu dövrdəki fəaliyyətini F.Xoyski obrazlı şəkildə "təlatüm içərisində qayalar arasında nazik taxta qayıqda gedən gəmiçinin vəziyyətinə" bənzətmiş və göstərmişdi ki, gərək həmin gəmiçi vəziyyətində bulunan hökumət qayığını elə aparmalı idi ki, daşa dəyib dağıl-

masın.

1918-ci ilin sentyabrın 15-də Bakı şəhəri azad edildikdən dərhal sonra, yeni sentyabrın 17-də ADR hökuməti Bakıya köçür. Bakı Azərbaycan dövlətinin paytaxtı elan olunur.

1918-ci il noyabrın 9-da F.Xoyskinin məruzəsi üzrə Azərbaycan hökuməti Azərbaycanın üçrəngli milli bayrağını təsdiq edir.

Məlum olduğu kimi, həmin dövrdə Azərbaycanda çox mürəkkəb bir vəziyyət yaranmışdı. Yeni, Birinci Dünya müharibəsində məğlub olmuş Türkiyə hökuməti 1918-ci il oktyabrın 30-da imzaladığı Mudros barışıq əsasında öz qoşunlarını Azərbaycandan çıxarmış, noyabrın 17-də isə ingilislər Bakıya gəlmişdilər. Hələ daha əvvəl Ənzəlidə ingilis komandanlığı ilə aparılan danışıqlar heç bir müsbət nəticə verməmişdi.

Azərbaycan Milli Şurası belə çətin bir anda 1918-ci il noyabrın 19-dakı iclasında 120 nəfərdən ibarət Azərbaycan parlamenti yaratmaq haqqında hökumətin təqdim etdiyi qanun layihəsini bəyəndi.

Yeni yaradılmış Azərbaycan Respublikası parlamentinin 1918-ci il ilk iclasında F.Xoyski hökumətin çox mürəkkəb tarixi şəraitdə gördüyü işlər haqqında hesabat verir. Parlament hökumətin təşkilini və ona rəhbərliyi yenidən F.Xoyskiyə tapşırır. Dekabrın 26-da Fətəli xan hökumət proqramı və hökumətin tərkibi barədə parlamentdə çıxış edir. Bu hökumətdə F.Xoyski həm də xarici işlər naziri vəzifəsini tutur. 1919-cu ilin martında yaranmış böhranla əlaqədar F.Xoyski hökuməti istefaya çıxarmışdı. Lakin F.Xoyski bundan sonra da siyasi fəaliyyətini davam etdirmişdi. Azərbaycan parlamentinin üzvü kimi, Fətəli xan siyasi, iqtisadi və maliyyə iclaslarının müzakirələrində yaxından iştirak edirdi. 1919-cu ilin dekabrında isə N.Yusifbəylinin təşkil etdiyi hökumətdə xarici işlər naziri vəzifəsini tutmuş və 1920-ci ilin aprel hadisələrinə qədər həmin vəzifədə çalışmışdı.

ADR-in süqutundan sonra Tiflis şəhərinə mühacirət etmiş F.Xoyski həmin il iyunun 19-da orada muzzdu erməni quldurları tərəfindən qətlə yetirilmişdi.

Yeri gəlmişkən, ADR-in tanınmış xadimlərindən biri X.Xasməmmədov 1933-cü ildə İstanbulda çıxan "Azərbaycan yurt bilgisi" jurnalında dərc etdirdiyi məqalə F.Xoyskini 28 mayın böyük qurbanı adlandırmış və böyük bir ümidlə bildirmişdi: "Şübhəsiz bir gün gələcək, Azəri türkləri də milli cümhuriyyətin bu fətrət (durğunluq) dövründən qurtulmuş olacaqdır. İştə o zaman hür məmləkətimizin mədyun (borclu) və həqiqətli övladları, qürbət ellərin mətruk (tərk edilmiş) məzaristanında istirahət edən mərhum Fətəli xanın baniyələrini, onun qəlbimizdə yaşayan əziz ruhu ilə bərabər milli yurda, çox görmüş və keçirmiş zavallı ölkəmizə nəql edəcək və şairin dediyi kimi ona kimsənin irişməyəcəyi iftixarlı bir abidə dikəldəcəkdir".

(Ardı var)

Irak'la birlikte kalmak mı ayrılmak mı?

11 Eylül 1961 Eylül Devrimi'nin 62'inci yıl dönümünde Kürt halkının fikir ve düşüncelerine dayanarak kendisine sorması gereken bir

başardı. Ancak temelde Kürtlerin sorunu sadece baskı değil, toprak ve millet sorunu, işgal sorunuydu. Dolayısıyla ilk seçenek Kürt soru-

basit siyasi bilince sahip olan herkes bilir ki, Irak demokrasiye dönmediği sürece Kürtler Irak'ta ulusal, siyasi ve medeni haklarını elde edemeyeceklerdir. Dolayısıyla Kürtlerin Irak'ta yüzlerce yıl tüm haklarını elde edemeyeceklerini mutlaka anlamamız gerekiyor.

Birinci ve ikinci seçenekler başarısızlıkla sonuçlanmıştır, Kürtlerin üçüncü seçeneği denemesi gerekiyor. Şimdi bazıları 2017'deki Bağımsızlık Referandumunun ardından yaptığımız seçimin bedelini ödediğimizi söyleyebilir. Ben buna inanmıyorum ama diyelim ki 16 Ekim ve akabindeki olaylar ve tüm bu baskıların bağımsızlık talebiyle ilgili olduğunu varsayalım. Geçmişte Irak için demokrasi talebiyle Kürtlere yapılanlar bağımsızlık için yapılanlardan on katı fazla değil mi?

Gelecekte de bütün emareler bize şunu gösteriyor; Kürtlerin Irak'la birlikte kalması, Kürdistan halkını temizleme ve yok etme süreciyle karşı karşıya bırakacaktır. Saddam Hüseyin'in devrilmesinden bu yana Irak'taki siyasi durumu ve yönetimi takip eden herkes eğer kendisini aldatmıyorsa ülkenin geleceğinin nasıl bir felakete doğru gittiğini bilir. Iraklı lider ve politikacıları yetiştiren yöneticilerin ve toplumsal önderlerin zihniyeti de bu şekildedir, Kürtler Irak'la birlikte kalıp aşağılanmayı kabul etse dahi onlarla bir arada yaşamayı kabul etmeyeceklerdir.

Kürtlerin ayrılık yolunu tercih ederek karşılaşılabilecekleri tehlikeler Irak'ın geleceğinde karşı karşıya oldukları bilinmeyen tehlikelerinden çok daha büyüktür. Irak'ta bir arada yaşama ve demokratikleşme umutları, Irak'a sırt dönme olasılıklarından çok daha güç bir durumdur. Dolayısıyla 62 yıldır Irak'ı demokratikleştirme ve Kürtleri Irak'a ilhak etme mücadelesinin ardından Kürt halkının, partilerinin ve siyasi liderlerinin, Irak'la birlikte kalmak için fedakarlık yapmak yerine, ayrılık için fedakarlık yapacak başka bir seçeneği düşünmeleri gerekiyor. **rudaw.net**

soruyu gündeme getirmek istiyorum; Güney Kürdistan'daki Kürtler ne için mücadele ediyor?

Öncelikle Güney Kürdistan'ın 1925'te Arap Irak devletine ilhak edilmesine dönmeliyiz, daha önce İngilizler, Kahire Kongresi'nde Araplar için birkaç yeni devlet kurmaya karar vermişti. Bu devletlerden biri de Bağdat ve Basra vilayetlerindeki Araplar için kurulan Irak devletiydi. O dönemde Musul vilayeti olarak bilinen Güney Kürdistan, Irak'ın kuruluşundan beş yıl sonra Kürt halkının haklarıyla ilgili bir takım şart ve esasları göz önünde bulundurularak Milletler Cemiyeti'nin kararı ile Arap Irak'a ilhak edildi.

1925'teki bu andan itibaren Kürtlerin Irak'la ilişkilerde üç seçeneği vardı. Birincisi hiçbir millî, siyasi ve medeni talebi olmaksızın bir ülkeye ve yabancı bir millete bağlı kalarak kaderine razı olma. İkincisi Irak'ta ulusal, siyasi ve medeni haklarını aramaktır. Üçüncü seçenek ise Irak'tan ayrılmak için mücadeleydi. Her biri belirli sayıda alt başlığı olan bu üç seçenek dışında başka bir seçenek pek mümkün gözüküyordu.

Güney Kürdistan'daki Türkmenler ilk seçeneği tercih ederek ama egemen Arap ulusunun içinde erimeyerek varlıklarını korumayı

nunun özelliklerine uymadığı için denemedi.

Kürtler ikinci seçeneği seçerek Irak'ta haklarını elde etmeye çalıştı. 1925'ten 1961'e kadar yani 36 yıl boyunca Irak'a sığabileceğini düşündüğü her yolu denedi. Temsilciler Meclisi ve kabinelere siyasi katılım, Darikali ve Barzan bölgelerinde isyanlar, heyet göndermeler, müzakereler ve medeni mücadeleler ile siyasi parti kurarak demokrasi mücadelesi vermek gibi pek çok adımı vatandaşlık hakkını elde etmek için attı. Fakat Araplara verilen haklar hiç bir zaman Kürtlere tanınmadı.

Devrimin her iki aşamasını da kapsayan 1961'den 1975'e ve 1976'dan günümüze silahlı bir hareket olarak örgütlenen Eylül Devrimi'nin başlangıcından bu yana Kürtler, Irak'ta ulusal, sivil ve siyasi haklarını talep etti. Yani Irak'ı demokratik bir ülke haline getirmenin, haklarını güvence altına alarak demokratik topluma uyum sağlamanın mücadelesini verdi. Kürt halkının yaşadığı tüm acılar, Kürtlerin Irak'ı demokratikleştirme mücadelesinin sonucudur.

Ancak Irak'ın kanlı tarihi, hem Sünni hem de Şii egemen Arap ulusunun tarihi, Irak'ın onlarca, hatta yüzlerce yıl demokrasiye dönüşmeyeceğini kanıtladı. En

PAK ve TDK-TEVGER birleşti: Partinin yeni adı Kürdistan Yurtseverler Partisi

Kürdistan Özgürlük Partisi (PAK) ve Kürdistan Demokratik Hareketi (TDK-TEVGER), Kürdistan Yurtseverler Partisi (PWK) adı altında birleştiğini duyurdu.

PAK ve TDK-TEVGER yetkilileri tarafından Diyarbakır'da düzenlenen basın açıklamasıyla ilan edilen PWK'nin Genel Başkanı Mustafa Özçelik oldu.

PAK ve TDK-TEVGER 9-10 Eylül tarihlerinde düzenledikleri kongrede birleşme karar almıştı.

PWK Genel Başkanı Mustafa Özçelik yaptığı açıklamada, "Kürdistan Yurtseverler Partisi'nin (PWK) kuruluşunun müjdesini paylaşıyoruz" dedi.

Partinin kuruluş günün olan 12 Eylül olduğu belirtilen açıklamada 12 Eylül Darbesi kınanarak, par-

tinin kuruluşunun darbenin baskı ve zulmüne karşı bir cevap olduğu vurgulandı.

Açıklamada şu ifadeler yer verildi: "PWK kendini Kürdistan davasının ve Kürdistan'ın tüm millî ve demokratik direniş ve vatansev-

er değerlerinin devamı olarak görüyor. PWK, Kürt milleti ve Kürdistan halkının haklarını koruyor."

PAK 3. Kongresi önümüzdeki günlerde Ankara'da yapılacak ve partinin adı PWK olacak. **darkamazi.com**

Duhok ve Zaxolu iki Kürt Norveç'teki yerel seçimlerde seçildi

Norveç'te 8-11 Eylül tarihlerinde yapılan ve 32 Kürt adayın da yarıştığı yerel seçimlerin resmi olmayan sonuçları açıklandı.

İlk sonuçlara göre, söz konusu seçimleri yüzde 25,9 oy oranıyla merkez-sağ muhafazakar parti olan "Hoeyre" kazandı.

Seçimlerde yarışan 32 Kürt adaydan ikisi belediye meclis üyeliğine seçilmeyi başardı.

Duhok'un Berwari Bala bölgesinde doğan Ali Hiruri Bodo Belediyesi'nin meclis üyeliğine seçilirken, Zaho doğumlu Segvan Guli ise Olasund Belediyesi meclis üyesi olmaya hak kazandı.

Toplam nüfusu yaklaşık 5,4 milyon olan Norveç'te, yerel seçimler her 4 yılda bir yapılıyor. Bu yılki seçimde, toplamda 4,3 milyon seçmenle yüzde 62'nin üstünde oy kullanım oranının olduğu belirtildi. **darkamazi.com**

İsrail'den Suriye'ye saldırı

İsrail'in Tartus kırsalındaki hava savunma merkezlerine yönelik gerçekleştirilen bombardımanda 2 Suriye askeri öldü, 6 kişi de yaralandı.

Suriye rejiminin haber ajansı SANA, askeri kaynağa dayandığı haberinde İsrail'in Akdeniz üzerinden yerel saatle 17.22 sularında Tartus'ta Suriye ordusuna ait bazı noktalara saldırdığını ileri sürdü.

Haberde, hava savunma sistemlerinin hedef alındığı, Suriye ordusundan 2 askerin öldüğü, 6 askerin yaralandığı ve maddi hasar meydana geldiği belirtildi.

İsrail makamlarından saldırıya ilişkin açıklama yapılmadı. **jiyanhaber.com**

AP'den Türkiye raporu: Hükümet yönünü değiştirmedikçe AB süreci devam edemez

AP Türkiye Raportörü Nacho Sanchez-Amor'un hazırladığı Türkiye raporunda, "AP üyeleri, Türk hükümeti yönünü değiştirmedikçe, Türkiye'nin AB katılım sürecinin mevcut koşullar altında devam edemeyeceğini belirtmekte" denildi.

Avrupa Parlamentosu (AP) Türkiye Raportörü Nacho Sanchez-Amor'un hazırladığı Türkiye raporu, bugün AP Genel Kurulu'nda kabul edildi.

Anka'nın aktardığı haberde, AP'den yapılan yazılı açıklamaya göre oylamaya sunulan rapor, 434 parlamenterin oyuyla kabul edildi. 152 parlamenter çekimser kalırken, 18 parlamenter ret oyu kullandı.

Açıklamada öne çıkanlar şu şekilde: "AP üyeleri, Türk hükümeti yönünü değiştirmedikçe, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne (AB) katılım sürecinin mevcut koşullar altında devam edemeyeceğini belirtmektedir. Türk hükümetini, AB'yi ve üye devletleri mevcut açmazı kırmaya ve daha yakın bir ortaklığa doğru ilerlemeye çağırarak AP üyeleri, AB-Türkiye ilişkileri için paralel ve gerçekçi bir çerçeve bulunmasını önermekte ve Komisyon'u olası formatlar üzerinde çalışmaya çağırılmaktadır. **jiyanhaber.com**

Serok Barzanî û Wezîrê Derve yê Awisturyayê civiyan

Serok Mesûd Barzanî îro Çarşema 13ê Îlona 2023an pêşwaziya Wezîrê Derve yê Awustu-

ryayê Alexander Schollenberg kir.

Di hevdîtîna de, pêwendiyên dîrokî yên di navbera Awusturya, Iraq û Herêma Kurdistanê de û rêyên berfirehkirina wan pêwendiyên hat gotûbêjirin.

Di hevdîtîna de, Wezîrê Derve yê Awusturyayê tekezî li ser giringiya welatê xwe bo piştvanîya aborî bo Iraq û Herêma Kurdistanê û veberhênanê kir.

Di derbarê pêwendiyên di navbera Bexda û Hewlêrê de jî, Serok Barzanî tekez li ser pêwîstiya diyalogê wek rêyeke çareserkirina kêşeyan li ser bingeha hevşengî, hevparî û lihevkerîna bi piştbestin bi destûrê kir. **KDP.info**

Em ji pêşeroja Kurdistanê nîgeran in

Pirsgirêk û nakokiyên di navbera partiyên başûrê Kurdistanê de (bi taybet PDK û YNK) jî alî herkesî ve tê dîtin û herkes jî vê yekê ne razî ye. Ne tenê Kurd, rayedarên dewletên Ewropî jî ji vê yekê ne razî ne û ji pêşeroja Kurdistanê bi şik û guman in.

Pirsgirêk û nakokiyên her du partiyên başûrê Kurdistanê bandorek neyînî li destkeftin û pêşeroja Kurdistanê dikin û dibin sebeb ku rayedar û dewletên ku dostên Kurdan in nikaribin zêde alîkarîya Kurdan bikin û xwedî li waan derkevin. Ji ber vê yekê jî Amerîka û welatên hevpeymanên wê bi îsrar daxwaza yekrêzîya hêzên pêşmerge li her du alîyan dikin.

Parlamentê Kanadayê Tom Kmiec jî heman şik û gumanên xwe anîn zimên û jî çapemeniyê re behsa pirsgirêk û nakokiyên navbera herdu alîyan kir. Tom Kmiec, diyar kir ku haya wan ji parçebûna partiyên Kurdistanê heye û got: "Dema em parçebûnê dibînin û dibîhîzin, em rastî êş û azarê tînin û ji pêşeroja Kurdistanê bi fikar in".

Li gor Tom Kmiec, federalî yekane çareserî ye û dibêje: "Ji ber ku nakokiyên tînd pirsgirêkan çareser nakin û pirsgirêkên bingehîn jî holê ranakin".

Pirsgirêk û nakokiyên nava PDK û YNK bike neke bandorê li helwest û neykrêzîya wan a li Bexdayê jî dike û ev yek jî bi kêrî siyaseta Bexda û Tehranê tê. Neykrêzî û dubendîya wan dihêle ku pirsgirêkên navbera Hewlêr û Bexdayê jî çareser nebin. Ev jî ne li xêra Kurdan lê di berjewendîya armanc û siyaseta Bexda û Tehranê de ye. **rojvakurd.com**

Nêçîrvan Barzanî: Ji bo tevgereke leşkerî ya li axa me ti hincet nîne

Nêçîrvan Barzanî ragihand ku ji bo tevgereke leşkerî ya Herêma Kurdistanê ti hincet nîne.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî, Wezîrê Karên Derve yê Awistiryayê Alexander Schallenberg qebûl kir.

Nêçîrvan Barzanî, piştî hevdîtina bi Alexander Schallenberg pirsên rojnamegeran bersivandin.

Ev demek e ku Bexda pişka Herêma Kurdistanê ya ji budceya Îraqê naşîne.

"Mûçe heqê gelê Herêma Kurdistanê ye"

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî, li ser vê mijarê da zanîn ku "Li ser meseleya mûçeyan nîqaş nabin, mûçe heqê gelê Herêma Kurdistanê ye."

Serokê Herêma Kurdistanê amaje pê kir ku Herêma Kurdistanê tevên berpirsiyariyên xwe anîne cih û pêwendiyên bi awayekî gelekî eşkere bi rê ve dibe.

Nêçîrvan Barzanî ragihand ku ew beşek ji Îraqê ne û "Divê Îraq li gorî rêkeftinan tevbigere."

Li aliyê din, van demên dawiyê Îran gelek caran partiyên Rojhilatê Kurdistanê tehdîd dike û amaje pê dike ku dikare êrişî wan bike.

"Ti hincet nîne"

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî li ser vê mijarê got:

"Em naxwazin ku kes ji Herêma Kurdistanê êrişî cîranên me bike. Ez bawer nakim ku ji bo tevgereke leşkerî ya li axa me ti hincet hebe."

"Gelo sîstema Îraqê sîstemeke federal e yan merkezi ye?"

Serokê Herêma Kurdistanê, li ser pirsgirêkên Hewlêr û Bexdayê jî wiha

axivî:

"Pirsgirêkên me û Bexdayê ne tenê li ser mûçeyan in. Pirsgirêka Madeya 140î heye ku ji bo me gelekî girîng e. Meseleya Rêkeftina Şingalê heye, ev jî ji bo me gelekî girîng e û divê were çareserkin.

Pirsgirêka ji tevan girîng û ya ku divê bi rastî were çareserkin jî ev e: Gelo sîstema Îraqê sîstemeke federal e yan merkezi ye?

Danûstandinên Îraqê bi Herêma Kurdistanê re ne li gorî sîstema federal in. Em dixwazin bi Bexdayê re bigihîne têgihîştineke hevpar."

"Divê gel piştgiriya bide Hikûmeta Herêma Kurdistanê"

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî ani zimên ku ji bo çareserkirina pirsgirêkên di nav partiyên Kurdan de zîmanekî hevpar lazim e û got:

"Pirsgirêka budceyê ne tenê bi aliyekî re eleqedar e, pêwendiya wê bi tevahiya Herêma Kurdistanê re heye.

Divê gelê Kurdistanê di vê mijarê de xwediyê heman helwestê be û piştgiriya bide Hikûmeta Herêma Kurdistanê."

"Amerîka li ser meseleya yekkirina Pêşmergeyan bigazin e"

Serokê Herêma Kurdistanê ragihand ku li ser mijara yekkirina Pêşmergeyan gelek gazin hene û pê de çû:

"Mijara Pêşmergeyan mijareke girîng e. Ji PDK û YNKyê gelek gazin tên kirin. Amerîkayî gelekî bigazin in ku pêvajoya gelekî hêdî ye.

Ev yek rast e jî. Pêvajoya hêdî ye lê ev nayê wateya ku tiştê nehatiye kirin. Hinek tişt hatine kirin lê ev tişt jî bo yekkirina Pêşmergeyan ne gavên gelekî mezin in.

Em hêvîdar in ku ev pêvajoya xurt bibe û hêzên Pêşmergeyan bibin yek."

Nêçîrvan Barzanî herwiha ragihand ku Amerîka di çareserkirina pirsgirêkên Hewlêr û Bexdayê de dibe alîkar û rola wê erênî ye. **Nerina Azad**

Mesrûr Barzanî: Heya niha jî azadîxwazên tevahiya cîhanê bi rêzdarî ve li şoreşa Îlonê dinêrin

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî îro 11ê Îlona 2023an peyamek bi boneya salvegera 62emîn a Şoreşa Îlonê de belav kir û tê de ragihand, "Şoreşa Îlonê bo tevahiya dijmin û neyarên Kurdistanê ev yek îsbat kir ku, gelê Kurdistanê rêya serî netewandinê daye berxwe ne rêya xwe teslîm kirin û ser tewandinê."

Peyama Serokwezîr Mesrûr Barzanî:

"Di 62emîn salvegera destpêkirina şoreşa mezin a Îlonê de, bi rêzdarî ve tevahiya têkoşer, pêşmergeyên qehreman û beşdarên ev şoreşa girseyî û seraserî ya Kurdistanê bibîr tînin.

Şoreşa Îlonê mezintirîn şoreşa gelê Kurdistanê bû ku, tevahiya pêkhatiyên cuda yên gelê Kurdistanê di bin Serkirdatî û Rêberatiya nîştîmanî ya me cenabê Barzaniyê Nemir de bo bidestxistina armancên mezin yên hevbeş, tê de beşdar bûn, çend destanên serkeftinê tomar kirin û serwerî û destkeftên gelek mezin bo gelê Kurdistanê bidest anî.

Di wan rojên dijwar de berxwedan û lehengiya pêşmergeyên jêhatî û xelkê Kurdistanê bi

giştî li cîhanê de deng veda heta niha jî ne tenê azadîxwazên Kurdistanê belku, azadîxwazên tevahiya cîhanê bi rêzdarî ve li şoreşa Îlonê dinêrin.

Jiber vê çendê bîranîna şoreşa mezin ya Îlonê lazim e bibe hânderek zêdetir bo me hemûyan daku, em bi rîjd bin li ser bidestxistina mafên destûrî û bi xemxwerî û dilsozî ve tevahiya destkeftiyên nîştîmanî yên heyî biparêzin ku berhema ked, xebat û qurbanîdan, şoreş û berxwedana gelê Kurdistanê ne bi taybetî şoreşa Îlonê ku, yek ji destkeftiyên dîrokî yên vê

rêkeftinnameya 11ê Adara 1970an bû, dema hikûmeta vê demê ya Îraqê hate neçarkirin ku, beşek ji mafên gelê Kurdistanê qebûl bike.

Şoreşa Îlonê bo tevahiya dijmin û neyarên Kurdistanê ev yek îsbat kir ku, gelê Kurdistanê rêya serînetewandinê daye berxwe ne rêya xwe teslîmkirin û sertewandinê.

Silav bo rihê paqij yê şehîdên şoreşa Îlonê û tevahiya şehîdên Kurdistanê.

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê **Mesrûr Barzanî, 11ê Îlona 2023an"**

Serok Barzanî ligel nûnerên pêkhatayên Kerkûkê civiya

Serok Barzanî di civîna ligel nûnerên pêkhatayên cuda cuda yên parêzgeha Kerkûkê de tekezî li ser pêkvejiyan û biratiya navbera pêkhatayên Kerkûkê kir û wek

pêwîst jî dibîne ku kêşe û girift bi rêya diyalog û li gor yasa û destûrê bêne çareserkin.

Îro Pêncşema 14ê Îlona 2023an, Serok Barzanî li Selahedîn ligel

nûnerên pêkhatayên cuda cuda yên parêzgeha Kerkûkê civiya.

Di civînê de amadebûyên civînê fikr û ramanên xwe li ser bûyerên van demên dawî yên Kerkûkê û rewşa giştî ya parêzgeha Kerkûkê û metirsî û gefên li ber seqamgîrî û pêkvejiyana parêzgeha Kerkûkê pêşkêş kirine.

Her di vê civînê de Serok Barzanî ronahî xistiye ser rewşa Kerkûkê û tekezî li wê yekê kiriye ku Kerkûk bajarê pêkvejiyan û biratiyê ye û divê hemû alî di îdarekirin û avakirina siberoja wî bajarî de beşdar bin û wek pêwîst jî dibîne ku kêşe û girift bi rêya diyalog û li gor yasa û destûrê bêne çareserkin.

KDP.info

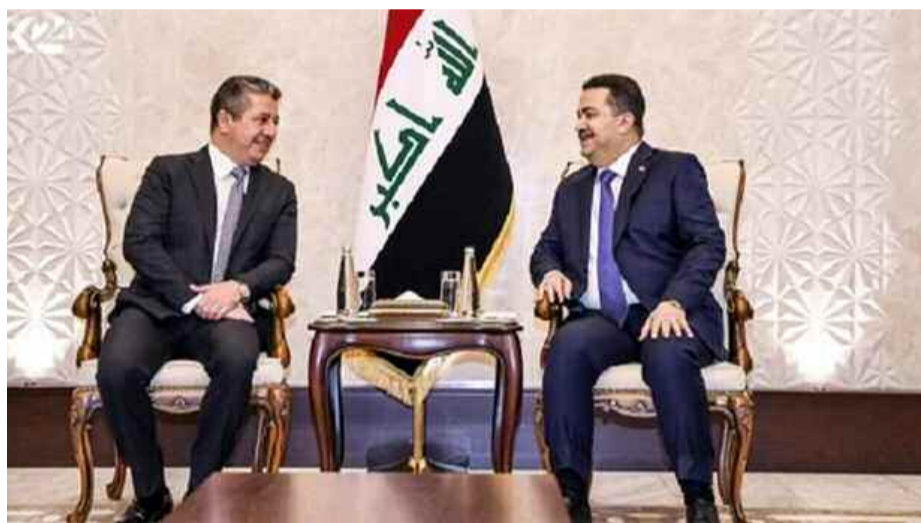
Mesrûr Barzanî: Pêwîst e kêşeya mafên darayî yên Herêma Kurdistanê di zûtirîn dem de bê çareserkin

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî îro peyamek derbarê civîna xwe ya li Bexdayê ligel Serokwezîrê Iraqê Mihemed Şiya Sûdanî de belav kir û tê de ragihand, "Di hevdîtînê de min tekezî li ser çareserkirina pirsgirêkan li ser bingeha destûr û rêkeftinan kir."

Serokwezîr Mesrûr Barzanî îro piştî nîvro li Bexdayê bi Serokwezîrê Iraqê Mihemed Şiya Sûdanî re civiya. Di civînê de Cîgirê Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Qubad Talebanî û hejmarek wezîrên Hikûmeta Herêma Kurdistanê amade bûn.

Derbarê civînê de, Serokwezîr Mesrûr Barzanî got, "Em îro ligel birêz Qubad Talebanî û şanda Hikûmeta Herêma Kurdistanê li Bexdayê ligel Serokwezîrê Iraqê birêz Mihemed Şiya Sûdanî civiyan. Di hevdîtînê de min tekezî li ser çareserkirina pirsgirêkan li ser bingeha destûr û rêkeftinan kir."

Ragihand jî, "Min tekezî li ser wê yekê kir ku mafên darayî yên Herêma Kurdistanê û mûçeyê karmen-

dan bi nakokiyên siyasî re neyê tevlihevkin, pêwîst e di zûtirîn dem de pirsgirêk bêne çareserkin û mûçeyên karmendên Herêma Kurdistanê êdî li benda wergirtina mafên xwe nemînin. Herwiha me bi bîr xist ku Hikûmeta Herêma Kurdistanê erkên xwe bicih anîne û heman hêviyên me ji Hikûmeta Iraqa Federal jî hene."

Destnîşan kir jî, "Birêz Sûdanî amadehiya xwe ji bo çareserkirina

pirsgirêkan li ser bingeha destûr û yasayan nîşan da û tekez kir ku divê her aliyek hewl bide bo dabînkirina piştgiyaya siyasî bide, da ku di zûtirîn dem de çareseriyek ji bo hemû pirsgirêkan bê dîtin." Serokwezîr got jî: "Bi dîtina me, Iraq xwediyê sermayeyekî mirovî û siruştî yê mezin e û bi avakirina jîngeheke libar û rêvebirineke baş, dê hemû Iraq ber bi qonaxeke pêşketîtir û geşetir ve biçe."

KDP.info

Peyama Serok Nêçîrvan Barzanî ji bo koça dawî ya hûnermendê Kurd

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanê bi minasebeta koça dawî ya hûner-

mendê naskirîyê Kurd Beyto Can di medya civakî de peyamek a sersaxiyê ragihand.

Serok Nêçîrvan Barzanî di peyama xwe de wiha dibêje: "Koça dawiyê ya hunermendê navdarê Kurd Beytocan, em xembar kirin. Sersaxiyê ji malbat û kesûkar û hevalên wî re dixwazin, hevparên xema wan in. Hunermend Beytocan bi stran û awaz û hunera xwe ya bilind, cihekî hejî û asteke bilind di muzîk û strana Kurdî de girt û ewê hertim bîranîna wî zindî bimîne. Canê wî şad be."

rojevakurd.com

Encûmena Asayîşa Kurdistanê: PKK teqîn li Hewlêrê pêk anî!

Encûmena Asayîşa Herêma Kurdistanê ragihand ku teqîna berî demekê li ser derbasgehek ji yên navenda Hewlêrê rûda, karekî terorîstî

ye û ji aliyê PKK ve hatiye kirin. Roja Înê 1ê Îlonê demjimêr 18:29ê piştî nîvro teqînek li ser kolana 60 Metrî ku yek ji rêyên herî qelebalix ên Hewlêra paytext e, pêk hat. Di encama teqînê de ti zîyanên canî çênebûn, xisarek qismî li pirê çêbû.

Encûmena Asayîşa Herêma Kurdistanê ragihand ku ew bûyer karekî terorîstî ye û 1 kilo teqemenîya destçêkirî PETN bûye sedema teqînê. Di daxuyanîyê de hat diyarkirin ku kesê bombe teqandiyê Z. C. X endamê Tevgera Azadî ya girêdayî PKK ye û li Çemçemal a Silêmanîyê dijî.

rojevakurd.com

Jiyana Mam Celal bû film

Jiyana Serokê Komara Iraqê yê berê û Sekreterê Giştî yê YNKyê Celal Talebanî ku wek Mam Celal jî tê nasîn bû film.

Filma ku jiyana yek ji pêşengên Kurd ê herî girîng Celal Talebanî vediguhêze dê di salvegira mirina wî de were nîşandan.

Karwan Resulê Kordînatore Medyayê yê Weqfa Celal Talebanî, li serfîlmê agahî dan Tora Medyayî ya Rûdawê:

"Filma ku jiyana Mam Celal vediguhêze dê 3yê Çiriya Pêşîn piştî merasîma bîranîyê ya li ser gora wî li Necefê bi merasîmeke fermî were pêşkêşkirin."

Karwan Resul got ku film ji zarokatiya Mam Celal heta bi mirina wî bûyerên girîng ên jiyana wî dike mijar.

Karwan Resul herwiha destnîşan kir ku film bi taybetî "berxwedana Mama Celal" bi temaxweşan re parve dike.

Li aliyê din, film bi forma belgefilmê hatiye amadekirin.

Karwan got ku lîstikvanên film hemû Kurd in.

Celal Talebanî kî ye?

Celal Husamedîn Nurullah Talebanî sala 1933an li navçeya Koyeyê ya parêzgeha Hewlêrê ji

dayîk dibe.

Sala 1959an li Zanîngeha Bexdayê Fakulteya Hiqûqê tamam kiriye û di heman demê de karên xwe yên siyasî jî domandine.

Mam Celal, sala 1961ê dema destpêka Şoreşa Kurdistanê ku piştê wekî Şoreşa Îlonê hat binavkirin de bû xwediyê roleke sereke.

Di salên paşê de rojnâmege û siyasatmedar û Pêşmerge bûye.

Mam Celal herwiha kesekî nêzîkî Mela Mistefa Barzanî bûye.

Di nîveka salên 60î ya sedsala borî de ew kesên ku bi Mam Celal re hevnerîn bûn, di dîroka hevçerxa Kurdistanê de bi baskê Celalî tînanaskirin.

Piştî rêkeftina 11ê Adara 1971ê Mam Celal ji bo nûnertiya Şoreşa Kurdistanê çû Beyrûtê.

Sala 1975an bi çend hevalên xwe yên li bajarê Şamê re Yekîtiya Niştimaniya Kurdistanê (YNK) damezrand û bû sekreterê giştî yê vê partiyê.

Bi dirêjîya salên dawiyê yên dehsalên 70 û 80yî yên sedsala borî di şoreşa Kurdistanê de bû xwediyê roleke sereke.

Di nîveka yekem a salên 80yî de di çarçoveya danûstandina bi hikûmeta wê demê ya Iraqê re, hevdîtîn bi serokkomarê wê demê yê Iraqê Sedam Hiseyn re kiriye lê belê bê encam mane.

Sala 1986an li gel Idrîs Barzanî, di damezrandina Eniya Kurdistanî de roleke wî ya sereke hebûye û li bajarê Tehranê bi vê mebestê rêkeftinek îmze kiriye.

Piştî Raperîna sala 1991ê ya Başûrê Kurdistanê, careke din di çarçoveya şanda Eniya Kurdistanî de çûye Bexdayê û bi Sedam Hiseyn re hevdîtîn kiriye. Wê carê jî danûstandinên Kurdan ên bi hikûmeta wê demê ya Iraqê re bê encam mane.

YNKyê bi dirêjahiya damezrandina xwe 3 caran kongreya xwe encam daye û Mam Celal di her sê kongreyan de jî wekî Sekreterê Giştî yê YNKyê hatiye hilbijartin.

Di yekemîn hilbijartinê Herêma Kurdistanê de ku sala 1992yan hat kirin de ji bo rêberîtiya Tevgera Rizgarîxwaziya Kurdistanê bû namzet.

Di nîveka duyem a salên 90î yên sedsala borî de li rêve-

beriya Silêmanîyê bû Serokê Herêma Kurdistanê.

Sala 1998an li gel Serokê Herêma Kurdistanê Mesûd Barzanî bi nevbeynkariya Amerîkayê Rêkeftina Washingtonê îmze kir û bi wê rêkeftinê dawî li şerê birakujiyê hat ku 4 sal bûn di navbera YNK û PDKyê rû dida.

Sala 2003yan piştî rûxîna rejîma Sedam, Endamê Civata Desthilatdariya Iraqê bû û serdemekê jî bû serokê wê civatê.

Herwiha di dariştin û nivîsandina Destûra Iraqê de roleke sereke dît.

Roja 6ê Nîsana 2006an cara ewil di dîroka Iraqê de Kurdek bû serokkomarê Iraqê ku ew jî

Mam Celal Talebanî bû.

Roja 22ê Nîsana 2006an careke din bû serokkomarê Iraqê.

Ji ber ku posta serokkomariya Iraqê li ser bingeha lihevkirina Kurdistanê bû, Mam Celal sala 2010an jî careke din bû Serokkomarê Iraqê.

Mam Celal, 18 Kanûna Pêşîn a 2012an li Bexdayê tûşî krîza mêjî bû.

Piştî ku 2 rojan li nexweşxaneyê Bexdayê ma, ji bo tedawiye çû Almaniyayê.

Mam Celal, sala 2017an koça dawî kir.

Talebanî bi Hêro Îbrahîm Ehmêdê re zewicûbû. Du kurê wan ên bi navê Qubad û Bafil hene.

Nerina Azad

Mesrûr Barzanî: Beytocan hunermendekî welatparêz û jêhatî bû û xizmeta muzîka Kurdî ya resen kiriye

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî ji ber koça dawiyê ya hunermend Beytocan peyameke sersaxiyê arasteyî malbata wî

kir. Serokwezîr Mesrûr Barzanî di peyama xwe de got: "Bi mixabiyneke mezin min nûçeya koça dawî ya hunermendê navdarê Kurd Baytocan bihîst. Xwedêjêrazî Beytocan hunermendekî welatparêz û jêhatî bû û xizmeta sitran û muzîka Kurdî ya resen kiriye."

Serokwezîr Mesrûr Barzanî wiha got jî: "Pirse û sersaxiyê arasteyî malbat wî ya rêzdar dikim. Xwedêyê mezin û dilovan giyanê wî bi bihuştê şad bike û sebr û sebr û aramiyê jî bide hemûyan."

KDP.info

Fuad Husên diçe Îranê: Mijar partiyên Rojhilatê Kurdistanê ne

Fuad Husên diyar kir ku Îraq li ser cîbicîkirina rêkeftina ewlehiyê ya bi Îranê re bi biryar e û ji bo vê yekê jî dê sibê biçe Tehranê.

Wezîrê Karên Derve yê Îraqê Fuad Husên û Wezîrê Karên Derve yê Awusturyayê Alexander Schalenberg li Bexdayê civîneke çapemeniyê ya hevbeş li dar xist. Fuad Husên li ser gefên Îranê yên li dijî partiyên Rojhilatê Kurdistanê û rêkeftina ewlehiyê ya di navbera Îraq û Îranê de axivî. Husên tekezî li ser wê yekê kir ku Destûra Îraqê rê nade ti alî ku axa Îraqê bikar bînin û êrişî welatên ciran bikin.

Herwiha Husên bi bîr xist ku hebûna hinek rêxistinên ên li herêmê vedigere 40-50 sal berê.

"Em jî gefên li ser serweriya Îraqê red dikin"

Husên amaje bi wê yekê jî kir ku pêwendiyên Îraqê yên Îranê re bihêz in û ev pêwendî rê li ber bikaranîna tundûtûjiyê digire û wiha axivî: "Îraq red dike ku axa wê ji aliyê hinek grûpan ve ji bo êrişî Îranê bikin bê bikaranîn. Em jî gefên li ser serweriya Îraqê red dikin."

Husên diyar kir ku Îraq "pabendî rêkeftina bi Îranê re ye ku komên çekdar ji bo kampên durî sînor bîn veguhestin." Husên da zanîn ku ew dê sibê biçe Tehranê bike û li ser cîbicîkirina rêkeftinê ve gotûbêj bikin.

Sekreterê Giştî yê Konseya Bilind a Ewlekariyê ya Netewî ya Îranê Elî Şemxanî û Şewirmendê Ewlehiya Neteweyî ya Îraqê Qasim El-Erecî 19ê Adarê li Bexdayê bi amadebûna Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdanî peymaneke ewlehiyê îmze kir. Di peymanê de jî Îraqê tê xwestin ku partiyên Rojhilatê Kurdistanê yên li Herêma Kurdistanê bîn bêçêkkirin û li kampên durî sînor bîn bicihkirin.

Serfermandarê Hêzên Çekdar ên Îranê General Mihemed Baqirî 11ê Tîrmehê di daxuyaniyekê de gefa wê yekê xwaribû ku eger heta meha Îlonê ev rêkeftin neyê cîbicîkirin, ewê bi tundî partiyên Rojhilatê Kurdistanê yên ku kampên wan li Herêma Kurdistanê hene bikin armanc. Li aliyê din, Fermandarê Operasyonan ê Sûpaya Pasdaran Abbas Neylîroşan gefên li ser Herêma Kurdistanê dúbare kir û got: "Eger rêkeftin bi vî awayî neyê cîbicîkirin, ji bo ku em ewlehiya xwe misoger bikin, em neçar in vegehin rewşa berî rêkeftinê." Herwiha rayedarên Îranê ragihandin ku wan heta 19ê Îlonê dem daye Îraq û Herêma Kurdistanê.

Nerina Azad

Nêçîrvan Barzanî: Pirsgirêkên me bi Bexdayê re, ne tenê pirsra mûçe ye.. Pirsra madeya 140 û pirsra Şingalê jî heye

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî ragihand, ji bo çareserkirina pirsgirêka mûçeyên Hikûmeta Herêma Kurdistanê, Serokwezîrê Herêma Kurdistanê her bi Serokwezîrê Îraqê re li ser xetê ye. Herwiha got: "Pirsgirêkên me bi Hikûmeta Federal re, ne tenê pirsra mûçe ye. Pirsra madeya 140 heye ku ji bo me pir girîng e. Pirsra rêkeftina Şingalê heye ku ji bo me pir girîng e û divê were çareserkin."

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî îro Çarşema 13.9.2023 di konferanseke rojnamevanî de derbarê hewlên berpirsên Herêma Kurdistanê ji bo çareserkirina pirsgirêka neşandina mafên darayî yê Herêma Kurdistanê ji aliyê Hikûmeta Federal ve got: "Me hemûyan ji bo çareserkirina pirsgirêkê hewl daye. Serokwezîrê me bi berdewamî ligel Serokwezîrê Îraqê li ser xetê ye. Ez jî her tim li ser xetê me."

Serokê Herêma Kurdistanê got: "Pêwîst e mijara mûçe bi ti mijareke din re neyê tevlihevkin. Hikûmeta Herêma Kurdistanê hemû erkên xwe yên li pêş yasaya bûdceyê bicih anîne û bi şefafiyet jî reftar li gel Bexdayê kiriye. Em çaverê dikin ku Bexda jî bi heman awayî li hember

Herêma Kurdistanê reftarê bike."

Nêçîrvan Barzanî got: "Pirsgirêka mûçe ne mijareke ku were gotûbêjkin, ew mafê gelê Herêma Kurdistanê ye. Weke beşek ji welatîyên Îraqê, divê Hikûmeta Federal di zûtîrîn dem de pirsra mûçeyên Herêma Kurdistanê çareser bike. Ji bo vê mebestê em li ser xetê ne û di demek nêzik de şandekê bilind bi serokatiya Serokwezîr, Cîgirê Serokwezîr û Wezîrê Darayî dê serdana Bexdayê bike. Em hêvîdar in ku ev pirsra û pirsgirêkên din bi hevtegi-hîştina ligel Bexdayê bîn çare-

serkin."

Serokê Herêma Kurdistanê got: "Pirsgirêkên me bi Hikûmeta Federal re, ne tenê pirsra mûçe ye. Pirsra madeya 140 heye ku ji bo me pir girîng e. Pirsra rêkeftina Şingalê heye ku ji bo me pir girîng e û divê were çareserkin. Ya herî girîng ew e, sistema Îraqê, federal e yan navendî ye? Ew serederiya ku niha bi Herêma Kurdistanê re tê kirin, serederiyeke ne federalî ye. Em hêvîdar in bi hevkarîya Bexdayê li ser sistema federaliya Îraqê bigihin têgihîştineke hevbeş."

KDP.info

Amerîka malbatên çekdarên DAIŞê yên li Rojavayê Kurdistanê vedigerîne

Amerîka malbatên çekdarên DAIŞê yên li Rojavayê Kurdistanê vedigerîne Berdevkê Wezareta Karên Derve ya Amerîkayê Matthew Miller di bersiva pirseke berpirsê Ofîsa Rûdawê yê Wahingtonê Diyar Kurde de got:

"Ji bo nehiştina pirsgirêkên ewlehiyê li Bakûrê Rojhilatê Sûriyeyê vegeandina welatîyên biyanî ji kampên wê derê çareserîya herî li pêş e.

Matthew Miller diyar ku ew welatên jî han dide ku hemwelatîyên xwe ji kampên DAIŞê yên li Rojavayê Kurdistanê wergirin.

Matthew Miller da zanîn ku ew dê malbateke 10 kesî û welatîyên din ên Amerîkayê vegeandina lê xebera wan ji hejmara welatîyên Amerîkayê yên di wan kampên de cih digirin nîne.

"Pêwîst e werin dadgehkirin"

Berdevkê Wezareta Karên Derve ya Amerîkayê bal kişand li ser welatîyên din ên li kampên dimînin û got: "Pêwîst e hemû welatên din jî welatîyên xwe yên li van kampên wergirin. Divê wan kesan bi civakê bidin qezençkirin. Eger pêwîst bike jî divê li kampên an jî navendên desteserkinê yên li Bakûr û Rojhilatê Sûriyeyê werin dadgehkirin." Kampa Rojê nêzikî

sînorê bi Herêma Kurdistanê re ye û Kampa Holê jî nêzikî Heseke ye.

Her du kamp jî ji malbatên DAIŞê hatine avakirin.

Pirsra Nûnerê Rûdawê yê Wahingtonê yê Amerîkayê Diyar Kurde û bersiva Berdevkê Wezareta Karên Derve ya Amerîkayê Matthew Miller wiha ye:

Diyar Kurde: "Hun dê malbateke 10 kesî ya Amerîkayî vegeandina. Di wan kampên de wekî din malbat an jî

welatîyên Amerîkayî hene?"

Matthew Miller: "Erê, ji bo wergirina wê malbatî em dixebitin. Em ji hejmara welatîyên Amerîkayê yên li kampên bixeberin. Ji bo nehiştina pirsgirêkên ewlehiyê vegeandina welatîyên biyanî ji Kampên Bakûrê Rojhilatê Sûriyê çareserîya herî li pêş e."

Di kampên Rojavayê Kurdistanê de zêdetir ji 60 hezar kesî hene ku beşeke ji wan malbatên çekdarên DAIŞê yên biyanî ne.

Nerina Azad

Hunermendê Kurd Beytocan wefat kir

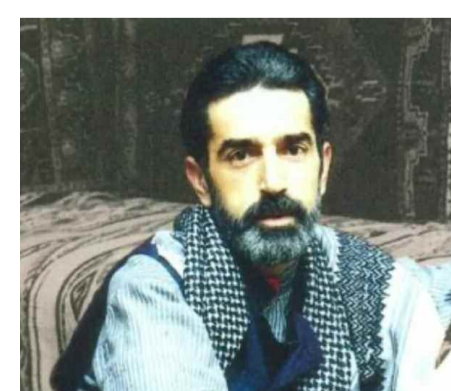
Hunermendê Kurd Beytocan ku demeke dirêj li Swêdê ji ber kanserê dihate dermankirin, vê sibehê jiyana xwe ji dest da. Malbat û dostên wî ragihandin ku hunermend Beytocan 68 salî vê sibehê li Stockholmê wefat kiriye. Beytocan demeke dirêj ji ber kanserê dihate dermankirin. Beytocan beriya demekê emeliyateke giran derbas kir, beşeke ji çenga wî hate jêkirin û parçeyek ji lingê wî lê hatibû bicihkirin. Lewma jî bi zehmetî diaxivî.

Beytocan di jiyana xwe ya hunermendiyê de 4 albûm weşand. Albûma

wî ya "Yan mirin yan Diyarbekir" li Tirkîyeyê hate qedexekirin. Beriya jiyana xwe ji dest bide, di hevpeyvînekê de diyar dikir ku di nava bêderfetiye de wî karên xwe yên hunerê kiriye.

Beytocan sala 1955'an li navçeya Farqînê ya Amedê ji dayik bû, di dema darbeya leşkerî ya faşîst a 12'ê Îlonê de hate girtin û 15 salan cezayê girtîgehê lê hate birîn. 6.5 salan li girtîgehê hate hiştin û sala 1987'an hate berdan.

Beytocan sala 1990'î kaseta xwe ya destpêkê ya muzîkê derxist, piştî

salekê jî di sala 1991'ê de neçar ma koçî Swêdê bike.

anfkurdi.com

Serok Nêçîrvan Barzanî digel Wezîrê Derve yê Awusturyayê civiya

Nêçîrvan Barzanî Serokê Herêma Kurdistanê, Îro çarşemê 13.09.2023ê li bajarê Hewlêrê, pêşwaziya birêz Alexander Scholten Wezîrê Derve yê Awusturyayê û şandeya pê ra kir.

Di civînê da ku, Cîgirê Serok û Berpirsê Fermangeha Peywendiyên Derve yê Herêma Kurdistanê û Nûnerê Hikûmeta Herêma Kurdistanê li Awusturyayê amade bûn, behsa peywendiyên Awusturyayê digel Iraq û Herêma Kurdistanê, pêwendiyên Hewlêr û Bexdayê, koçberên neyasayî yê ji bo Ewropayê û pêşatên dawî yê herêmî bi giştî, hatin gotûbêjirin.

Serok Nêçîrvan Barzanî balk-

işand li ser peywendiyên dêrîn yê di navbera her du welatan û piştgiya Awusturyayê ya ji bo Herêma Kurdistanê û berdwamiya geştên asmanî yê rasterast ya di navbera Viyana û Hewlêrê da bilind nixand û destxweşî û pîrozbahiyê li Wezîrê Derve yê Awusturyayê kir ku balyozxaneya xwe li Bexdayê vekirin û daxwaz jê kir ku nûneratiya welatê xwe li Herêma Kurdistanê jî vekin, herwesa, berheviya Herêma Kurdistanê ya ji bo pêşxistina têkiliyên xwe digel Awusturyayê di hemû waran da nîşan da.

Ji aliyê xwe ve Wezîrê Derve yê Awusturyayê tekez li ser wê yekê kir ku welatê wî girîngiyê dide pey-

wendiyên xwe yê digel Iraq û Herêma Kurdistanê û dê kar ji bo avakirina nûneratiya xwe li Herêma Kurdistanê bike û tekîd li ser wê yekê kir ku kertê taybet yê Awusturyayê dixwaze veberhênanê li Herêma Kurdistanê bike, di vê çarçoveyê da her du alî hev bîr bûn ku aramiya siyasî û ewlehî ji bo kîşandina veberhênanên biyanî û geşepêdana aborî girîng e. Di derbarê koçberiya neyasayî da, her du aliyên tekezî li ser pêwîstiya hema-hengiya berfireh ya di navbera welatên Ewropî û navçeyê da ji bo rûbirûbûna koçberên neqanûnî kirin.

Di derbarê kêşeyên di navbera Hewlêr û Bexdayê da jî, Serok Nêçîrvan Barzanî balkişand li ser wê yekê ku pêwîste pirsgrêk li ser bîngeha destûrê bêne çareser kirin û sîstema federalî bi temamî were çîbicîkirin û bi gotûbêjên avaker li ser bîngeha lihevtêgihîştîneke hevbeş ji bo çareser kirin û derbaskirina pirsgrêkan kir. Herwiha tekezî li ser girîngiya peywendiyên cîrantiya baş digel welatên cîran û parastina berjewendiyên hevbeş kir. Herwiha di civînê da çend mijarên din yê xwedî berjewendiyên hevbeş hatin gotûbêjirin. **rojvakurd.com**

Mesrûr Barzanî pêşwazî li Wezîrê Derve yê Awisturyayê kir

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî pêşwazî li Wezîrê Derve yê Awisturyayê Alexander Scholten kir.

Di dicivînê de ku Cîgirê Serokwezîr Qubad Talebanî jî amade bû, pêşvebirina zêdetir a

pêwendiyên dîrokî û dostane yê navbera Herêma Kurdistanê û Awisturyayê hat gotûbêjirin.

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê spasiya hikûmet û xelkê Awisturyayê kir ji bo piştgiya xelkê Kurdistanê di qonaxên cuda de û daxwaza Herêma Kurdistanê jî ji bo bihêzkirina pêwendiyên ligel Awisturyayê di hemû waran de dûpat kir.

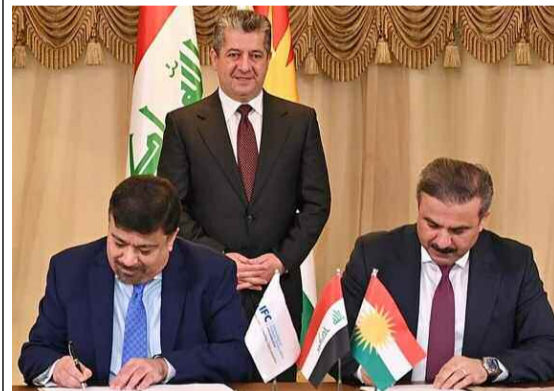
Wezîrê Derve yê Awisturyayê destnîşan kir ku hatina wan a bo Herêma Kurdistanê ji bo tekezîkirina li ser dostaniya wan a ligel xelkê Kurdistanê û ji bo pêşvebirina pêwendiyên dîrokî ye.

Mijareke sereke ya gotûbêjan, li ser kêşeyên Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Federal û girîngiya parastin û dabînkirina mafên destûrî yê Herêma Kurdistanê bûye. Herdu aliyên tekezî li ser çareser kirina kêşeyan li ser bîngeha destûrê û pêwîstiya bihêzkirina sîstema federalî li Iraqê û sîdwergirtina ji ezmûna serkeftî ya federalîzma li cîhanê û li Ewropa û di nava wan de jî ya Awisturyayê, kirine.

Rûbirûbûna bandorên neyênî yê guherîna keşûhewayê li ser Iraq û Herêma Kurdistanê, beşeke din a gotûbêjan bû. **KDP.info**

Bi çavdêriya Mesrûr Barzanî Saziya Navdewletî ya Darayî û Desteya veberhênanê rêkeftinek îmze kir

Bi çavdêriya Serokwezîr Mesrûr Barzanî, rêkeftîna hevkarîyê di navbera Saziya Navdewletî ya Darayî û Desteya Veberhênanê ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê de hat îmzekirin.

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî îro 13ê Îlona 2023an pêşwazî li şandeyeke Saziya Darayî ya Navdewletî bi serokatiya Rêvebirê Herêmî yê wê sazîyê Xawace Eftab Ehmed kir.

Li gorî daxuyaniyê Hikûmeta Herêma Kurdistanê, di civînê de, guftûgo li ser pêşxistina hevahengî û projeyên hevbeş di navbera Saziya Navdewletî ya Darayî ku endama Banka Navdewletî ye û aliyên pêwendîdar ên Hikûmeta Herêma Kurdistanê de, hate kirin. Piştê jî di bin çavdêriya Serokwezîr Mesrûr Barzanî de, di navbera Saziya Navdewletî ya Darayî û Desteya Veberhênanê ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê de rêkeftîneke hevkarîyê hat îmzekirin. Wek di di daxuyaniyê de hatiye, ev rêkeftin ji bo çîbicîkirina projeyekî çar salî ye ku derfetê peyda dike ji bo veberhênanê sektora taybet li Herêma Kurdistanê zêde bibe, bi taybetî di warên çandinî, pişesazî, navçeyên taybet ên aborî û enerjîya nûbûyî de. **Nerina Azad**

Kurdên Azeraycanê: Başûrê Kurdistanê mala kurdan e û divê em wek çavên xwe wê biparêzin

Kurdên Azerbaycanê dibêjin, Serok Barzanî û Partiya Demokrata Kurdistanê (PDK) karine doza Kurd bigihînin hemû cîhanê û gerek her kurdek li her cihekî be piştê Herêma Kurdistanê bigre ji ber kû vê heremê ala Kurdistanê pêl dide,

zimanê kurdî kar dike, ev herêm mala hemû Kurdan e.

Kurdê bajarê Baku yê Azerbaycanê Serokê Yekîtiya Civata Kurdên Azerbaycanê û sernivîsarê rojnama, Dîplomata kurd, Tahir Silêman ji malpera KDP.info re ragihand: "Li Azerbaycanê em bi çand û kulturê xwe ve girêdayî ne û em dixwazin wek Serok Mesud Barzanî bibin pêşmergeyê Kurdistanê. Gelê me bi çavê mezînişyar li Herêma Kurdis-

tanê dinhêrin. Em bawarin wekî helaqetîya navbera Azerbaycanê û Kurdistanê wê berdwambe. Westê Cenabê Neşîrvan Barzanî hatinê Azerbaycanê, Bakuyê hemû debaran ala Kurdistanê bilind pêl dida. Em bi ala sêregînî pir kêfxwaşbun. Em hîvîne wekî Nûnerê Kurdistanê zûtirê li Azerbaycanê vebe û ala Kurdistanê hertim pêl bide û gellên kurdên Azerbaycanê dilşabin."

Tahir Silêman wiha got jî: "Divê her kurdek li cîhanê piştewaniya Herêma Kurdistanê bike, her kurdekî dilsoz gerek piştewanê doza Kurdistanê be, ji ber ku niha Serok Barzanî û PDK dixwazin ev herêm parastî be û her kurdek li her cihekî dunyayê serfirazbe. Serok Barzanî li ser rê û rêbaza pîroz a Kurdistanê jiyana xwe xist xizmeta gelê Kurd û Kurdistanê. Xêncî Serok Mesud Barzanî tu hêzek, partîk dew û doza Kurdistanê Serxwebunê nake. Bijî Serok Mesud Barzanî, bijî Pêşmerge!"

Ji aliyê xwe ve, Serokê Navenda Çanda Kurdî "Ronahî" Zabit Mamadov got: "Serok Barzanî lêveger û rêberê gelê Kurd e ku li ser asta cîhanê ji bo mafên gelê Kurd kar dike û Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî jî li ser

heman rêbaz û bîr û baweriyê kar dike. Nêçîrvan Barzanî dema ku hat Azerbaycanê bi siyaseta xwe ya hekîm karî doza Kurdî bigihîne gelê Azerbaycanê."

Mamadov ji malpera KDP.info re got: "Kurdên Azerbaycanê bi hêvî ne ku

carekê Serok Barzanî bibînin. Li Azerbaycanê piştgiyê mezin ji Herêma Kurdistanê re heye, ji ber ku Herêma Kurdistanê mala kurdan e û divê em wek çavên xwe wê biparêzin." Herwiha got: "Tiştê ku em pê serbilind in ew e ku Hewlêr bûye paytexta dîplomatîk a navçeyê, ku di dîrokê de tiştêkî mezin e. Gelek kes hebûn ku demekê dixwestin kurdan tune bikin, niha jî dibînin ku Kurd siyasatê dikin û welatê xwe ava dikin." **KDP.info**

Muxaberata Esed gule bi ser xwepêşanderan de reşand

Hate ragihandin ku hêzên rejîma Sûriyê, gule bi ser xwepêşanderên Siwêdayê de reşandine ku ev 24 roj in protestoyên dijî rejîma Esed didomînin.

Malpera Siwêda 24ê ragihandiyê ku ji hundirê avahiya Partiya Beasê hêzên muxaberata Sûriyê gule bi ser xwepêşanderên ku hewl didan careke din bikevin avahiyê de, reşandine.

Li gorî zanyariyan di encama gulebaranê de, herî kêm 3 kes birîndar bûne ku dibe hejmar hîn zêdetir jî bibe. Birîndar bo nexweşxaneyên Şehba û Siwêdayê hatine veguhestin.

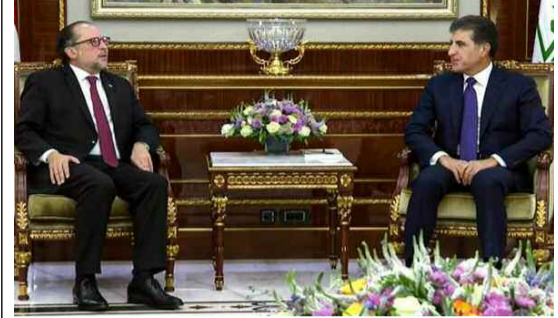
Çavdêriya Mafên Mirovan a Sûriyeyê (SOHR) piştî bûyerê ragihand, komeke mezin ji xwepêşanderan tevî oldaran berê xwe dane avahiya partiya Beasê. **PeyamaKurd**

Wezîrê Derve yê Awusturya ligel berpîrsên payebilind ên Herêma Kurdistanê dicive

Wezîrê Derve yê Awusturya Alexander Schallenberg li Hewlêrê ligel Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî civiya.

Wezîrê Derve yê Awusturya Alexander Schallenberg li Hewlêrê yekem civîna xwe ya

fermî, bi Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî re kir.

Got jî ku, biryar e piştî civînê, Wezîrê Derve yê Awusturya Alexander Schallenberg serdana korbenda aborî ya di navbera Herêma Kurdistanê û Awusturya de bike û piştî bi Serok Mesûd Barzanî û Serokwezîr Mesrûr Barzanî re bicive.

Pemanêrê diyar kir, niha Ofîsa Bazirganî ya Awusturya li Hewlêrê heye û di hevdiîtinên îro yê li gel berpîrsên bilind ên Herêma Kurdistanê de, dê behsa şewaz û mekanîzma vekirina Konsulxaneyê Giştî ya Awusturya li Hewlêrê bê kirin.

Wezîrê Derve yê Awusturya Alexander Schallenberg şeva borî bi serdanekê gihîştibû Hewlêrê.

Nerina Azad

Sefîn Dizeyî: Veberhênerên Awusturya'yê hewla bidebstixistina derfetên veberhênana li Herêma Kurdistanê didin

Berpîrsê Fermangeha Pêwendiyên Derve yê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Sefîn Dizeyî diyar kir, pêwendiyên bihêz di navbera her du gel û hikûmeta Nemsayê û Kurd û Hikûmeta Herêma Kurdistanê de heye û got, veberhênerên Nemsayê hewla bidebstixistina derfetên veberhênana li Herêma Kurdistanê didin. Sêşemê 12ê Îlona 2023an, Berpîrsê Fermangeha Pêwendiyên Derve yê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Sefîn Dizeyî li ser serdana

Wezîrê Derve yê Awusturya'yê Alexander Schallenberg bo Herêma Kurdistanê, ji K24ê re ragihand, berê û niha pêwendiyêke bihêz di navbera her du gel û hikûmeta Awusturya û Kurd û Hikûmeta Herêma Kurdistanê de heye. Sefîn Dizeyî tekez kir ku Awusturya û gelê wê di rabirdûyê de ji aliyê soz û rêzgirtina li doza rewya ya gelê Kurd, pêwendiyêke wan a bihêz ligel gelê Kurd û Kurdistanê hebûye.

Herwiha destnîşan kir, Wezîrê Derve yê Nemsayê Alexander Schallenberg sibe çarşemê 13ê Îonê, dê ligel Serok Barzanî, Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî û Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî û Cîgirê Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Qubad Talebanî hevdiîtin bike. Berpîrsê Fermangeha Pêwendiyên Derve yê Hikûmeta Herêma Kurdistanê bal kişand ser wê yekê ku hejmarek veberhêner û karsaz ligel Wezîrê Derve yê Awusturyayê ne û beşdarî konferanseke biçûk dibin, ku zêdetir li ser nasandina aliyê aborî yê Nemsayê û Heêrma Kurdistanê û dîtin derfetên sermayeguzariya kompaniyên Nemsayê li Herêma Kurdistanê ye. Îşev 12ê Îlona 2023an, Wezîrê Derve yê Awusturyayê Alexander Schallenberg bi serdanekê fermî bi rêya Balafirgeha Navdewletî ya Hewlêrê gihîştê Herêma Kurdistanê. Wezîrê Derve yê Awusturya ji aliyê Berpîrsê Fermangeha Pêwendiyên Derve yê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Sefîn Dizeyî û hejmarek ji berpîrsên din ên hikûmî ve pêşwazî lê hat kirin û sibe çarşemê dest bi civînên fermî dike.

Nerina Azad

Mesrûr Barzanî bi Wezîrê Derve yê Awusturyayê re civiya

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî bi amadebûna Cîgirê Serokwezîr Qubad Talebanî, îro 13ê Îlona 2023an pêşwazî li Wezîrê Derve yê Awusturyayê Alexander Schallenberg û şanda pê re kir.

Wezîrê Derve yê Awusturyayê Alexander Schallenberg îro pêştir ji K24ê re gotibû: "Ez li gel şandeke mezin a bazirganiyê li vir im ji bo pêşxistina pêwendiyên bazirganî li gel Herêma Kurdistanê û Iraqê. Di vê serdanê de gelek mijarên me hene ku em dixwazin gotûbêj bikin."

Herwiha got: "Pêwendiyên me rasterast li gel Iraq û Herêma Kurdistanê di çend waran de hene, kompaniyên Awusturya li vir in û veberhênanê dikin. Karsazên Awusturyayê dixwazin zêdetir û karê xwe li vir bipêş bixin ku ev jî armanca me ya

ligel Iraq û Herêma Kurdistanê ye."

Got jî: "Min duhî Balyozxaneyê Awusturya li Bexdayê vekir. Em ê

gavên din jî bavêjin. Hêvîdar im gava pêş me, vekirina konsulxaneyê li Herêma Kurdistanê be." **Nerina Azad**

"Mirovê jêhatî di her tiştî de jêhatî ye"

Talent... Her kesek jêhatîbûna xwe heye û ew bi awayê xwe xwe diyar dike. Badilheva ne hatiye gotin ku "Talent diyariya Xwedê ye." Kesek baş xêz dike, kesek di werzîşê de serfiraz dibe, hinek xweş distirên, kesek muzîkjenê jêhatîye, helbestên xweş dinivîse. Her kes dikare ji yê din çêtir tiştek bike. Çiqas caran em rasti kesên wiha ten, ew li nêzî me dijîn. Gava meriv li mirovên jêhatî dinêre, meriv têdigihîje ku ti sînorek ji îmkanên meriv re tune û ger hûn dixwazin tiştek bi dest bixin, hûn ê piştî gelek hewildana bigihîjin armanca xwe.

Di civaka me ya kurdên Gurcistanê de jî gelek kesên jêhatî hene. Yek ji wan şarezayan wênekêş, lîstikvana film û şanoyê, diya sê zarokan xanima ciwan Înna Kerem Aloyêva ye. Înna Kerem di malbetek ezdiyên ji bereka Reşan de 10 îlona 1977 sale, li bajarê Tbilîsî ye ji dayîk bûye. Bi vî awayî ew bi kurtî behsa xwe dike: "Ji zarokatiya xwe ve, min ji xêzkirinê hez dikir, piştî qedandina dibistanê ez ketim Lîceya Hunerê ya Gurcistanê ya bi navê Toîdzê, li ser Fakulteya Hobelênê. Sê zarokên min hene, ji ber ku biçûk bûn, min nikarîbû karê xwe yê hezkirî bidomînim, niha ew mezin bûne û ez karê xwe berdewam dikim. Di demek nêzîk de ez xwe amade dikim ku pêşangeha xwe ya kesane çê bikim. Herwiha ez û kurê xwe beşdarî reklam û filman dibin."

Înna xanim tabloyên bêhempa yê xweşik diafirîne, û ji bilî wê, ew gobelêna- xaliyan çêdike. Dibê bê gotin gelek derhênerên biyanî û gurcî Înnayê û kurê wê vedixwînin ku beşdarî kişandina filman bibin.

Xuyaye ji ber celebê wê yê tîpaja jina Rojhilatî, ji ber şiyarên wê yê ku wan di wê de didît, ew gelek caran tê vexwendin ku di film û reklaman de bilîze. Beriya 3 -4 salan Torinê kurê Înna yê yekem car di filma "Keçên Rojê" ya derhênerê Firansî de roleke sereke lîstiyê, vê demê Torin 8 salî bû, Înna xwe jî di epîzodan de beşdar bûye. Fîlm li ser karesata Şengalê bû, çîroka keç û xortên Êzîdî ku aliyê DAIŞê ve hatin revandin. Fîlm "Keçên Rojê" gelek xelatên navneteweyî vergirtin. Piştî wê, Înna û kurê wê ji bo kişandina li filman de vedixwînin di filmê brîtanî "Fatima keça Muhamed", di filmê Hindî "Saira", di filmê Hollywoodê de "Forsaj-9", ku yek ji beşên wê li Tîblîsê hatiye kişandin, di Filmê Îranî "Reva ji Îranê", di Filmê gurcî "Hevalên jina min", di reklamên Ravi û Toto Casino.

Înna dibêje ku wan dîsa di çend filman de lîstine ku navê wan nayê bîra wê. Qeder bi vî awayî deriyên xwe vedike û divê mirov bikaribe ji vî şansê sîd werbigire. Ez texmîn dikim ku stêrkek nû ya Înna yê û kurê wê hêdî hêdî dê diha şewqvede. Di nav gelê me de gotinek xweş heye "Dar li ser koka xwe şîndibe!" Kî dizane di pêşerojê de Torinê kurê Înna xanim dê bibe aktorek navdar.

Werin em vegerin ser berhemên wê yê hunerî. Şewekar Înna Kerem ji zarokatiya xwe ve dest bi wênekêşiyê kiriye. Xebatên wê ji hêla temaşevana ve bi balkêşî tîn şopandin. Dema ku hûn li nexşeyên wê dinêrin, hûn dikarin fêhm bikin ku ew bi rastî pir xêzkirinê hez dike û ew tevahiya giyanê xwe dixwe nav wan berhemên xwe

Hejayê gotinêye ku di nav kurdan da kevneşopîya tevnikirina xalîce û berik pir pêşketî bû û taybetmendiyên tevnên kurdî bercav ji yê mîletên din tîn cuda kirin. Dibê bê gotin şewekara meye navdar Besê Ceferova bi hostatîke mezin wêne ê xaliyan (gobelênan) çê dikir, lê mixabin ber nexweşiya xeder, beriya çend salan pêşwext koça dawî kir. Ewê pey xwe re gelek xebatên hêja hiştin bi taybet gobelên, Bi rastî, min bawer nedikir ku dê paşgirên xebata Besê xanim hebîn. Li Gurcistanê gelek hunermendên me yê kurd hene, lê bes Înna xanim bi nexş û rengên gelêrî xemilandî gobelên çê dike. Her weha di xebatên wê de nîşanên kurdî ye resen bala temaşevana dikşîne. Di nav berhemên Înna yê de tabloyên ser babeta kurdî ciyê taybet girtine. Di wêneyên wê de kurd bi cil û bergên gelêrî bi rengîya xwe berbiçavîn. Dibê bê gotin ji wan berhemên yek zêdetir balkêşe, ew li ser babeta komkujîya Şengalê ye. Di tabloyê xwe de hunermend êş û azara êzdiyên Şengalê tîne berçavan. Bê guman, bêyî piştgiriya malbatê, ne hêsan e ku hûn tiştê ku hûn jê hez dikin bikin. Ji Înna re ji dê diwartir biya ku bigihîje serfiraziye eger ku mêr û zarokên wê piştgiriya wê nekirana.

Ez ji yek taybetmendîya karakterê Înnayê hez dikim, ew pir bi mebest e, qet ranawest e, nasekin e, bi tiştên ku jê hez dike mijûle, ji zehmetiyên natirê. Înna wext dibîne ku bi awayekî çalak di jîyana civaka me de ji cîh bigire.

Pir xweş e hebûna mirovên jêhatî wek Înna xanim, jiyana me dixemilîne, motîvasyonek e ku meriv çêtir bibe ku hin xêrê bide malbat, civakê. Beriya her tiştî, dibê ku em pîşeyê rast li gorî dilê xwe hilbijêrin, pêş bixin û zêde bikin. Bi xwe û jêhatîbûna xwe bawer bikin!

Baweriya me ewe ku di pêşerojê de jî Înna xanim wê ked û hevildana xwe bi erfirandinên mezin pêşve bibe, çî jî şertekî bîngêhîn ye serketinê ye. Hêvî dikim ku Înna ya delal bi erfirandinên xweşik me hê bêtir şa û kêfxweş bike û zûtrîn dem pişengeha wê dê were lidarxistin. Di pêşerojê de bi hunerê xwe, bi kar û çalakîyên xwe gelê kurd li cîhanê bide nasandin.

Mesrûr Barzanî: Min ji Serokomar daxwaz kir ku wek parêzvanê destûr desthilatên xwe bikar bîne

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî derbarê civîna îro ya ligel Serokomarê Iraqê Letîf Reşîd de ragihand, "Min ji Seroko-

mar daxwaz kir ku wek parêzvanê destûrê desthilatên xwe bikar bîne."

Serokwezîr Mesrûr Barzanî li hejmara xwe ya tora civakî X (Twitter) derbarê naveroka civîka ligel Serokomarê Iraqê de nivîsî: "Me îro ligel Serokomarê Iraqê Letîf Reşîd pêwendiyên di navbera Hewlêr û Bexdayê de, rewşa Kerkûk û Şingalê û pirsgrêkên darayî gotûbêj kirin."

Serokwezîr Mesrûr Barzanî got jî: "Min ji Serokomar daxwaz kir ku wek parêzvanê destûr desthilatên xwe bikar bîne." **KDP.info**

Şoreşa Îlonê, pêngava vejînê ya Têkoşîna Netewî ya Kurd di salvegera 62 mîn de, zîhniyeta dewleta Iraqê ya berdewamiya xiyanetê

Îro salvegera Şoreşa Îlonê ye ku di 11 ê Îlona 1961'an de li Başûrê Kurdistanê di bin serokatiya rêberê nemir ê kurdan Mela Mistefa Barzanî de dest pê kir. Ev şoreş berxwedaneke mezin, şoreşeke vejînê û pêngava despêkê bû li dijî planên herêmî û navneteweyî yên ji bo tinekirina nijada kurd.

Şoreşa Îlonê ne tenê li dijî rejîma Baas, li dijî îxaneta di nava Kurdan de jî hate meşandin. Piştî 62 salan em dibînin ku dîrok xwe dubare dike. Dewleta Iraqê dîsa li hemberî kurdan şovenîst e û vê carê jî PKK bûye pêşengê xeta îxanetê ya Îbrahîm Ehmed. Çawa ku Îbrahîm Ehmed li kêleka rejîma Baas bi çekan êrîşî Şoreşa Îlonê kir, vê carê jî PKK ê û neviyên wî heman erk girtine ser milê xwe.

Vegera Barzanîyê nemir ya ku qedera kurdan guhertî

Mele Mistefa Barzanî ku di sala 1946'an de Serfermandarê Komara Kurdistanê bû, piştî têkçûna Komarê ligel Pêşmergeyan dest bi meşa dirêj kir, li çemê Arasê bihurîn û derbasî komara Sovyetî bûn.

Dema ku li Kurdistanê û li derveyî Kurdistanê xebatên netewî berdewam bûn, di sala 1958'an de li Iraqê bi bandora Tevergera Kurdistanê guhertinek îdarîya Hikûmetê pêk hat. Ebdulkerim Qasim dest danî ser îadereya dewletê. Rêveberiya Iraqê ya di bin serokatiya Ebdulkerim Qasim de ragihand ku ew ê di serî de bi pirsgrêkên bingehîn ên Iraqê û bi taybet çareseriyê pirsgrêka Kurd-Kurdistanê re mijûl bibin. Ji bo vê yekê jî Serokê Kurdistanê Mele Mistefa Barzanî vexwendibû Iraqê. Her çiqas gumanên Mele Mistefa Barzanî li

ser vê vexwendinê hebûn jî bi cesaret qebûl kir. Û cenabê wî vegeriya Iraqê.

Vê vegera Barzanîyê nemir ne tenê Başûrê Kurdistanê, çarenûsa her çar parçeyan guhert. Vejîna li her derê, Rojava û Bakurê Kurdistanê jî di nav de, bi pêvajoya ku Barzanîyê Nemir li Rojhilata Navîn daye destpêkirin ve girêdayî ye.

Zimanê Kurdî bû zimanê fermî û makezagon guherî

Piştî ku Serokê Kurdistanê Mele Mistefa Barzanî hatî Kurdistanê, hikûmeta navendî ya Iraqê PDK wek partiyeke fermî legal qebûl kir. Destûra Bingehîn de guhertin pêk anî. Di makezagona nû de li şûna dewleta unîter, sîstema dewleteke nemerkezî, piralî hat qebûl kirin. Hate qebûl kirin ku Iraq ji neteweya Erebb û Kurd pêk tê û zimanê Erebbî û Kurdî jî du zimanên fermî yên dewletê ne.

Li gorî vê makezagona nû Kurd li Kurdistanê dikarin serweriya îdarî bikin. Ev dihat wateya ku xweseriyê Kurdan qebûl dikin.

Ev pêşketin dihat wateya destkefteke mezin a siyasî ya neteweya Kurd, PDK û serokê wê beriya Şoreşa Îlonê ev bi dest xistibû.

Ev guhertin û destûra nû li seranserê Kurdistanê bû cihê kêfxweşiyê û bi coş û dilgeşî piştgirî lê hat kirin.

Şoreşa Îlonê li dijî şovenîzma Ereban despêkir

Mixabin 2 sal piştî çêkirina Destûra Nû, nijadperestên erebên Iraqê dest bi dijayetî ya Peymanê kir û fikra dewleteke erebbî ya yekbûyî ji nû ve zindî bû.

PDK ê jî bo van geşedanan

amade bû, di 11 ê Îlona 1961 an de di bin serokatiya Mele Mistefa Barzanî de Şoreşa Millî ya Îlonê da destpêkirin. Şoreş ne tenê di qada leşkerî de, di qada dîplomatîk, çandî û siyasî de jî hate meşandin. Ne tenê Kurd, xiristyan û pêkhatiyên din ên li Kurdistanê dijîn, ku dixwestin ji bindestiya dewleta Erebb a Iraqê rizgar bibin, piştgirî û tevî bûnek mezin dan vê şoreşê.

Şoreşa Îlonê serkeftinên mezin bi dest xist. Lê mixabin nekarî xwe ji xiyaneta navxweyî rizgar bike û serkeftinên wê sînordar man. Di sala 1966'an de aliyekê bi nîqaşên çepgir ên ku dixwestin di nava PDK ê de nakokiyên çêbibe û dest bi xiyaneta sala 1966'an kirin. Ev koma bi serokatiya Îbrahîm Ehmed û Celal Talebanî li kêleka dewleta Iraqê li dijî şervanên Şoreşa Îlonê çek bikar anîn.

Tevî ku hevsengiya hêz û xiyaneta bi rejîma Iraqê re, Şoreşa Îlonê ya bi pêşengiya PDK ê rêve çuyî dewleta şovenîst a Iraqê têk bir. Di 11 ê Adara 1970 an de piştî têkoşîna 9 salan ya Şoreşa Îlonê ji bo Kurdistanê Başûr xweserî bi dest xist.

Dewleta Iraqê û hevkarên wê yên navdewletî xweserîya Kurdan ya ku bi şoreşa Îlonê bi dest xistibû bi Peyman Cezayîra 1975'an ji nav bir, lê PDK ê piştî salekê Şoreşa Gulanê da despêkirin û em gîhandinê wê qûnaxa dewletbûnê.

Xeta îxaneta 1966 an hê jî didome

Lê çî dibe bila bibe, Şoreşa Îlonê bû binyatê hemû şoreşê Kurd û neteweya Kurd ji gorê derxist û zindî kir. Îro bilindbûna dengê Kurdan li Rojhilata Navîn hebûna xwe deyndarê Şoreşa Îlonê ye.

Lê îro piştî 57 salan em dibînin ku dîrok ji nû ve xwe dubare dike. Dewleta Iraqê hê jî bi zihniyeteke şovenîst dixwaze destkeftiyên kurdan ji nav bibe. Xeta îxanetê ya Îbrahîm Ehmed jî ji aliyê YNK û PKK ê ve tê domandin. Xuya ye ku tevgera Barzanî û PDK dê dîsa dest bi pêvajoyeke şoreşgerî li dijî xeta îxanetê bike. Wê serdemê rexmê şovenîzma Erebb û îxaneta navxweyî şoreş çawa bi serkeftî bû; îro jî bi heman erke re rû bir û ye û wê xeta azadî û serxwebûnxwaz a Kurd biserkeve. **darkamazi.info**

Wezîrê Derve yê Awisturyayê: Em hewl didi ku nûneratiya xwe li Herêma Kurdistanê vekin

Wezîrê Karên Derve yê Awisturyayê Alexander Schallenberg ragihand ku ew dixwazin li Herêma Kurdistanê veberhênanê bikin.

Wezîrê Karên Derve yê Awisturyayê Alexander Schallenberg bi şandeyeke bazirganiyê re hat Herêma Kurdistanê. Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî û Alexander Schallenberg îro Çarşema 13.9.2023 li Hewlêrê civiyan.

Pêwendiyên Awisturyayê yên bi Iraq û Herêma Kurdistanê re, pêwendiyên Hewlêr û Bexdayê, koçberiya neyasayî ya ber bi Ewropayê ve û pêşhatên dawiyê yên navçeyê hatin gotûbêj kirin.

Nêçîrvan Barzanî di civînê de bal kişand ser pêwendiyên dîrokî yên her du aliyên û pîrozbahî li Schallenberg kir ku dubare balyozxaneya Awisturyayê li Bexdayê vekir.

Nêçîrvan Barzanî piştgrîya Awisturyayê ya ji bo Herêma Kurdistanê û berdewamiya geştên asmanî yên rasterast yên di navbera Viyana û Hewlêrê de bilind nixand.

Serokê Herêma Kurdistanê ji Wezîrê Karên Derve yê Awisturyayê xwest ku nûneratiya xwe li Herêma Kurdistanê jî vekin.

Nêçîrvan Barzanî herwiha diyar kir ku Herêma Kurdistanê amade ye di her warî de pêwendiyên xwe bi Awisturyayê pêş bixe.

Wezîrê Karên Derve yê Awisturyayê jî eşkere kir ku welatî wî girîngiyê dide pêwendiyên bi Iraq û Herêma Kurdistanê re û got ku ew hewl didin nûneratiya xwe li Hewlêrê vekin.

Alexander Schallenberg herwiha tekez kir ku sektora taybet a welatî wî dixwaze ku veberhênanê li Herêma Kurdistanê bike.

Herdu alî hevnerîn bûn ku aramiya siyasî û ewlehiyê ji bo rakêşana sermayeguzariya biyanî û pêşketina aborî girîng e.

Derbarê koça nayasayî de jî her du aliyên tekez kir ku ji bo rûbirûbûna koça nayasayî, divê hevahengî di navbera welatên Ewropa û navçeyê de hebe.

Têkildarî pirsgrêkên di navbera Hewlêr û Bexdayê de jî Nêçîrvan Barzanî bal kişand li ser wê yekê ku pêwîst e pirsgrêk li ser bingeha destûrê bêne çareser kirin û sîstema federalî bi temamî were çêkirin.

Herwiha çend mijarên din jî ku ji bo herdu aliyên girîng in hatin gotûbêj kirin. **KDP.info**

Mesrûr Barzanî: Ji bo çareserkirina pirsgirêkan emê serdana Bexdayê bikin

Serokwezîr Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî ji bo çareserkirina kêşe û pirsgirêkan, serdana Bexdayê dike û ligel aliyên siyasî yên Iraqê dicive.

Serokwezîr Mesrûr Barzanî di merasima lêxistina zengilê sala nû ya xwendinê li Hewlêrê di gotarekê de got: "Em bi niyaz in ku serdana Bexdayê bikin û hewl bidin bi awayekî aştiyane kêşeyên xwe çareser bikin. bihna me ya fireh, nayê wateya lawazbûna Herêma Kurdistanê, lê xema me ye ku rê nedin kêşe ber bi riyake din ve biçin. Em dixwazin pirsgirêkan xwe bi rêyên aştiyane çareser bikin û hemû mafên gelê Kurdistanê ên aborî û mafên wî yên destûrî misoger bikin."

Da zanîn jî: "Em dixwazin serdana aliyên siyasî yên Bexdayê bikin û bizanin çima bi vî rengî bersiva gelê Kurdistanê tê dayîn. Dema gelê Kurdistanê hemû xelkê hembêz kir, me hêvî dikir ku hemû Iraqî jî berevaniyê li maf û sayesteyên gelê Kurdistanê bikin. Em dixwazin bizanin çima siyaseta birçîkirina gelê Kurdistanê dimeşînin. Em di wê baweriyê de ne ku serkeftina Herêma Kurdistanê, serkeftina tevahiya Iraqê ye."

Serokwezîr Mesrûr Barzanî got: "Di serdanên berê yên bo Bexdayê de, me gelek rêkeftinên baş ligel Serokwezîr pêk anîne û em di wê baweriyê de ne ku ev rêkeftin dê bibe sedema aramiya zêdetir li Iraqê û pêşketina welatê me. Lê mixabin rê li wan hat girtin û nehîştin ew peymanên me yên bi Serokwezîr re pêk bînin, bikevin warê cibicîkirinê. Lê em careke din alîgirê dîtina çareseriyekê ne, lewma di serdana xwe ya bo Bexdayê de emê hemû hewlên xwe bidin ji bo çareserkirina pirsgirêkan bi awayekî aştiyane."

Nerina Azad

EFRÎN - MÎTê bijîşkekî Kurd desteser kir

Dezgeha Îstixbaratê ya Tirkiyeyê (MÎT) li bajarê Efrînê bijîşkekî Kurd desteser kir û ji bo cihekî ne diyar bir.

Çalakvanê Efrînî Mistefa Şêxo ji Tora Medyayî ya Rûdawê re ragihand ku Dezgeha Îstixbaratê ya Tirkiyeyê (MÎT) li bajarê Efrînê yê Rojavayê Kurdistanê bijîşkê Kurd Lezgîn Salih desteser kiriye.

Çalakvanê Efrînî Mistefa Şêxo da zanîn ku roja sêşemê, Dezgeha Îstixbaratê ya Tirkiyeyê (MÎT) Lezgîn Salih ji mala wî ya li Efrînê desteser kiriye.

Mistefa Şêxo diyar kir ku sedema desteserkirina wî nayê zanîn.

Bijîşkê Kurd Lezgîn Salih, pisporê nexweşiyên dil e û xelkê gundê Kurzêlê yê nahiyeya Şerawayê ye.

Çekdarên grûpa Ehrar El-Şerqiye jî roja 29ê Gulana 2018an Lezgîn Salih revandibûn û dest danibûn ser mal, klînîk û hemû amûrên wî yên bijîşkiyê.

Ew piştî ku fidye hatibû dayîn, roja 16ê Hezîrana 2018an hatibû berdan. **darkamazi.info**

Ji Evîna Rojên Kevin: Ez û Şoreşa Barzaniyê Nemir

Di sala 1963an de, temenê min dor 10-11 salan bûn. Bi tenê radyoya me li gund hebû. Antêla wê li ser odê bû, betariya wê mezin bû, gelek caran problemên wê çêdibûn; tayê wê diqetiya, lempeyên wê dişewitîn.. Bavê min an apekî min dibirin Qamişlo cem Papazyan, yekî ermenî bû, hosteyê çêkirina radyoyan bû, çê dikirin û vedigerand. Ew radyo di odê de li ser refîkekê danîni bû, ku vemirî ba, paçek bi ser de dadikirin da ku toz negire û paqij bimîne.

Oda me ji zilamên gund û mêvanan vala nedibû.. Zilam li ser du rêzên kulavên himberî hev, hin çarmêrkî rûdiniştin, hin pala xwe dida palgehan û di nav axafînê re çixare ji qutiyên xwe dipêçan.. Dûyê çixareyên wan bi ser serê wan de bilind dibû û di nav re her yekî pesnê tûtina xwe dida.. Hina digot; tûtina min a Xursa Navê ye, lê hinekî sert e, hina digot ya min a Nihê ye, lê hinekî yewaş e.. hina li wan vedigerand; tûtina Mûşê ji tevan xweştir e.. Û bi kişandina çixareyan û vexwarina qehweya tal re axaftinê ji aş û bajar, Serxet û Binxet û nûçeyên şoreşa Barzanî û pêşmergeyan destpê dikir..

Min û birayê xwe (Remezhan), ye ji min biçûktir, di nav xizmeta wan mêvanan re, me bi wan re li van êzgeyan guhdarî dikir; Yêrîvan an (Yêrîvan xeber dide), (Pekî Îran), (Kermenşah), (Qesra Şêrîn), (Êzgeya Kurdî li Bexa), (Beşê Kurdî li radyoya Qahîreyê). Lê ji tevan bêtir, wan zilaman li (Dengê Kurdistanê), guhdarî dikir. Her sibeh û êvar bavê min, mirov û cîranên me di demên taybet de li Dengê Kurdis-

Konê Reş

tana Iraqê guhdarî dikirin, da ku saloxên Şoreşa Mele Mustefa Barzanî û pêşmergeyên wî zanibin..

Tevî teşwîşê û nezelaliya dengê radyoyê û nefêmkirina wan baş ji nûçeyan re, piştî ku nûçe bidawî dibûn, her yekî ji wan zilaman li gor hezkirin û dilxwestina xwe ji pêşmergeyan û Barzanî re, pesnê wan didan û kêfxweşiya xwe bi germî ji Şoreşa Barzanî re tanîn ziman û ji hev re digotin; îro pêşmergeyan wêranî û afatî bi serê cêşa (Artêş) Iraqê de aniye.. Mêr wek wan nîn in.. ku kesî me hebe Mele Mustefa Barzanî ye.

Gelek caran bavê min ji wan zilaman re digot: Min nav ji navê Mele Mustefa Barzanî xweştir nedîtiye.. Ji ber wê hezkirina wî ji Mele Mustefa Barzanî re hez Mele Mustefayê Hilêliyê jî dikir.. Di sala 1966an de, dema ku birayê min î navê çêbû, navê wî kir (Mustefa), ji eşqa navê Mele Mustefa Barzanî re.

Xelkên gund bi germî hez Mele Mustefa Barzanî û pêşmergeyên wî dikirin.. çîroka serhildana wî li ser

zardevê xelkên gund bû.. Xortên gund divêbûn bibin pêşmerge û ji hev re digotin; ji bedêla ku em leşkeriya rêjîma Sûriyê bikin û di eniyên şerê Cihûyan an di qaçaxiya li ser vî sînore di navbera Serxet û Binxetê de bi gule û mayînen Tirkî bêne kuştin, na, bela em di ber Mela Mustafa Barzanî de bêne kuştin, çêtir e.. Ma Abdulsalam Arif çi dozê li Mela Mustafa dike.. Ew jî misilman e.. Bi Xwedê ji wan misilmantir e.. dixwaze di mala xwe de, bi xelkên xwe re bi selametî bijî.. Ma çi dozê lê dikin..?!

Wek ku min gotiye xortên gund jî, doz li bav û birayên xwe dikirin ku herin Şoreşê û bibin pêşmergeyên Barzanî. Yek ji wan apê min Mihemed bû, ku niha bûye Hecî Mihemed. Wî, ji bavê min re digot; Keka! ji min re tivingekê bikire ez ê herim bibim pêşmergeyê Barzanî. Şikriyê Berfo jî, ji bavê xwe re digot; Yabo! Tivingekê ji min re bikir ez ê herim bibim pêşmerge.

Hingê nû min û birayê xwe, navê pêşmergeyan dibihîst û ji ber pesindana zilaman ji mêraniya wan re, me di nav xwe de wateya navê pêşmerge wiha şirove dikir û ji hev re digot: Mêr mêr e, lê pêşmerge yanî ewên ku li pêşiya mêran e.. Anku ji mêran mêtir in.

Ne ku xelkên gundê me tenê di vî rewşê de bûn, belê piraniya gundên kurdan li Cizîrê di vî rewşê re derbas dibûn. Morala Kurdan bi wê şoreşê gelekî mezin bû û hêviyên wan pê bilind bû.

*- Ji pirtûka min bi navê: Ji Evîna Rojên Kevin: (Beşek ji romana jiyana min/ 300 rupel e). Amade ye ji çapê re.

Diakurd êrîşên nijadperestî yên li dijî parlementer û parêzvanê mafên mirovan Sezgîn Tanrikulu bi tundî şermezar dike

Di daxuyaniya Konfederasyona Kurdên Diyaspora (DIAKURD) de wiha hat gotin: "Em êrîşên nijadperest ên li hemberî parlementer û parêzvanê mafên mirovan Sezgîn Tanrikulu bi tundî şermezar dikin."

Di daxuyaniya Konfederasyona Kurdên Diyaspora (DIAKURD) de wiha hat gotin: "Em êrîşên nijadperest ên li hemberî parlementer û parêzvanê mafên mirovan Sezgîn Tanrikulu bi tundî şermezar dikin."

Konfederasyona Kurdên Diyaspora (DIAKURD) bi daxuyaniyeke nivîskî piştgirî da Tanrikulu.

Di daxuyaniyê de hat gotin, "Em êrîşên nijadperest ên li hemberî parlementer û parêzvanê mafên mirovan Sezgîn Tanrikulu bi tundî şermezar dikin" û ev tişt hatin gotin:

Di demekê de ku dewleta Tirkiye bo pîrozkirina 100 saliya xwe propagandayê dike, em dibin şahidê binpêkirinên mafên mirovan û nijadperestî yên li dijî gelê Kurd û kêmayetiyên. Kesên li hemberî neheqiyên têdikoşin bi gef û êrîşan dibin hedefê aliyên nijadperest û faşîst.

Yek ji navên ku ji aliyê nijadperestên tirk ve tê hedefgirtin birêz Sezgîn Tanrikulu ye. Tanrikulu bi têkoşina xwe ya hiqûqî di serdema serokatiya wî li Baroya Amedê û piştî ku bû parlementer

jî hem li Tirkiye û hem jî li derveyî welat bû dengê kesên ku rastî neheqiyên bûne. Wî di têkoşina hiqûqî ya ku li qada navneteweyî da destpêkir de gelek doz bi ser xist û xelata Kennedy girt. Yek ji van bûyeran jî gotina "Artêşa Tirk 15 gundî ji helikopterê avêtine" bû û ev bûyer ji aliyê Dadgeha Mafên Mirovan a Ewropayê (AİHM) ve jî hate piştrastkirin.

Ji ber vê sedemê ew ji aliyê gelek komên nijadperest û heta serokomarê tirk Recep Tayyip Erdogan jî bi awayekî eşkere tê hedefgirtin. Ew êrîşên narewa weke doza parêzer û serokê Baroya Amedê Tahîr Elçî ku ji aliyê

hêzên paramîlîter di sala 2015 hate terorkirin, tê berçav.

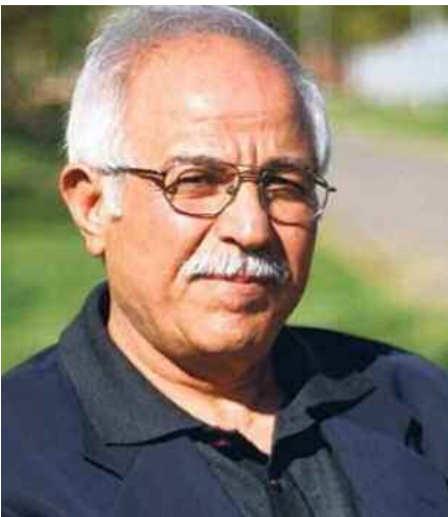
Niha jî hêzên tarî dixwazin dengê Tanrikulu qut bikin. Ji ber vê sedemê ew rastî êrîşên nijadperest ên gelek aliyên tê û bi awayekî eşkere tê hedefgirtin.

Em van êrîşan bi tundî şermezar dikin û bang li civaka navneteweyî dikin ku li dijî nijadperestiya ku li Tirkiyeyê roj bi roj zêde dibe bisekinin û Sezgîn Tanrikulu û kesên wek wî biparêzin.

Nijadperestî sûcê dijî mirovahiyê ye û divê bi tundî bê şermezarkirin.

Konfederasyona Kurdên Diaspora - Diakurd. **Nerina Azad**

Şoreşa Neteweyî ya Îlonê encama serhildanên neteweyî ye...

İbrahim GUÇLU

Neteweya kurd, 200 sal e ku ji bona çarenivîsiya xwe û dewleta xwe ava bike xebat û têkoşîna millî dimeşîne. Dema ku Şoreşa Neteweyî ya Îlonê li Başûrê Kurdistanê dest pê kir, 150 sal bû ku têkoşîna neteweya kurd ji bona çarenivîsiya xwe dom dikir.

Şoreşa Neteweyî ya Îlonê, di sala 1961an de li ser bingeh û ceribandînan serhildan û têkoşîna neteweyî yê Kurdistanê qewimî.

Di Şoreşa Neteweyî ya Îlonê de, nefesa Serhildana Şêx Ubeydullah Nehrî, Mîrê Botan, Simko Axayê Şikakî, serhildana 1925an a di bin serokatiya Xalid Begê Cibrî û Şêx Seîd Efendiyê Pîranî de hatiye meşandin, Serhildana Agriyê ya ku di bin serokatiya Îhsan Nûrî Paşa de hatiye meşandin, heye.

Şoreşa Neteweyî ya Îlonê ji van hemû tevgerên millî û serhildanên millî sûd wergirt.

Şoreşa Neteweyî ya Îlonê encama ceribandînan, çanda Dewleta Kurdistanê ya Mehabadê ye

Şoreşa Neteweyî ya Îlonê çewa ku encama xebat û têkoşîneke dîrokî û dirêj e; di heman dem de encama amadekariyêke mezin e jî.

Ji bona Şoreşa Neteweyî ya Îlonê amadekariyêke mezin hebû. Serok Mele Mistefa Barzanî û hevalên wî li Yekîtiya Sovyetan û di qada navneteweyî de xebatek xurt û bi plan meşandin.

Şoreşa Neteweyî ya Îlonê, ji şoreş û serhildanên Kurdistanê yê beriya wê, ji aliyê pêşengiyê de jî xwediyê ferqeke mezin bû.

Şoreşa Neteweyî ya Îlonê, di pêşengiya Serok Mele Mistefa Barzanî de hat meşandin. Ew serokêkî demê nebû. Ew serokê hemû deman bû. Ew di gelek şoreş û di avakirina Dewleta Kurdistanê ya Mehabadê de hatibû pijandin û bibû xwediyê ceribandînan. Ew beriya şoreşa milî ya Îlonê jî, her dem li pêş bû û serok bû.

Serok Mele Mistefa Barzanî, serokatiya xwe piştî Şoreşa Neteweyî ya Îlonê jî domand.

Loma jî Şoreşa Neteweyî ya Îlonê bi pêşengiya Serok Mele Mistefa Barzanî xwediyê şanseke mezin bû. Wê şansê bi serkeftinê û zora dijmin birinê û bi avakirina Otonomiya Kurdistanê xwe diyar kir.

Şoreşa Neteweyî ya Îlonê, ji şoreşên din yê Kurdistanê ji aliyê rêxistinê de jî xwediyê şans û ferqeke mezin bû. Yekemîn car bû ku şoreşeke milî ya Kurdistanê di

pêşengiya partiyekê (PDKê) de hat meşandin.

Pêşengiya partiyê, serokatiya Şoreşa Neteweyî ya Îlonê guhert. Bi wasitaya PDKê pêşengiya Şoreşa Milî ya Îlonê li Kurdistanê ji hemû berpîrsiyarên beşên civatê teşkîl kir.

Hemû şoreşên milî û serhildanên Kurdistanê li hemberî Împeratorî û dewletên kolonyalîst serkeftî nebûn. Li hemberî dewletan şikest xwarin.

Lê Şoreşa Neteweyî ya Îlonê di vê mijara stratejîk de qedera neteweya kurd guhert. Li hemberî dewletê serkeftî bû, zora dewletê û dostên wan Yekîtiya Sovyetê bir.

Dewleta Iraqê û desthilatdariya Baasê mecbûr bûn ku bi Şoreşa Milî ya Îlonê û Serok Mele Barzanî û PDKê re Peymana Otonomiya Kurdistanê di 11ê Adara 1970yê de bipejirîne.

Şoreşa Neteweyî ya Îlonê bi her awayî îradeya gelê Kurdistanê temsîl dikir.

Loma jî xwediyê taybetiyeke dîrokî bû.

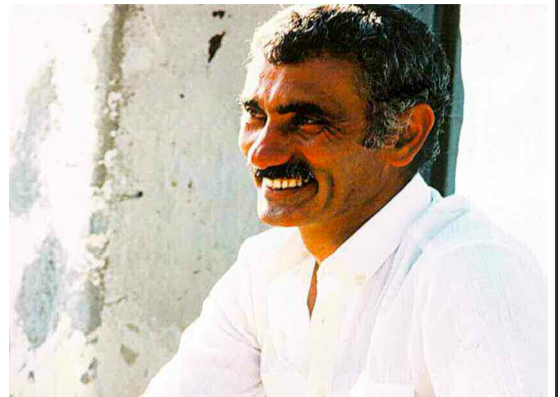
Şoreşa Neteweyî ya Îlonê, şoreşeke civakî û gelemper bû. Hemû beşên kurdan; mîr, şêx, axa, serokeşir, mele, gundî, karker, rewşenbîr, jin, mêr, ciwan û kal, beşdar û piştgirî Şoreşa Neteweyî ya Îlonê bûn.

Loma jî şoreşeke gelek demokrat bû.

Şoreşa Neteweyî ya Îlonê domand, ji şoreşa milî ya gulanê re derfet çêkir û bingeha Dewleta Federe ya Kurdistanê ava kir.

Yılmaz Guneş

Efsaneya Kurda ku tu carî nayê ji bîrkirin. Îro 9.09.2023ê salvegera 39' mîn ya koça dawî ya nivîskar, romannivîs, listikvan û derhênerê Kurd ê navneteweyî Yılmaz Guneş e, ku di roja 9.9.1984 'an de li Parîsê koça dawî kir.

Li gundewarê bajarê Edeneyê ku 27 km dûrî wî bajarî dikeve, li gundê Încâ, hunermend û efsaneyê kurd Yılmaz Gûnî ji dayîk bûye, ku yek ji mezintirîn zanayarên derhênerî û listikvaniya sînemayê ne tenê li ser asta Kurdistan û Tirkiyê û herwiha liser asta hemû cihanê.

Ew ji dê û bavên kurd hatiye dinê, bavê wî Hemîd Bûtûn "e ku zazayî ye bi eslê xwe ji Sivricê ye û diya wî Gulê ji Vartoya navçeya Mûşê ye.

Yılmaz Guneş piştî ku xwendina xwe ya lîse qedand, di sala 1956 'an de tevî Koleja Hiqûqê li Zanîngeha Enqereyê dibe û ji ber şert û mercên zehmet ên malbata wî xwendina xwe ya zanîngehê temam nekir, dev ji zanîngehê berda û veşerîya Adeneyê û dest bi kar kir, ji bo alîkariya malbata xwe re bike.

Di sala 1957'an de wek alîkarê derhênerê filmê (Kurên vî welatî) ket nav cîhana sînemayê.

Tenê 47 sal jiya, ji wan 11 sal di zindanê de û çend sal di sirgûna bi darê zorê de ma.

Tevî jiyana xwe ya kurt Yılmaz Guneş, senaryoya 53 filman nivîsiye, di 110 filman de cih girtiye û derhêneriya 17 filman jî kiriye.

Yılmaz Guneş di warê wêjeyî de (edebî de) bi sedan kurteçîrok nivîsandine û xwediyê çar romanên navdar e (Stûxerî an Ew mirin bi serşorî - Salba- Hucreyê min û tawanbarî).

Di sala 1970 de, romana wî ya bi navê "Stûxwarî" xelata Orhan Kemal wergirt, ku li Tirkiyê xelata edebî ya herî bilind e, û romana wî "Salba" ya ku ji bo Xelata Nobelê ya Wêjeyê hat hilbijartin, di sala 1973an de dema ku li zindana Selîmê nivîsandibû, ew romana wî bû sedem ku 18 mehan li girtîgehê de bimîne ji hêla rayedarên tirk bi sûcdariya "rewşenbîrê sor".

Yılmaz Guneş 17 xelatên sînemayê yê li Tirkiyê û derveyî welat wergirtin, di nav wan de Xelata Mezin a Festîvala Fîlman a Navneteweyî ya li Locarno ya Swîsreyê, bi filma xwe ya bi navê "Kerî" di sala 1981 de wergirt, herweha Xelata Palmiya Zêrîn wergirt bi navê filma xwe ya bi navê "RÊ_YOL" di Festîvala Fîlman a Kan de di sala 1982an de, Filma wî behsa jiyana dijwar a herêmên bakurê Kurdistanê dike û nivê ve filmê di dema ku di girtîgehê de bû derhêneriya wî kiriye, her wiha çend filmên xwe di girtîgehê de nivîsîn û derhênerî ji wan re kir.

Yek ji girîngtirîn taybetmendiyên filmên wî yê sînemayî, rasteqîn û ronikirina êş û azarên gelên di bin siya rejîmên mêtînger û stemkarî de dijn.

Di payîza sala 1982an de Yılmaz Guneş dest bi kişandina filma xwe ya dawî ya bi navê "Dîwar" kir, bi awayekî rasteqînî tiştên li girtîgehê Tirkiyeyê diqewimin nîşan dide ku serhildana girtiyan dibe sedema bê hêvîbûnê û desthilatdarî wan dipêçiqîne.

Yılmaz Guneş di 12.10.1981ê de ji zindanên Tirkiyê reviya û berê xwe da Swîsreyê ji bo mafê penaberiyê bigire, lê qebûl nekirin, ji ber wê jî ber bi Fransayê ve çû, Fransa ew hembêz kir û dilrihet kir, lewra bi jineke fransî re zewicî ku piştgirîya wî dikir, û ji bo wî zemînek afirîneriyê çêkir, wê demê Goney dest bi hilberîna filmên xwe kir bi riya beşgeha xwe ya taybet.

Yılmaz Guneş, mîna ku bi demê re di nava têkoşînê de be, an jî zanibe ku jiyana wî kurt e, kêliyêk jî di afirîneriya xwe de ranewestiya û di diyalogên xwe yê dawî de wiha gotiye: (...armanca min ya jiyana ne hunerî bû. , lê hewildanek bû ku bi vê hunerê gelê xwe azad bikim....)

Li Parîsê, bi taybetî di 9/9/1984 de, perde li ser jiyana vî afirînerê mezin hat xwarê ku li gel mezinan li goristana "Pierre Lachaise" were veşartin û gelek kesayetên siyasî yê navdar ên Fransa beşdarî rê û rismê (merasîmê) cenazeya wî bûn. .

Hin ji filmên wî yê herî navdar : (Kerî - Rê - Hêvî - Firar - Kabûs - Bav - Feqîr - Gurên birçî - Dijmin -Mirovê pîs - Sîperê birîndar - Şahê padîşahan - Dema titûnê - Seyîd xan - Kurên vî welatî û Dîwêr).

Hezar rehmet li gîyanê wî yê pak û temîz be .

Li Kerkûkê nîjadperestî, provokasyon, ne hiqûqî, xiyaneta YNK û PKKê

Wek tê zanîn Hikûmeta Navendî ya Iraqê û PDKê li hev kir kû hêz û rêxistina PDKê li Kerkûkê bi cîh bibe. Ev biryara, piştî Serxwebûna Kurdistanê îşgala Kerkûkê ya sala 2017an ya biryareke girîng bû. PDKê jî demekî dirêj bû ku ji bona ku li Kerkûkê bi cîh bibe û yekîniyên xwe yê siyasî li 30 cihî ava bike, di nav amadekariyêke de bû. PDKê ev biryara xwe, piştî biryara Hikûmeta Federal ya di derbarê Kerkûkê de diyar kir.

Ev biryara PDKê, ji aliye hemû kurdên çar parçeyên Kurdistanê û kurdên dinyayê ve gelek bi kêfxweşî hat pêşwazî kirin. Lewra li Kerkukê bi cîhbûna PDKê dikare pêşiya erebbûna bajarê Kerkûkê bigre.

Piştî îşgala Kerkûkê yanî 6 sal in ku li Parezgêhe Kerkûkê hilbijartin desthilatdarî û meclîsê jî nehatiye li darxistin, ji bona hilbijartinê jî biryar hatibû girtin. Di heman dem de ji bona ku li Kerkûkê hilbijartin eyaletî û meclîsa parezgehê bi awayekî demokratîk û plural pêk bê jî, ew biryara girîng bû.

Dîsa gora şirovekarîna bicîhbûna PDKê li Kerkûkê ji aliye ewlekarî de jî gelek girîng e. Di hemandem de pêşî li pêşiya erebkirina Kerkûkê girtine. Ez jî van nêrînan parve dikim. Lewra PDKê li Kerkûkê kurdî xurt dike. Loma jî

nîjadperestên Erebi û Tirkmen ji vê yeke gelek eciz bibûn. Desthilatdarên nîjadperest jî, ev biryara li dijî xwe şirove kirin. YNKê jî, li hemberî vê biryarê dest bi tîfaqa PKKê û grûbên din yê terorîst kir. Mixabin Haşdî Şabî ya dijmina kurdan û tîfaqakara PKKê di serê govendê de bû.

Dema ku çûna PDKê ya Kerkukê hat rojevê, nîjadperestên Erebi û Tirkmenan rêya Hewlêr û Kerkûkê girtin. YNK û PKK ev xiyaneta xwe ya di îşgala Kerkûkê de (2017) domandin. Piştigirîya provokasyon û helwesta nîjadperestên Eerebi û Tirkmenan kirin.

Li hemberî nîjadperestî û provokasyonên Erebi û Tirkmen, YNKê û PKKê helwest û xwepêşandanên demokratîk sivîl yê kurdan dest pê kir. Hezar mixabin 5 şehîdên kurd çêbûn.

Ez dikarim bibêjim ku hîn ev mijara nehat çareser kirin. Divê Hikûnmeta Federal ya Iraqê raste rast midaxleyî mijarê bike û pêşiya nîjadperestan û provokatoran bigre. Ji bona ew kurdên hatine şehîd kirin, pêvajoya hiqûqî dest pê bike. Sûcdaran bigre û wan darizîne û dadgeh bike û sîza bike.

Di vê mijarê divê em guh bidin Seîd Herkî û wî mijar gelek baş îzah kiriye.

Endamê berê yê Parlamentoya Kurdistanê Seîd Herkî ji BasNewsê

re ragehand: Bafil Talebanî tê beyanameyan belav dike, başe Kak Bafil jibîra te çû li ser şaşeyên televîzyonan te listeya navên rêveberiya xwe bilind kir û te digot wan hemûyan îmza kiriye ku Kerkûk radestî Heşdî Şeibî û Hesên Plays bê kirin? Eger tu 16ê cotmehê jibîra xwe bibî, baş bizane xelkê kurdperwer ê Kerkûkê ti demekî jibîr nake, ku çawa we xiyanet li Kerkûkiyan kir û bajar firot."

"Naha tu hatî bi rêya beyanameyekî lewaz û ti tiştêkî nîkarî bikî dixwazî wan gotinên bê wate ve xelkê Kerkûkê bixapînî?, lê Kerkûk û Kerkûkî baştir li hemû xelkêkî din dizanin ku kî ew firotin û kî jî ew parastin û kî jî naha berevaniyê li wan dike."

"Xelkê serbilind ê Kerkûkê baş dizane kî ji bo berjewendîya xwe ya siyasî û ji bo berîka xwe Kerkûkê radest kir. Tu serxweşiyê li malbatên şehîd Hewkar û şehîdên din neke, were ser şaşeya televîzyonê û daxwaza lêborînê li malbatên wan şehîdan û hemû xelkê Kerkûkê û Kurdistanê bike. Ji ber di dîrokê de wek xiyaneta 16ê cotmehê xiyanet kême, ya îro li Kerkûkê pêktê encama xiyaneta we ya li wî bajarî ye. Bi taybet hûn newêrin nav bajar de jî piştigiriyê li xelkê bikin, xelkê ku daxwaza mafê xwe dikin."

İbrahim GUÇLU

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Aa

av

Ev çiyê? Ev **a**ve.
Bu nêdir? Bu sudur.
Что это? Это вода.
What is it? It is water.

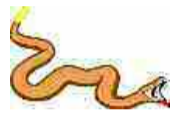
diran

Ev çiyê? Ev dir**a**ne.
Bu nêdir? Bu dişdir.
Что это? Это зуб.
What is it? It is a tooth.

agir

Ev çiyê? Ev **a**gire.
Bu nêdir? Bu oddur.
Что это? Это огонь..
What is it? It is fire.

mar

Ev çiyê? Ev **m**are.
Bu nêdir? Bu ilandır.
Что это? Это змея..
What is it? It is a snake.

Bb

bizin

Ev çiyê? Ev **b**izine.
Bu nêdir? Bu keçidir.
Что это? Это коза.
What is it? It is goat.

balon

Ev çiyê? Ev **b**alone.
Bu nêdir? Bu şardır.
Что это? Это шар.
What is it? It is a balon.

bacan

Ev çiyê? Ev **b**acane.
Bu nêdir? Bu pomidorur.
Что это? Это помидор.
What is it? It is a tomato.

otomobil

Ev çiyê? Ev otomob**i**le.
Bu nêdir? Bu maşındır.
Что это? Это машина.
What is it? It is a car.

Cc

taç

Ev çiyê? Ev ta**ç**e.
Bu nêdir? Bu tacdır.
Что это? Это корона.
What is it? It is a crown.

canî

Ev çiyê? Ev **C**anîe.
Bu nêdir? Bu daydır.
Что это? Это жеребенок.
What is it? It is a horse.

cûcîk

Ev çiyê# Ev **C**ûcîke.
Bu nêdir? Bu cücädır.
Что это? Это цыплёнок.
What is it? It is a chicken.

finçan

Ev çiyê# Ev fin**ç**ane.
Bu nêdir? Bu finçandır.
Что это? Это чашка.
What is it? It is a cup

Çç

çav

Ev çiyê? Ev **ç**ave.
Bu nêdir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

çêlek

Ev çiyê? Ev **ç**êleke.
Bu nêdir? Bu inêkdir.
Что это? Это корова.
What is it? It is cow.

defter

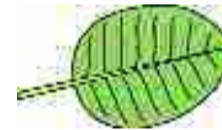
Ev çiyê? Ev **d**eftere.
Bu nêdir? Bu dəftərdır.
Что это? Это тетрадь.
What is it? It is a copybook.

dar

Ev çiyê? Ev **d**are.
Bu nêdir? Bu ağacdır.
Что это? Это дерево.
What is it? It is a tree.

Ee

belg

Ev çiyê? Ev **b**elge.
Bu nêdir? Bu yapraqdır.
Что это? Это лист.
What is it? It is a leaf.

elok

Ev çiyê? Ev **e**loke.
Bu nêdir? Bu hinduşqadır.
Что это? Это индюк.
What is it? It is a turkey.

çaynîk

Ev çiyê? Ev **ç**aynîke.
Bu nêdir? Bu çaynikdır.
Что это? Это чайник.
What is it? It is a teapot.

çakûç

Ev çiyê? Ev **ç**akûçe.
Bu nêdir? Bu çakicdır.
Что это? Это молоток.
What is it? It is hammer.

dest

Ev çiyê? Ev **d**este.
Bu nêdir? Bu əldır.
Что это? Это ладонь.
What is it? It is a hand.

dil

Ev çiyê? Ev **d**ile.
Bu nêdir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

ker

Ev çiyê? Ev **k**ere.
Bu nêdir? Bu ulaqdır.
Что это? Это осёл.
What is it? It is a donkey.

zebeş

Ev çiyê? Ev **z**ebeşe.
Bu nêdir? Bu qarğızdır.
Что это? Это арбуз..
What is it? It is a water melon.

Êê

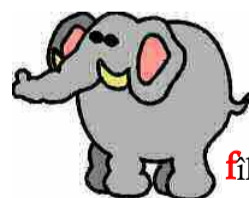
êleg

Ev çiyê? Ev **ê**lege.
Bu nêdir? Bu jiletđır.
Что это? Это жилет.
What is it? It is a jumper.

hêk

Ev çiyê? Ev **h**êke.
Bu nêdir? Bu yumurtadır.
Что это? Это яйцо.
What is it? It is an egg.

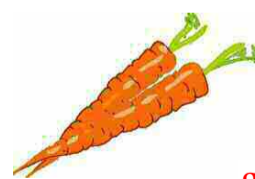
fil

Ev çiyê? Ev **f**ile.
Bu nêdir? Bu fildır.
Что это? Это слон.
What is it? It is an elefant.

firok

Ev çiyê? Ev **f**iroke.
Bu nêdir? Bu tøyarəđır.
Что это? Это самолёт.
What is it? It is a plane.

gizêr

Ev çiyê? Ev **g**izêre.
Bu nêdir? Bu kökdür.
Что это? Это морковь
What is it? It is a carot.

gêzi

Ev çiyê? Ev **g**êziye.
Bu nêdir? Bu süpürgəđır.
Что это? Это веник.
What is it? It is a broom.

pê

Ev çiyê? Ev **p**êye.
Bu nêdir? Bu ayaqdır.
Что это? Это пятка.
What is it? It is a heel.

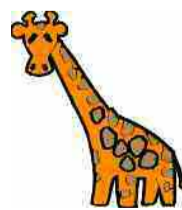
kêr

Ev çiyê? Ev **k**êre.
Bu nêdir? Bu bıçaqdır.
Что это? Это нож.
What is it? It is a knife.

fînd

Ev çiyê? Ev **f**inde.
Bu nêdir? Bu şamdır.
Что это? Это свеча.
What is it? It is a candle.

zerafe

Ev çiyê? Ev zera**f**e.
Bu nêdir? Bu zürafəđır.
Что это? Это жираф.
What is it? It is a giraffe.

gore

Ev çiyê? Ev **g**oreye.
Bu nêdir? Bu corabdır.
Что это? Это носки.
What is it? It is a stocking.

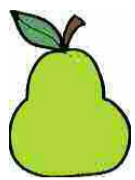

guh

Ev çiyê? Ev **g**uhe.
Bu nêdir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухао..
What is it? It is an ear.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Hh

hirmê

hirç

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nêdir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

Ev çîye? Ev hirçe.
Bu nêdir? Bu ayıdır.
Что это? Это медведь.
What is it? It is a bear.

li

dil

lepik

Ev çîye? Ev dile.
Bu nêdir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

Ev çîye? Ev lepîke.
Bu nêdir? Bu əlcəkdir.
Что это? Это перчатки.
What is it? It is gloves.

îi

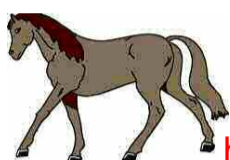
dîk

îsot

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nêdir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nêdir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

hesp

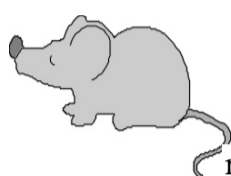
hêştir

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nêdir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a horse.

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nêdir? Bu dəvədir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

liing

miş

Ev çîye? Ev liinge.
Bu nêdir? Bu qəçdir.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

Ev çîye? Ev mişke.
Bu nêdir? Bu siçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

gustîl

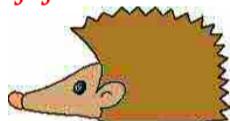
keştî

Ev çîye? Ev gustîle.
Bu nêdir? Bu üzükdür.
Что это? Это кольцо.
What is it? It is a ring.

Ev çîye? Ev keştîye.
Bu nêdir? Bu gəmidir.
Что это? Это пароход.
What is it? It is a ship.

Jj

jûjî

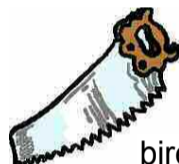

roj

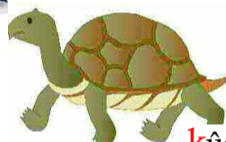
Ev çîye? Ev jûjiye.
Bu nêdir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

Ev çîye? Ev roje.
Bu nêdir? Bu günəşdir.
Что это? Это солнце.
What is it? It is the sun.

Kk

birek

kûsî

Ev çîye? Ev bireke.
Bu nêdir? Bu mişardır.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.

Ev çîye? Ev kûsiye.
Bu nêdir? Bu bağadır.
Что это? Это черепаха.
What is it? It is a tortoise.

rojname

kevjal

Ev çîye? Ev rojnameye.
Bu nêdir? Bu qəzetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

Ev çîye? Ev keviale.
Bu nêdir? Bu xəçəngdir.
Что это? Это краб.
What is it? It is a crayfish.

kund

kevçî

Ev çîye? Ev kunde.
Bu nêdir? Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is an owl.

Ev çîye? Ev kevçîye.
Bu nêdir? Bu qaşıqdır.
Что это? Это ложка.
What is it? It is a spoon.

lêv

lîmor

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nêdir? Bu dodaqdır.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

Ev çîye? Ev lîmone.
Bu nêdir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

xezal

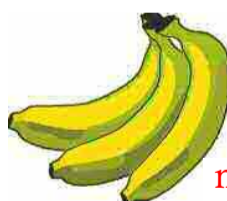

kûlî.

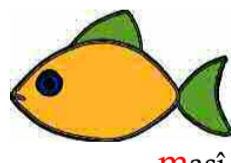
Ev çîye? Ev xezale.
Bu nêdir? Bu seyrandır.
Что это? Это джейран.
What is it? It is a deer.

Ev çîye? Ev kûliye.
Bu nêdir? Bu çəyirtkədir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshopper.

Mm

mûz

masî

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nêdir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

Ev çîye? Ev masîye.
Bu nêdir? Bu balıqdır.
Что это? Это рыба.
What is it? It is fish.

Nn

nan

trên

Ev çîye? Ev nane.
Bu nêdir? Bu çörəkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

Ev çîye? Ev trêne.
Bu nêdir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

hûrbivîn

reng

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nêdir? Bu zərrəbındır.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a magnifying-glass.

Ev çîye? Ev reнге.
Bu nêdir? Bu boyadır.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

Oo

ode

otobûs

Ev çîye? Ev Odeye.
Bu nêdir? Bu otaqdır.
Что это? Это комната.
What is it? It is a room.

Ev çîye? Ev Otobûse.
Bu nêdir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

gamêş

meymûn

Ev çîye? Ev gamêşe.
Bu nêdir? Bu samışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

Ev çîye? Ev meymûne.
Bu nêdir? Bu meymundur.
Что это? Это обезьяна.
What is it? It is a monkey.

sol

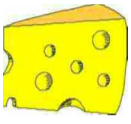
top

Ev çîye? Ev sole.
Bu nêdir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

Ev çîye? Ev tope.
Bu nêdir? Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a ball.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penîr

Ev çiyey? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

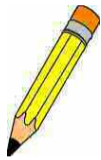
pîvaz

Ev çiyey? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is an onion.

perçemek

Ev çiyey? Ev perçemeke.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pênûs

Ev çiyey? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

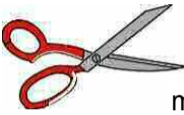

beq

Ev çiyey? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çiyey? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çiyey? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qayçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çiyey? Ev portqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is an orange.

Rr

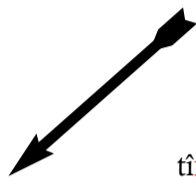
şêr

Ev çiyey? Ev şêre.
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kêwrîşk

Ev çiyey? Ev kêwrîške.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это заяц.
What is it? It is a rabbit.

tîr

Ev çiyey? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is an arrow.

rovî

Ev çiyey? Ev roviye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çiyey? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is an apple.

stêrk

Ev çiyey? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезды.
What is it? It is a star.

şûr

Ev çiyey? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qılıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çiyey? Ev şeye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.

tiîr

Ev çiyey? Ev tiriye.
Bu nədir? Bu üzumdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çiyey? Ev tûtîye.
Bu nədir? Bu tutuquşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

se

Ev çiyey? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

Ev çiyey? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

şîr

Ev çiyey? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

şûşe

Ev çiyey? Ev şûşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

pirtûk

Ev çiyey? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsal

Ev çiyey? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

Ev çiyey? Ev utiye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is an iron.

guh

Ev çiyey? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

Ûû

bilûr

Ev çiyey? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütəkdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çiyey? Ev brûske.
Bu nədir? Bu ildırımdır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

çav

Ev çiyey? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

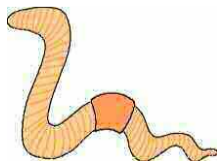
keVo

Ev çiyey? Ev keVoqe.
Bu nədir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

gul

Ev çiyey? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

kurm

Ev çiyey? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

çûk

Ev çiyey? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dupişk

Ev çiyey? Ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrəbdır.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a scorpion.

biVir

Ev çiyey? Ev biVire.
Bu nədir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is an axe.

berçavik

Ev çiyey? Ev berçavike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glasses.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Ww

w erdek

wêne

Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nêdir? Bu ökdêkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nêdir? Bu şêkildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

ew r

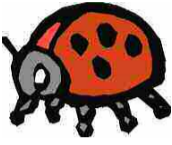

kew

Ev çîye? Ev ewre.
Bu nêdir? Bu buluddur.
Что это? Это туча.
What is it? It is a cloud.

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nêdir? Bu kêklickir.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

Xx

xalxalok

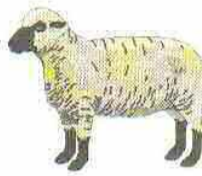
xanî

Ev çîye? Ev xalxaloke.
Bu nêdir? Bu arabüzendir.
Что это? Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

Ev çîye? Ev xanîye.
Bu nêdir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

xaç

berx

Ev çîye? Ev xaç e.
Bu nêdir? Bu xaçdir.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nêdir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep.

Yy

xîyar

heyve

Ev çîye? Ev xîyare.
Bu nêdir? Bu xiyardir.
Что это? Это огурец.
What is it? It is a cucumber.

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nêdir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

yek

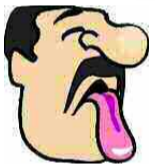

çiya

Ev çîye? Ev yeke.
Bu nêdir? Bu birdir.
Что это? Это единица.
What is it? It is a one.

Ev çîye? Ev çiyaye.
Bu nêdir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountain.

Zz

ziman

zengil

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nêdir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nêdir? Bu zengdir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

zerik

derzi

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nêdir? Bu vedrêdir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

Ev çîye? Ev derziye.
Bu nêdir? Bu iynêdir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

ALFABÊ

N b/s	KURDÎ		Azerî
	ya bi tîpên latinî	ya bi tîpên kirilî	Latinî
1	Aa	Aa	Aa
2	Bb	Бб	Bb
3	Cc	Цц	Cc
4	Çç	Чч	Çç
5	Dd	Дд	Dd
6	Êê	Ее	Ee
7	Ee	Яя	Əə
8	Ff	Фф	Ff
9	Gg	Гг	Gg
10	Hh	Нн	Hh
11	Îî	Ии	Ii
12	Ii	Ьь	Iı
13	Jj	Жж	Jj
14	Kk	Кк	Kk
15	Ll	Лл	Ll
16	Mm	Мм	Mm
17	Nn	Нн	Nn
18	Oo	Оо	Oo
19	Pp	Пп	Pp
20	Qq	Qq	-
21	Rr	Рр	Rr
22	Ss	Сс	Ss
23	Şş	Шш	Şş
24	Tt	Тт	Tt
25	Ûû	Уу	Uu
26	Uu	Юю	Üü
27	Vv	Вв	Vv
28	Ww	Ww	-
29	Xx	Хх	Xx
30	Yy	Йй	Yy
31	Zz	Зз	Zz

DIKARÎ BIXWÎNÎ

1	Artêş, armanc, av, agir, azadî, adar, azerî, aram, artêş,
2	Bazîd, beran, berf, Baran, ba, bahoz, terbang, bedew, berx
3	Cûdî, cêr, ceş, Decle, Cefer, Cemîl, cêv, Cello,
4	Çekdar, çem, çar, çepik, çav, çeleng, çil,
5	Dayîk, dewr, dar, dest, Dara, dû, deh, defter, don, dîwar, dinê
6	Êlnûr, êvar, êzing, êş, êlek, Êldar,
7	Enî, ewr, erê, Ewreman, Elî, elek, Elegez, Erzurum,
8	Ferat, frtone, Fariz, fil, fûtbol, Ferman, Firat, Fatma
9	Gerîlla, Gebar, genim, gellî, germ, golig, gore, goh
10	Hewlêr, havîn, hirç hêsir, hewar, havîn, hurmê, hesp
11	Îsal, îni, bîr, pîr, sîr, Îdrîs, Îsa, îcar, valî, İbrahim, İran
12	Kirin, birin, firîn, kirîn, Miraz, mirin, minminik,
13	Jîyan, jûjî, Nûjîn, jor, jêr, jehr, jale, jajik, Janna,
14	Kurdistan, karker, kevan, Kemal, Kerkuk, Kerem, kelem
15	Lûr, legleg, gul, bilbil, dil, Laliş, Lêyla, lazim, lempe, fimon
16	Mîdîa, merd, mêr, mêvan, masî, meş, Misir,
17	Nan, nêrî, nig, Nîva, nevî, ner, nav, nas, hinar, Hesên,
18	Osê, Oskan, dor, sor, Oric, ode, orxan, Oslo, Duhok
19	Par, piling, pîr, pola, pis, Paşa, Perîşan, pitî, petek, perçe
20	Quling, qawe, qîr, qelem, qaîş, qat, qeysî, Qasim, qesir, qend
21	Ro, Rostem, zer, ber, gerîlla, reş, ru, rast, ram, aram, zirav
22	Serok, Sîpan, Sencar, sêv, sor, sût, serî, saz, serbaz, Sefer, sê
23	Şoreş, şev, şe, şene, şêr, şûr, şapik, şalik, şirîn, sekir, şewağ
24	Tîr, tîrêj, tam, tas, tî, tendûr, Temam, temaşe, tifing, top,
25	Kûr û dûr, pênuş, hûr, şûr, nûr, bûyîn, çûyîn, bûyar
26	Gul, sur, dudu, guh, buhur, kurd, Kurdistan, guhdar, nuh
27	Vala, vrvêşî, vira, vîalî, av, valî, vajî, Vagîf, Van, vala, eva
28	War, welat, Wecîh, weşandin, Xwedê, Wezîr, Wekîl, walî
29	Xiyal, xewn, xanî, xurtî, Xelîl, xalo, xatî, Xalid, xaç, xêr, xas
30	Yasin, Yusif, Yagub, Yasemen, yeqîn, Yehya, yarmarka
31	Zozan, zer, zêr, zor, zengil, zend, zîv, zelal, Zîver, zêytûn

В Иране арестована известная курдская активистка

По сообщениям правозащитных групп, иранские силы безопасности арестовали известную гражданскую активистку в Сакизе в Иранском Курдистане.

Как сообщает правозащитная группа "Hengaw", арест активистки Хиро Кадими произошел во вторник, 11 сентября, без предъявления каких-либо судебных или юридических документов.

Хиро Кадими известна своей благотворительной деятельностью, и в первую очередь уделяла внимание сбору помощи для студентов из малообеспеченных семей. В указанный день силы безопасности провели рейд в ее доме и задержали ее, не раскрывая оснований для ареста. По данным "Hengaw", Кадими неоднократно сталкивалась с угрозами со стороны иранских правительственных сил, особенно на фоне протестов, прокатившихся по Ирану в прошлом году под руководством женщин.

Данных о предъявленных обвинениях и местонахождении активистки нет.

kurdistan.ru

Эр-Рияд готов укрепить связи с Эрбилем в сфере туризма и сельского хозяйства

Саудовская Аравия выразила готовность и дальше укреплять свои двусторонние отношения с Курдистаном в различных областях, особенно в секторах туризма, сельского хозяйства и инве-

стиций.

Премьер-министр Масрур Барзани 11 сентября принял саудовскую делегацию во главе с доктором Саадом аль-Шахрани, заместителем министра инвестиций, с которым курдский лидер обсудил пути укрепления взаимных связей.

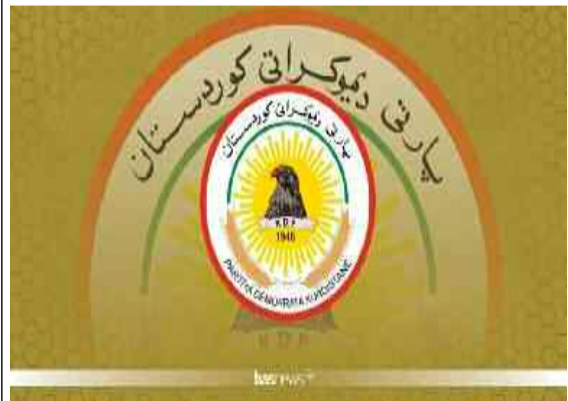
Премьер-министр Барзани подчеркнул прочную дружбу между Эрбилем и Эр-Риядом, "предложив понимание стратегии КРГ [Регионального правительства Курдистана] по экономической диверсификации и расширению горизонтов как местных, так и иностранных инвестиций", говорится в заявлении КРГ. "Доктор Аль-Шахрани выразил стремление Саудовской Аравии укрепить свои отношения с Курдистаном, уделив особое внимание туризму, сельскому хозяйству и более широким инвестиционным проектам", — отмечается в заявлении. kurdistan.ru

ДПК вновь призывает к реализации сделки между Эрбилем и Багдадом

"Демократическая партия Курдистана" (ДПК) повторила свой призыв к полной реализации соглашений Эрбиля и Багдада для разрешения текущих политических споров, включая вопросы, связанных с бюджетом.

В заявлении, посвященном 62-й годовщине Сентябрьской революции, ДПК раскритиковала нарушение конституционных прав Курдистана и его народа.

Подчеркивая важность взаимопонимания, мира и сосуществования для процветания и прогресса как Ирака, так и Курдистана, ДПК заявила, что прошлый опыт последовательно демонстрировал, что совместная работа и укрепление курдского народа являются ключом к реализации

курдских прав.

ДПК отметила, что "к сожалению, мы видим своего рода сожаление [с иракской стороны] по поводу соглашений", которые были достигнуты между Региональным правительством Курдистана (КРГ) о формировании нового иракского кабинета министров, в котором курдская партия играла важную роль".

"Курдистан по-прежнему твердо придерживается своей приверженности соблюдению конституции и защите своих конституционных прав, уделяя особое внимание обеспечению законной части федерального бюджета. Задержки в выплате этих средств создали проблемы в обеспечении своевременной выплаты заработной платы государственным служащим. Следовательно, растет требование к центральному правительству соблюдать соглашения, достигнутые с новым кабинетом министров в Багдаде". 3 сентября Совет министров Ирака в одностороннем порядке решил предоставить 500 миллиардов иракских динаров (более 384 миллионов долларов США) в виде кредитов для покрытия зарплат в Курдистане. Это решение подверглось критике со стороны Курдистана. kurdistan.ru

Министр иностранных дел Австрии встретился с курдскими лидерами

13 сентября президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК) Масуд Барзани встретился с прибывшим в Эрбиль с официальным визитом министром иностранных дел Австрии Александром Шалленбергом. Стороны заявили о намерении развивать двусторонние отношения.

Согласно заявлению, опубликованному штаб-квартирой Барзани, высокопоставленные чиновники обсудили пути укрепления связей между двумя странами.

Что касается отношений между Эрбилем и Багдадом, Барзани подчеркнул необходимость продолжения диалога для поиска прочных конституционных решений нерешенных проблем в рамках принципов партнерства,

баланса и консенсуса.

Со своей стороны, Шалленберг подтвердил важность оказания экономической поддержки и увеличения инвестиций в Ирак и Кур-

дистан.

В этот же день на встрече с премьер-министром Курдистана Масруром Барзани глава МИД

защиты и обеспечения конституционных прав народа Курдистана", — заявил премьер-министр Барзани на своей странице в Facebook по завершении встречи.

"Мы подчеркнули необходимость решения проблем на основе конституции и необходимость укрепления федеральной системы в Ираке, учитывая успешный опыт федерализма в Европе и мире, включая Австрию".

"Я подтвердил нашу готовность укреплять отношения с Австрией во всех сферах", — добавил курдский лидер в своем заявлении. "Министр иностранных дел Шалленберг подчеркнул важность дружбы между Австрией и Курдистаном и дальнейшего укрепления наших давних отношений".

Кроме того, согласно заявлению, лидеры также обменялись мнениями о негативных последствиях изменения климата в Ираке и Курдистане. kurdistan.ru

МИД: Багдад привержен соглашениям о безопасности с Тегераном

Министр иностранных дел Ирака Фуад Хусейн 12 сентября заявил, что завтра он посетит Тегеран, чтобы заверить иранских правительственных чиновников в приверженности Багдада двусторонним соглашениям в области безопасности.

"Конституция страны не позволяет какой-либо стороне использовать иракскую территорию в качестве стартовой площадки для нападения на соседние страны", — заявил сегодня иракский чиновник на пресс-конференции.

"Мы приняли необходимые меры для дистанцирования оппозиционных группировок на границе между Ираком и Исламской Республикой Иран", подчеркнул он, имея в виду иранские курдские оппозиционные партии, действующие на иракской земле.

Сообщается, что федеральное правительство Ирака согласилось с требованиями Тегерана разоружить и переместить базирующиеся в стране оппозиционные партии иранских курдов до 19 сентября этого года.

После Исламской революции 1979 года оппозиционные группировки иранских курдов время от времени участвовали в вооружен-

ных конфликтах с иранским правительством, борясь за национальные и культурные права маргинализованного курдского населения в Иране. Некоторые из этих оппозиционных групп находятся в Иракском Курдистане.

В ноябре прошлого года Иран нанес серию ударов баллистическими ракетами и задействовал дроны-смертники против соединений курдских диссидентских группировок, расположенных в Курдистане. Тегеран также выступил с угрозами, указав, что артиллерийские обстрелы и ракетные удары

по территории Курдистана будут продолжены, если иранские курдские оппозиционные группы не будут разоружены и удалены с территории региона.

Региональное правительство Курдистана (КРГ) последовательно призывало соседние страны уважать территориальный суверенитет региона. Правительство также попросило вооруженные группировки иранских курдов не использовать территорию Курдистана для разрешения споров или создания угрозы безопасности соседних стран. kurdistan.ru

Глава ДПК принял посла США

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), подтвердил свою полную поддержку решения внутренних проблем, в том числе устранения политических разногласий между основными партиями курдского региона Ирака.

Барзани сделал это заявление 11 сентября в Эрбиле во время встречи с послом США в Ираке Алиной Л. Романовски и сопровождающей ее делегацией.

Стороны "обменялись мнения-

ми о политической ситуации в Ираке и регионе в целом, а также о вызовах и проблемах, влияющих на отношения между Региональным правительством Курдистана (КРГ) и федеральным правительством. Они подчеркнули важность диалога в решении этих вопросов", — говорится в сообщении штаб-квартиры Барзани.

Посол США выразила поддержку своей страны как КРГ, так и федерального правительства в целях продолжения диалога, переговоров и достижения подходящих

решений, особенно в отношении бюджета и других нерешенных вопросов. Она также выразила обеспокоенность напряженностью и событиями в Киркуке, которые привели к жертвам среди мирного населения.

Барзани подтвердил свою поддержку премьер-министра Мухаммеда Ши ас-Судани и отметил, что дискуссии по решению этих проблем будут продолжены. Он подчеркнул, что ожидает принятия необходимых шагов для восстановления стабильности в Киркуке, а также привлечения к ответственности виновных в хаосе и кровопролитии.

"На этой встрече также обсуждалась внутренняя ситуация в Курдистане, а также отношения между "Демократической партией Курдистана" и "Патриотическим союзом Курдистана". Президент Барзани подтвердил свою поддержку решения внутренних проблем в Курдистане посредством диалога и умеренности для разрешения конфликтов между сторонами", — говорится в заявлении. kurdistan.ru

Премьер-министр Барзани: Развитие Курдистана - благо для всего Ирака

В обращении по случаю нового учебного года премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани подчеркнул, что прогресс в Курдистане является и будет оставаться фактором общего блага всего Ирака.

"Мы верим, что развитие и успех Курдистана — это развитие и успех Ирака", — сказал курдский лидер, открывая новый учебный год в одной из школ города Эрбиль.

Мы намерены посетить Багдад, чтобы попытаться решить нерешенные проблемы мирным путем. Наше терпение не означает слабость Курдистана. Скорее, наше терпение означает, что мы не хотим, чтобы усилия по решению проблем были сорваны. Мы хотим мирно решить эти проблемы и защитить конституционные права и льготы Курдистана".

Премьер-министр отметил щедрость и гостеприимство жителей Курдистана, которые открыли свои двери для иракцев, спасающихся от насилия и конфликтов в стране в последние годы. Он сказал, что народ Курдистана не должен подвергаться преследованиям и политике, порождающей отчаяние, голод и недовольство.

Что касается сектора образования, курдский лидер подтвердил непоколебимую решимость своего кабинета продолжать развитие сектора обучения и образования, чтобы способствовать развитию всех других отраслей экономики в регионе.

В последние месяцы иракское федеральное правительство неоднократно откладывало выплату Курдистану его законной доли федерального бюджета. По мнению экспертов это может быть "преднамеренной попыткой" разжечь недовольство и беспорядки в курдском регионе Ирака. kurdistan.ru

Помощник госсекретаря США посетит Ирак

Помощница министра финансов США по проблемам финансирования терроризма и финансовых преступлений Элизабет Розенберг собирается посетить Ирак. Об этом 12

сентября объявила посол Алина Романовски. Посол подчеркнула важность прогресса в международной "борьбе с отмыванием денег" и банковской реформы, а также их роль в борьбе с коррупцией и поощрении международных инвестиций в Ирак.

Этот визит совпадает с периодом падения иракского динара по отношению к доллару США, которое продолжается уже несколько дней. Центральный банк Ирака продает 100 долларов за 131 000 динаров, но изо всех сил пытается стабилизировать стоимость динара на местных рынках. Во вторник на некоторых рынках Ирака обменный курс достиг 155 500 иракских динаров за 100 долларов США.

Группа, связанная с РПК, стоит за взрывом в Эрбиле 1 сентября

Совет безопасности Иракского Курдистана объявил, что за взры-

— говорится в заявлении СБ Курдистана.

вом, который прогремел в Эрбиле в начале сентября, стояла организация, связанная с "Рабочей партией Курдистана" (РПК).

"Бомба взорвалась на пешеходном мосту на 60-метровой улице города Эрбиль возле мечети Спи в пятницу вечером 1 сентября 2023 года, жертв не было; только некоторый материальный ущерб",

После инцидента специализированная группа начала расследование инцидента. "Был сделан вывод, что взрыв был террористическим актом и был осуществлен с использованием самодельной бомбы весом почти один килограмм", — говорится в заявлении.

"После расследования и сбора точных доказательств выясни-

лось, что это деяние совершил человек по имени Зияд Джалиль Халаф, член ("Тевгери Азади"), связанной с РПК, и житель подрайона Такия округа Чамчамал в провинции Сулеймания, который приехал в Эрбиль с этой целью, и вернулся в Такию".

Согласно заявлению, на подзреваемого выдан ордер на арест в соответствии с пунктом 3 статьи 2 Закона о борьбе с терроризмом.

"С этой целью, учитывая место происшествия, в соответствующие органы провинции Сулеймания был направлен приказ судьи арестовать и передать обвиняемого органам безопасности города Эрбиль, чтобы он предстал перед судом".

В начале этого месяца на пешеходном мосту в Эрбиле взорвалась бомба, жертв не было. В Генеральном управлении по борьбе с терроризмом тогда заявили, что бомба взорвалась в 18:29 возле мечети в Эрбильском районе Тайрава. kurdistan.ru

Багдад может довести Курдистан до неплатежеспособности и социальных волнений

Ирак стал редко осуществлять финансовые переводы в адрес правительства Курдистана, в результате регион рискует оказаться неплатежеспособным, что может спровоцировать волнения среди населения. Такую версию развития событий описывает издание Iraq Oil Report. По данным СМИ, в августе

Багдад направил в Курдистан всего один платеж, вызвав у последнего нехватку средств даже для выплаты зарплаты госсектору. В связи с этим ряд представителей госсектора одной из провинций Курдистана начали протесты.

Кроме того, нехватка финансирования может спровоцировать сложности в нефтяной отрасли Курдистана. Если власти региона не переведут местным компаниям средства по контрактам, то нефтяники не обеспечат на должном уровне добычу черного золота.

Напомним, что долгое время Курдистан использовал конституционную лазейку, позволяющую ему самостоятельно экспортировать нефть со своей территории и быть условно независимым от Багдада. Но в феврале Верховный суд Ирака официально зазвал нелегитимным независимый нефтяной сектор Курдистана. Также суд назвал Багдад контролирующей властью для нефтяной отрасли Курдистана. kurdistan.ru

ДИПЛОМАТ

№ 34 (546) 08 - 14 сентябрь 2023-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Курдские лидеры сделали заявления в честь 62-й годовщины Сентябрьской революции

Высшие должностные лица Иракского Курдистана 11 сентября отметили 62-ю годовщину Сентябрьской революции, которая привела к достижению курдской автономии в Ираке впервые в истории курдов.

"Сентябрьская революция

также за их значительную роль в сохранении достижений своего народа.

Президент Курдистана Нечирван Барзани также выступил с заявлением, в котором отметил, что Сентябрьская революция, самая

ствующие вызовы, угрозы и трудности; и защитить федерализм, конституционные права и достижения Курдистана, а также обеспечить лучшее будущее для всего народа Курдистана".

В аналогичном заявлении премьер-министр Масрур Барзани подчеркнул, что одним из заметных исторических достижений революции стало подписание иракско-курдского соглашения об автономии в 1970 году, что ознаменовало признание иракским правительством некоторых курдских прав.

"Сентябрьская революция продемонстрировала всем врагам и противникам Курдистана, что курдский народ встал на путь стойкости и про-

была величайшей политической, вооруженной и социальной революцией курдского народа одновременно, направленной на сохранение национальной идентичности, защиту законных прав курдского народа и установление основ демократии в Ираке", — говорится в заявлении президента "Демократической партии Курдистана" (ДПК) Масуда Барзани.

Революция, возглавленная покойным муллой Мустафой Барзани, была "уникальной и беспрецедентной борьбой, в которой участвовали все разнообразные регионы Курдистана, все социальные классы и все религиозные и этнические группы Курдистана", добавил курдский лидер.

Он также выразил признательность за борьбу, жертвы и тяжелую работу всех революционеров, сил пешмерга и кадров этой великой революции, а

крупная среди курдских революций, воплотила в себе высокие чаяния угнетенного населения, жаждущего свободы и процветания.

"Благодаря своей вере, сопротивлению, жертвам и крови народ Курдистана смог победить один из самых жестоких режимов в регионе и заставить его признать свои права. Даже несмотря на заговоры против революции, которые остановили ее, факел революции не погас".

Курдский президент добавил, что один из ключевых столпов успеха Сентябрьской революции заключается в единстве и солидарности. "В эту годовщину мы подчеркиваем важность единства, солидарности, взаимного уважения и сотрудничества между всеми фракциями, политическими партиями и общинами курдского населения. Это единственный способ преодолеть суще-

цветания, а не сдался", - подчеркнул он.

Премьер-министр также подчеркнул важность использования памятных дат Сентябрьской революции как мощного источника мотивации для курдов признать ценность автономии и свободы.

Начавшийся 11 сентября 1961 года этап вооруженной борьбы, направленный на обеспечение политической автономии и признание культурных прав курдского населения Ирака, продолжался девять лет. В этот период переговоры между революционным руководством и властями Багдада привели к важному соглашению. По условиям этого соглашения тогдашний иракский режим официально признал культурные права курдского народа и взял на себя обязательства по установлению политической автономии. kurdistan.ru

Европарламент призвал ЕС и Турцию вывести из тупика их отношения

В утвержденном в среду ежегодном докладе Европарламента (ЕП) об отношениях ЕС и Турции содержится призыв к сторонам найти реалистичную структуру, которая будет способствовать выходу из сложившегося тупика.

В документе, который принят на пленарной сессии ЕП в Страсбурге 434 голосами "за" с 18 голосами "против" при 152 воздержавшихся, говорится, что, "если турецкое правительство радикально не изменит курс, процесс вступления Турции в ЕС не может возобновиться в нынешних обстоятельствах".

Поэтому евродепутаты "призывают правительство Турции, Европейский союз и его государства-члены выйти из нынешнего тупика и двигаться к более тесному партнерству", рекомендуя "найти параллельную и реалистичную структуру для отношений ЕС-Турция", ради чего предлагается "изучить возможные форматы".

Авторы доклада подтверждают, что Турция остается кандидатом на вступление в ЕС и ключевым партнером союза в сфере безопасности, торгово-экономических отношений и миграции, но подчеркивают при этом, что в Брюсселе от Анкары ожидают уважения демократических ценностей, верховенства права, прав человека и соблюдения норм, законов, принципов и обязательств, существующих в Евросоюзе.

"Недавно мы увидели оживление интереса турецкого правительства к возобновлению процесса вступления в ЕС. Это произойдет не из-за геополитических переговоров, а только тогда, когда турецкие власти проявят реальную заинтересованность в прекращении продолжающегося отступления от фундаментальных свобод и верховенства права в стране. Если турецкое правительство действительно хочет возродить свой путь в ЕС, оно должно продемонстрировать это посредством конкретных реформ и действий, а не заявлений", - сказал докладчик ЕП, евродепутат от Испании Начо Санчес Амор.

Европейские парламентарии подчеркнули отсутствие связи между процессом вступления Турции в ЕС и вступлением Швеции в НАТО, призвав Анкару "без дальнейших проволочек ратифицировать членство Швеции в НАТО". В Европарламенте указали на то, что прогресс каждой страны на пути вступления в ЕС "по-прежнему основан на ее собственных заслугах".

Депутаты выразили сожаление, что "Турция не поддерживает санкции за пределами рамок ООН", а ее степень соответствия общей внешней политике и политике безопасности ЕС "упала до рекордно низкого уровня в 7%".

Переговоры о вступлении Турции в ЕС фактически зашли в тупик с 2018 года из-за ухудшения ситуации с верховенством права и состояния демократии в стране, напоминают в ЕП. kurdistan.ru

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:

TAHİR SÜLEYMAN

İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:

TAHİR SİLƏMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

TAXİR СУЛЕЙМАН

Tel: +994 50 352-33-18

Baş redaktorun müavini:

Tariyel Cəlil

Xüsusi müxbir:

Nofəl Ədalət

Региональный корреспондент:

Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnisan: Bakû Az1040, soqaq S.Mêhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnilib və "Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur. e-mail: hewler@mail.ru

Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966

BUSB-un Sabunçu rayon filialı

VÖEN 1800061582

H/h 438010000

Sifariş: 1500